

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

.....**AUDITING**.....

Πτυχιακή Εργασία των

...ΚΟΥΙΤΩΡΟΥ... ΙΩΑΝΝΗ.....

.....ΓΑΒΑΛΑΣ...ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ...`...

Επιβλέπων : ...ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ..ΕΙΡΗΝΗ.....

ΠΑΤΡΑ, ...31/05/ 2012

Περίληψη

Ως έννοιες ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος είναι από τις πιο χρήσιμες για όλες τις οικονομικές μονάδες, αφού δημιουργούν ένα κλίμα «ασφάλειας», αποφεύγοντας τις ατασθαλίες και κλοπές από ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες. Ο έλεγχος, τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός, είναι συνυφασμένος με όλες τις οικονομικές πράξεις από τα αρχαία χρόνια μέχρι και σήμερα. Σκοπός της παρούσας πτυχιακής είναι αφενός η εξέταση της χρησιμότητας και των δύο ελέγχων, αφετέρου η παράθεση της αλληλεξάρτησής τους για την επιβίωση και ανάπτυξη των οικονομικών μονάδων. Τέλος, η εν λόγω πτυχιακή μελέτη μπορεί να διατελέσει πηγή πληροφοριών για μεταγενέστερες έρευνες στον τομέα του ελέγχου και γενικότερα της ελεγκτικής επιστήμης.

Abstract

As concepts the internal and external audit are among the most useful to all economic units creating a climate of ' safety ' and avoiding fraud by endogenous and exogenous factors. Control, both internal and external, are linked to financial transactions since ancient years. The purpose of this study is the examination of the usefulness of both controls, and their correlation for the survival and development of economic units. Finally, this study can be served as a source of information for subsequent studies on field of control and auditing science.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<i>Περίληψη</i>	3
<i>Abstract</i>	3
<i>Εισαγωγή</i>	- 6 -
<i>Ευχαριστίες</i>	- 8 -
<i>Κεφάλαιο 1ο</i>	- 9 -
<i>Εισαγωγή στην Ελεγκτική</i>	- 9 -
1.1 Εισαγωγή.....	- 9 -
1.2 Ιστορική Αναδρομή της Ελεγκτικής.....	- 10 -
1.3 Εννοιολογικό Πλαίσιο της Ελεγκτικής.....	- 14 -
1.4 Αναγκαιότητα της Ελεγκτικής	- 17 -
1.5 Σκοπός της Ελεγκτικής.....	- 19 -
1.6 Κατηγορίες της Ελεγκτικής	- 21 -
<i>Κεφάλαιο 2^ο</i>	- 22 -
<i>Εσωτερικός έλεγχος</i>	- 22 -
2.1 Ορισμός και αναγκαιότητα	- 22 -
2.2 Ιστορική αναδρομή εσωτερικού ελέγχου	- 26 -
2.3 Σκοπός εσωτερικού ελέγχου.....	- 28 -
2.4 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (Σ. Ε. Ε.)	- 32 -
2.4.1 Ορισμός Σ.Ε.Ε.	- 32 -
2.4.2 Σκοπός του Σ.Ε.Ε.....	- 33 -
2.4.3 Το περιεχόμενο του Σ.Ε.Ε.	- 34 -
2.4.4 Οι βασικές αρχές του Σ.Ε.Ε.....	- 36 -
2.5 Είδη Εσωτερικού Ελέγχου	- 39 -
2.5.1 Γενικά	- 39 -
2.5.2 Λογιστικοί Έλεγχοι.....	- 40 -
2.5.3 Διοικητικοί Έλεγχοι.....	- 41 -
2.5.4 Λειτουργικοί Έλεγχοι	- 41 -
2.5.5 Έλεγχοι Παραγωγής	- 42 -
2.6 Χαρακτηριστικά Αποτελεσματικού Εσωτερικού Ελέγχου	- 43 -
2.6.1 Γενικά	- 43 -
Ανεξαρτησία	- 43 -
Οργανωτικό Σχέδιο.....	- 44 -
Συστήματα εξουσιοδότησης, αρμοδιοτήτων και ευθυνών.....	- 45 -

2.6.2 Λογιστική Διάρθρωση	- 46 -
2.6.3 Σύγχρονη Πολιτική Προσωπικού	- 46 -
2.6.4 Κατάλληλο και Αποτελεσματικό Προσωπικό Εσωτερικού Ελέγχου	- 47 -
2.6.5 Βασικές αρχές λειτουργίας της διεύθυνσης εσωτερικού ελέγχου.....	- 47 -
2.7 Εσωτερικός έλεγχος και εκτίμηση επιχειρηματικού κινδύνου	- 52 -
2.7.1 Εισαγωγή	- 52 -
2.7.2 Εκτίμηση & διαχείριση κινδύνου	- 54 -
2.7.3 Ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή στη διαχείριση κινδύνου.....	- 57 -
2.7.4 Εσωτερικός ελεγκτής και έλεγχος απάτης	- 65 -
Κεφάλαιο 3^ο.....	- 68 -
Εξωτερικός έλεγχος.....	- 68 -
3.1 Εννοιολογικό Πλαίσιο του Εξωτερικού Ελέγχου.....	- 68 -
3.2 Θεσμικό πλαίσιο εξωτερικού ελέγχου.....	- 69 -
3.3 Πλαίσιο Εργασίας του Εξωτερικού Ελέγχου.....	- 70 -
3.4 Είδη Εξωτερικών Ελέγχων	- 72 -
3.4.1 Γενικά	- 72 -
3.4.2 Χρηματοοικονομικός Έλεγχος	- 73 -
3.4.3 Λειτουργικός Έλεγχος	- 73 -
3.4.4 Έλεγχος Αποδοτικότητας	- 73 -
3.4.5 Έλεγχος Συμμόρφωσης.....	- 74 -
3.4.6 Ειδικό Έλεγχου.....	- 74 -
3.5 Ο Ρόλος και η δράση του Εξωτερικού Ελεγκτή.....	- 74 -
3.6 Οφέλη από τη χρήση του εξωτερικού ελέγχου	- 77 -
3.7 Σύγκριση εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή	- 79 -
3.7.1 Ομοιότητες εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.....	- 79 -
3.7.2 Διαφορές Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου.....	- 80 -
3.7.3 Ανασκόπηση Ερευνών Αναφορικά με την Αλληλεξάρτηση Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου.....	- 82 -
Κεφάλαιο 4^ο	- 86 -
Το επάγγελμα του ορκωτού ελεγκτή	- 86 -
4.1 Αρμοδιότητες του επαγγέλματος του Ο.Ε.	- 86 -
4.2 Το νομικό πλαίσιο του επαγγέλματος του Ο.Ε.	- 88 -
4.3 Είδη γνώμης ορκωτών ελεγκτών.....	- 90 -
4.4 Οι υποχρεώσεις του επαγγέλματος του Ο.Ε.	- 93 -
4.4.1 Ευθύνη Ο.Ε.....	- 93 -
4.4.2 Υποχρεώσεις Ο.Ε.....	- 98 -
4.4.2.1 Ασυμβίβαστα – Απαγορεύσεις.....	- 99 -
Συμπεράσματα	- 101 -
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	- 104 -

Εισαγωγή

Είναι κοινά αποδεκτό ότι ο κύριος σκοπός μιας επιχείρησης είναι να δημιουργεί αξία, παράγοντας αγαθά και προσφέροντας υπηρεσίες που απαιτεί η κοινωνία, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό κέρδη για τους ιδιοκτήτες και τους μετόχους της αλλά και ευημερία για την κοινωνία.

Βασική αποστολή της επιχείρησης είναι η συνεχής προσθήκη αξίας στην επιχείρηση και στον επενδυτή μέτοχο. Αυτό θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μέσα στο πλαίσιο του σημερινού έντονου ανταγωνισμού που γεννά η παγκοσμιοποίηση, όπου η επιβίωση και η ανάπτυξη μιας επιχείρησης είναι συνάρτηση της ανταγωνιστικότητάς της. Και για να είναι μία επιχείρηση ανταγωνιστική απαιτείται η ύπαρξη σύγχρονου και διορατικού management το οποίο χαράσσει και υλοποιεί στρατηγικές, διατηρώντας όμως τις διαχρονικές αξίες στις οποίες η επιχείρηση παραδοσιακά πιστεύει και οι οποίες κρατούν την εταιρεία μέσα στο παγκόσμιο επιχειρηματικό γίγνεσθαι.

Μέρος των στρατηγικών αυτών αποτελεί και ο εσωτερικός έλεγχος, στον οποίο στηρίζεται ολόκληρο το σύστημα της εταιρικής διακυβέρνησης. Η εταιρική διακυβέρνηση είναι ένα μόνο κομμάτι του ευρύτερου οικονομικού πλαισίου μέσα στο οποίο λειτουργούν οι εταιρείες και εξαρτάται από το νομικό, ρυθμιστικό και θεσμικό περιβάλλον. Ο εσωτερικός έλεγχος αξιολογεί και καταγράφει τις εσωτερικές διαδικασίες στην πράξη, επισημαίνει αδυναμίες και αποκλίσεις του συστήματος, παρέχει συμβουλές και προτείνει προσαρμογές. Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η συμβολή του στην ανάπτυξη και εμπέδωση της εταιρικής κουλτούρας μεταξύ των τμημάτων και των στελεχών της εταιρείας και η προσαρμογή της εταιρείας στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

Ωστόσο, παραμένουν κάποια λάθη στην οργάνωση μιας επιχείρησης. Η μοναδική λύση που απομένει είναι η καταπολέμηση αυτών των λαθών μέσω του σωστού ελέγχου της διοίκησης και της οργάνωσης της επιχείρησης, σε κάθε οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας, με οργάνωση πλήρους συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ο οποίος συμπληρώνεται με έναν ουσιαστικό και ανεξάρτητο εξωτερικό έλεγχο. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα οποιασδήποτε οικονομικής διαχείρισης ξένης περιουσίας.

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας γίνεται προσπάθεια παρουσίασης της αξίας και σπουδαιότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου στις επιχειρήσεις και του μηχανισμού λειτουργίας του τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Επιπλέον, αναλύεται στο ανεξάρτητο σύστημα εξωτερικού ελέγχου, όπως διαρθρώνεται από τη δράση ορκωτών λογιστών και ελεγκτών. Αναλύεται το υπάρχον νομικό πλαίσιο, οι αρμοδιότητες και τα χαρακτηριστικά της κάθε κατηγορίας. Περιγράφονται οι υπάρχουσες πολιτικές, καθώς και οι τρόποι αντιμετώπισης μιας πιθανής εμφάνισης επιχειρηματικού κινδύνου.

Ευχαριστίες

Προτού ξεκινήσουμε τη συγγραφή της εργασίας μας, επιθυμούμε να αποδώσουμε τις πρέπουσες ευχαριστίες. Αρχικά, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλουμε στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μας, η οποία μας στήριξε, μας βοήθησε, μας καθοδηγούσε, μας διόρθωνε και μας συμβούλευε καθ' όλη τη διάρκεια προσπάθειας εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας. Επιπλέον, δεν μπορούμε να παραλείψουμε τη συμβολή του εκπαιδευτικού προσωπικού στο σύνολό του, το οποίο όλα αυτά τα χρόνια μας εφοδίασε με τις απαραίτητες γνώσεις, ώστε να κατορθώσουμε να φτάσουμε σε αυτό το στάδιο σπουδών. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλουμε στις οικογένειές μας, οι οποίες μας στήριξαν ηθικά και υλικά σε όλη την πορεία της φοιτητικής μας ζωής.

Κεφάλαιο 1ο

Εισαγωγή στην Ελεγκτική

1.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται μια εννοιολογική οριοθέτηση της ελεγκτικής. Ειδικότερα αρχικά αναλύεται η ιστορική αναδρομή της ελεγκτικής. Στην συνέχεια παρουσιάζονται μέσα από μια εκτεταμένη βιβλιογραφική έρευνα οι σημαντικότερες εννοιολογικές προσεγγίσεις της ελεγκτικής επιστήμης και τα εξεταζόμενα θέματά της. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την εκτενή ανάλυση της αναγκαιότητας, των βασικότερων διακρίσεων και των κυριότερων κατηγοριών της ελεγκτικής..

1.2 Ιστορική Αναδρομή της Ελεγκτικής ^{1, 2, 3}

Ο έλεγχος αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια, παρόλο που η ανάγκη του ελέγχου υπήρχε από την παλαιότερη εποχή. Πάντα συνδέονταν με τον άνθρωπο μέσω των λογιστικών πράξεων σε όλες τις εποχές της ιστορίας. Εντούτοις, πρωτοεμφανίστηκε όταν οι άνθρωποι ξεκίνησαν τις ανταλλαγές των αγαθών τους, τότε έγιναν οι πρώτες εμπορικές πράξεις από τους προϊστορικούς χρόνους. Ειδικότερα, οι απαιτήσεις και οι υποχρεώσεις που δημιουργήσε η ανταλλαγή των αγαθών καθώς και η αξιοπιστία των στοιχείων στις συναλλαγές αυτές, κατέστησε αναγκαία την εμφάνιση της πρώτης λογιστικής εγγραφής και επεσήμανε την ανάγκη του ελέγχου μεταξύ των συναλλασσόμενων πρωτόγονων κοινωνιών (Φλιτούρης, 2007).

Υπό αυτό το πρίσμα, από διάφορα ιστορικά ευρήματα προκύπτει ότι χρησιμοποιούσαν σύμβολα και γραμμές πάνω σε δέντρα, ξύλα, πλάκες, πίνακες, κ.α. για να εκφράσουν τις λογιστικές πράξεις. Αφού τα νούμερα και τα γράμματα δεν είχαν ανακαλυφθεί ακόμα. Πιο συγκεκριμένα, στην Αίγυπτο οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν διάφορες πινακίδες της νεολιθικής εποχής, όπου εμφάνιζαν διάφορους λογαριασμούς. Η εμφάνισή τους οδήγησε στο συμπέρασμα ότι τους λογαριασμούς αυτούς τους διακατείχαν κάποιοι λογιστικοί κανόνες. Από τους πρώτους ανθρώπους πάνω στη γη εμφανίστηκαν στοιχεία ότι χάραζαν σύμβολα που απεικόνιζαν λογαριασμούς και ιδέες. Επιπρόσθετα, οι ινδιάνοι του Περού, οι φυλές των Ίνκας, και διάφορες ομάδες τοποθετούσαν νήματα σε ράβδους και έτσι συμβόλιζαν σύγχρονες λογιστικές έννοιες, με τη συνδρομή των χρωμάτων και των συμβόλων.

---

¹ Φλιτούρης, Α. (2007). Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος, Θεσσαλονίκη.

² Παπαδάτου, Θ. (2001). Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιριών, εκδόσεις Σακκούλά, Θεσσαλονίκη.

³ Παπαδάτου, Θ. (2005). Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιρειών, Β., εκδόσεις Σακούλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

Με την πάροδο του χρόνου δημιουργούνταν όλο και περισσότερες ανάγκες, όπου σύμφωνα με τους νόμους της οικονομίας είναι απεριόριστες. Για να καλύψουν τις ανάγκες τους στράφηκαν σε νέες πηγές άντλησης, το εμπόριο. Επειδή το εμπόριο διεξαγόταν σε διαφορετικές φυλές άρα και διαφορετική γλώσσα, έπρεπε να υπάρχει ένα σύστημα επικοινωνίας κοινή από όλους. Οπότε σκέφτηκαν τα πρώτα γραπτά σύμβολα – σχέδια, που παρίσταναν αριθμούς και που αφορούσαν εμπορικές πληροφορίες και μία μορφή γραφής που ήταν κλάδος της ζωγραφικής και του σχεδίου.

Στο τέλος της νεολιθικής εποχής, στο Μεσογειακό κόσμο, είχαμε κάτι ανάλογο με την εμφάνιση των λογαριασμών με σχέδια. Γύρω από το 320 π. Χ., η Σουμερία και η Αίγυπτος είχαν αναπτύξει ένα σύστημα ιδεογραφικών σημείων, το ιερογλυφικό, που το χρησιμοποιούσαν κυρίως οι ιερείς. Αργότερα αυτές οι χώρες ανακάλυψαν το αλφάβητο. Οι Έλληνες το μεταμόρφωσαν και το μετέτρεψαν σε φωνητικό, προσαρμόζοντας το στις φωνητικές απαιτήσεις της Ελληνικής γλώσσας. Έτσι το φωνητικό αλφάβητο θεωρείται η μεγαλύτερη προσφορά των Ελλήνων στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό.

Από το 300 π. Χ. στην αρχαία Αθήνα, υπήρχε ένα σύστημα ελέγχου των δημοσίων οικονομικών της πόλης κράτους. Οι λογιστές σ' αυτό το σύστημα ελέγχου συνιστούσαν μια δημόσια αρχή, παρόμοια προς το σημερινό Ελεγκτικό Συνέδριο. Οι χρηματικοί υπόλογοι του δήμου και των αρχόντων, υποχρεώνονταν από το Νόμο να καταγράφουν σε λογαριασμούς τα έσοδα και τα έξοδα. Με τους λογαριασμούς όμως παρακολουθούσαν και τα δημόσια δάνεια, που δίνονταν προς τις πόλεις άτοκα.

Στην εποχή του Περικλή κάθε πολίτης ήταν και ελεγκτής, γιατί οι εργολάβοι των δημοσίων κτιρίων έγραφαν υποχρεωτικά σε λίθους της οικοδομής τα έσοδα και τα έξοδα τους. Αργότερα στην Αθήνα το 400 π.χ., ο νόμος επιβάλλει την δημοσίευση των λογαριασμών των εταιριών. Στην υπόλοιπη Αρχαία Ελλάδα, ο έλεγχος γινόταν από εξεταστές, στη Βοιωτία από τους

κατόπτας, στη Φθιώτιδα από τους αρχησκόπους και στη Θάσο από τους υπολόγους.

Στην Ρωμαϊκή εποχή ο έλεγχος του δημοσίου Θησαυροφυλακίου γινόταν από τους υπάτους, τιμητές ή κήνσορας και τους ταμίας και στη συνέχεια οι λογαριασμοί εγκρίνονταν από τη Σύγκλητο. Ένας πρόσθετος λόγος ήταν η Χριστιανική θρησκεία, όπου στους πρώτους χρόνους της διάδοσης της, περιφρονούσε καθετί που αφορούσε την οικονομική ζωή. Στην Ιταλία στα τέλη του Μεσαίωνα, υπήρχαν ίχνη ελέγχου και στην Πίζα στις αρχές του 13ου αιώνα είχε τον ελεγκτή της.

Ο έλεγχος καθιερώθηκε στην Αγγλία το 1285, στο Αγγλικό Θησαυροφυλάκιο και εμφανίστηκε για πρώτη φορά ο όρος του ελεγκτή. Αργότερα έγιναν συστηματικοί έλεγχοι των δημοσίων εσόδων όπου διενεργούνται από δικαστές Βαρόνους και αξιωματούχους του στέμματος (Παπαδάτου, 2005).

Στη Σκοτία τα οικονομικά βιβλία της διεύθυνσης επιβλέπονταν από ελεγκτές το 1581 και δημιουργήθηκε στη Βενετία η πρώτη ένωση επαγγελματιών ελεγκτών. Στη Γαλλία τον 17^ο αιώνα συναντούμε μεθοδικούς και συστηματικούς λογιστικούς ελέγχους. Τον 19^ο αιώνα αναπτύχθηκε η βιομηχανία και η οικονομία στην Αγγλία, αλλά και η δημιουργία κλίματος κερδοσκοπίας που συντέλεσε στην ανάπτυξη του λογιστικού ελέγχου και στην εμφάνιση του θεσμού των ορκωτών λογιστών. Το 1862 από την Αγγλία μεταδόθηκε σταδιακά ο θεσμός του ελέγχου και στις υπόλοιπες χώρες, όπου στη συνέχεια διαμορφώθηκαν οι κανόνες ελέγχου.

Στην Ελλάδα εμφανίστηκε το 1956 με τη σύσταση Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.) με τη βοήθεια Άγγλων ορκωτών Λογιστών και κάνω από έμμεσο έλεγχο του κράτους. Από το 1992 δόθηκε η ευχέρεια ίδρυσης πολλών ελεγκτικών εταιριών (Παπαδάτου, 2001).

Σήμερα, η ελεγκτική έχει επεκταθεί σε όλο το φάσμα της διοικητικής δραστηριότητας και λειτουργίας μιας κοινωνίας, ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Το βασικό ενδιαφέρον όπως και η ευθύνη της Ελεγκτικής έχει μετατοπιστεί από την έρευνα και ανακάλυψη της ενδεχόμενης απάτης στη διαπίστωση της ορθότητας με την οποία οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα δράσεως των ελεγχόμενων μονάδων, καθώς και την γενική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης. Για να καλυφθούν οι ανάγκες του ελέγχου, λόγω των αναπτυγμένων οικονομικών φορέων και επιχειρήσεων, συστήθηκαν και οργανώθηκαν μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες για εξωτερικό έλεγχο. Πλέον οι εξειδικευμένοι εσωτερικοί ελεγκτές στελεχώνουν τις μεγάλες οικονομικές μονάδες.

1.3 Εννοιολογικό Πλαίσιο της Ελεγκτικής

Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (2002)⁴, η ελεγκτική είναι ο επιστημονικός κλάδος και τεχνική που έχει σαν αντικείμενο τη διατύπωση αρχών και κανόνων για τη διεξαγωγή των οικονομικών ελέγχων, έτσι ώστε να είναι δυνατή η πρόληψη λαθών και η διαπίστωση της πραγματικής χρηματοοικονομικής κατάστασης της οικονομικής μονάδας. Έλεγχος, δηλαδή, είναι η έρευνα για την αλήθεια, την ορθότητα, την ικανότητα, τη γνησιότητα, την αξία των περιουσιακών στοιχείων, των αποτελεσμάτων και της θέσης της οικονομικής μονάδας.

Πιο πρόσφατα σύμφωνα με τον Τσακλάγκανο (2005)⁵ η ελεγκτική ορίστηκε ως το σύνολο των κανόνων, αρχών και ενεργειών, με βάση τις οποίες διενεργείται κάθε λογιστικό-διαχειριστικός έλεγχος με σκοπό τη διατύπωση αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικά με κάποια οικονομική διαχείριση”.

Γενικότερα μπορεί να λεχθεί ότι η ελεγκτική είναι ένας κλάδος που αποκτά αποδοχή και εφαρμογή μέσα από τις διερευνήσεις και αξιολογήσεις των λειτουργιών. Εξελίσσεται συνεχώς με σκοπό την υλοποίηση του στόχου της, να αποκτήσει δική της ταυτότητα, προσεγγίζοντας τις αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου, προκειμένου να εξασφαλιστεί χρηστή διοίκηση, ώστε να επιτύχουν οι φορείς και οι διοικήσεις τους σκοπούς, διασφαλίζοντας την οικονομική συνοχή της επιχείρησης (Καραμανής, 2008)⁶.

---

⁴ Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). Λεξικό της ελληνικής γλώσσας. 2^η Έκδοση, Αθήνα.

⁵ Τσακλάγκανος, Α. (2005). Ελεγκτική, εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη ΑΕ, Θεσσαλονίκη

⁶ Καραμανής, Κ. (2008). Σύγχρονη Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, εκδόσεις Μέμφις ΑΕ, Αθήνα.

Ακόμα πιο πρόσφατα, ο Καζαντζής (2006)⁷ όρισε την ελεγκτική ως τον επιστημονικό κλάδο της συστηματικής διαδικασίας συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, από ένα ανεξάρτητο και ικανό για την περίπτωση πρόσωπο, τα οποία τεκμήρια αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας, με σκοπό να εξακριβωθεί και να γνωστοποιηθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια”.

Από όλα τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι η εννοιολογική οριοθέτηση της ελεγκτικής γίνεται με λέξεις φράσεις που χρήζουν ξεχωριστού σχολιασμού έτσι ώστε να γίνει πιο κατανοητή η έννοιά της (Pantelidis, 2009)⁸. Τέτοιες είναι:

1. Ο όρος «συστηματική διαδικασία» σημαίνει μια λογική, καλά δομημένη και οργανωμένη σειρά βημάτων ή διεργασιών.
2. Ο όρος «συγκέντρωση και αξιολόγηση ελεγκτικών τεκμηρίων», σημαίνει εξέταση των βασικών στοιχείων του ελέγχου και συνετή και ακριβοδίκαιη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων χωρίς καμία προκατάληψη υπέρ ή κατά του ελεγχόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου.
3. «Καθορισμός του βαθμού ανταπόκρισης μετρήσιμων πληροφοριών με καθορισμένα τεκμήρια». Ο βαθμός ανταπόκρισης αναφέρεται στο πόσο κοντά, μπορεί να βρίσκονται οι μετρήσιμες πληροφορίες με προκαθορισμένα κριτήρια.
4. «Ικανό και ανεξάρτητο πρόσωπο». Ο ελεγκτής πρέπει να διαθέτει όλα εκείνα τα επαγγελματικά και επιστημονικά προσόντα που είναι

---

⁷ Καζαντζής, Ι.Χ. (2006). Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, εκδόσεις Business Plus A.E., Πειραιάς.

⁸ Pantelidis, P. (2009). “Conceptual framework of auditing. Tax audit approach”, International Journal of Management Research and Technology, 3(2), Serials Publications

απαραίτητα για την διενέργεια του ελέγχου, αλλά ταυτόχρονα πρέπει να παραμένει ανεπηρέαστος και ανεξάρτητος.

5. «Διατύπωση της γνώμης του ελεγκτή». Τα ευρήματα του ελέγχου και η τελική γνώμη του ελεγκτή πρέπει να γνωστοποιηθούν εγγράφως στους ενδιαφερόμενους χρήστες των σχετικών πληροφοριών. Η γνωστοποίηση αυτή γίνεται μέσω των πιστοποιητικών και των εκθέσεων ελέγχου.
6. «Συγκεκριμένη οικονομική μονάδα». Η πραγματοποίηση της οποιασδήποτε μορφής ελέγχου προϋποθέτει την οριοθέτηση της έκτασης του ελέγχου, των ευθυνών δηλαδή που αναλαμβάνει ο ελεγκτής. Η οριοθέτηση αυτή περιλαμβάνει τον ορισμό της οικονομικής μονάδας και της χρονικής περιόδου. Η οικονομική μονάδα συνήθως είναι μία νομική οντότητα όπως επιχείρηση, εταιρία, οργανισμός και άλλα. Μερικές φορές μπορεί να στερείται διακεκριμένης νομικής προσωπικότητας. Η χρονική περίοδο καλύπτει ένα έτος συνήθως αλλά έλεγχοι γίνονται και ανά τρίμηνο, ανά εξάμηνο και ορισμένες φορές καθ' όλη τη διάρκεια της οικονομικής μονάδας.

1.4 Αναγκαιότητα της Ελεγκτικής

Οι σημαντικότερες βάσεις για την θεμελίωση της ελεγκτικής:

1. οι ατέλειες της ανθρώπινης φύσης
2. ο εντοπισμός και διόρθωση λογιστικών σφαλμάτων και χρηματοοικονομικής κατάστασης της επιχείρησης
3. η ανάγκη αξιόπιστων πληροφοριών

Ειδικότερα, η αναγκαιότητα του ελέγχου, οποιαδήποτε οικονομικής μονάδας, πηγάζει από τις ατέλειες της ανθρώπινης φύσης. Τα λάθη και οι αδυναμίες είναι χαρακτηριστικά κάθε ανθρώπου. Η εξέλιξη της επιστήμης και γενικά οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τις ατέλειες και τις αδυναμίες αυτών, όμως ποτέ δεν μπορούν να εξαλείψουν. Τα λάθη αυτά οφείλονται στις ατέλειες της ανθρώπινης φύσης (Τσακλάγκανος, 2005)⁹.

Σύμφωνα με τη βάση της ελεγκτικής, βασικός σκοπός της είναι ο έγκυρος εντοπισμός και η διάρθρωση των λογιστικών σφαλμάτων, τα οποία ανεξάρτητα με τον χαρακτήρα τους, παραποιούν τις οικονομικές καταστάσεις με συνέπεια να παρουσιάζουν μια ανακριβή εικόνα της επιχείρησης. «Το σφάλμα στη λογιστική είναι επαγγελματικό σφάλμα, οφειλόμενο σε αμέλεια ή άγνοια των λογιστικών κανόνων». Οι έξι κατηγορίες σφαλμάτων όπως τις κατατάσσει ο Bande (1996) είναι: σφάλματα λογιστικής ερμηνείας, σφάλματα παραλείψεων, σφάλματα αποδόσεων, σφάλματα αρχών, σφάλματα αριθμητικά και σφάλματα από την εκτέλεση λογιστικής εργασίας.

Τέλος για την λήψη ορθολογικών αποφάσεων είναι απαραίτητες, αξιόπιστες και ακριβείς πληροφορίες που χρησιμοποιούνται, ελεύθερες προκαταλήψεων

---

⁹ Τσακλάγκανος Α., (2005). Ελεγκτική. Εκδόσεις Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη.

και σκοπιμοτήτων. Ελεγκτές, λογιστές και πανεπιστημιακοί υποστηρίζουν ότι όσο μεγαλώνουν οι κοινωνίες τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες για αναξιόπιστες πληροφορίες. Ανακριβείς πληροφορίες σε μία κοινωνία μπορεί να προκαλέσουν μη αποτελεσματική και μη αποδοτική κατανομή των παραγωγικών πόρων, η οποία θα αποβεί μοιραία σε βάρος της κοινωνίας και όλων εκείνων που αναλαμβάνουν τις σχετικές αποφάσεις. Μία λύση για την διασφάλιση αξιόπιστων πληροφοριών, θα ήταν αν ο κάθε χρήστης πληροφοριών έκανε τον δικό του έλεγχο αξιοπιστίας και αντικειμενικότητας των πληροφοριών (Τσακλάγκανος, 2005)¹⁰.

---

¹⁰ Τσακλάγκανος Α., (2005). Ελεγκτική. Εκδόσεις Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη.

1.5 Σκοπός της Ελεγκτικής

Η ελεγκτική μέσω της διερεύνησης και της αξιολόγησης των λειτουργιών αποκτά έδαφος αποδοχής και εφαρμογής σε κάθε επιχειρηματική μονάδα, φορέα και κοινωνία.

Στα ίδια πλαίσια, σύμφωνα με τον Leonard (2000) η ελεγκτική ανιχνεύει τις πιθανές ελλείψεις, και έτσι εντοπίζει σημεία που προσφέρουν δυνατότητες μελλοντικών εξαπλώσεων, με αποτέλεσμα να περιορίζονται οι δαπάνες και να εξαλείφονται οι σπατάλες. Με τον έλεγχο επιβεβαιώνεται αν η επιχειρησιακή μονάδα λειτουργεί στο επιθυμητό επίπεδο αποδοτικότητας.

Γενικότερα μπορεί να λεχθεί ότι οι βασικοί σκοποί της ελεγκτικής είναι (Τσακλάγκανος, 2005)¹¹:

1. Η πρόληψη ηθελημένων ή αθέλητων λογιστικών λαθών, απατών (προληπτικός έλεγχος).
2. Η αποκάλυψη και η καταστολή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων, απατών (κατασταλτικός έλεγχος).
3. Η πιστοποίηση της ακρίβειας και της αλήθειας των οικονομικών καταστάσεων (επιβεβαιωτικός έλεγχος).
4. Η αξιολόγηση της σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, των οποίων τα στοιχεία είναι ενδιαφέροντα διότι δείχνουν την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν στην επιχείρηση (κύκλος εργασιών, κοστολόγια).

Τέλος για την πληρέστερη παρουσίαση των σκοπών της ελεγκτικής, παρατίθεται με γνώμονα τον χρόνο η διαφοροποίηση των σκοπών στις εξής περιόδους (Τσακλάγκανος, 2005)¹²:

---

¹¹ Τσακλάγκανος Α., (2005). Ελεγκτική. Εκδόσεις Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη.

¹² Τσακλάγκανος Α., (2005). Ελεγκτική. Εκδόσεις Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη.

- ο Στην πρώτη περίοδο μέχρι το 1905 δηλαδή η ανακάλυψη της απάτης αποκαλούσε τον κύριο στόχο της ελεγκτικής.
- ο Στη δεύτερη περίοδο (1905-1933) εκτός από την ανακάλυψη της απάτης προστέθηκαν οι στόχοι της ακριβοδίκαιης απεικόνισης των χρηματοοικονομικών μεγεθών της επιχείρησης και της αποκάλυψης λαθών.
- ο Στην τρίτη περίοδο (1933-1940) οι ελεγκτικοί στόχοι παρέμειναν οι ίδιοι, η αναγνώριση όμως του συστήματος εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει ελεγκτικές δοκιμασίες.
- ο Στην τέταρτη περίοδο (1940-1970) οι ελεγκτικοί στόχοι είναι κυριαρχία, η ορθότητα της οικονομικής κατάστασης με αυξημένη την αναγνώριση της σημασίας του εσωτερικού ελέγχου, για το σχεδιασμό των ελεγκτικών διαδικασιών και με τη χρησιμοποίηση των δοκιμασιών ελέγχου είναι γενικευμένη.
- ο Στην πέμπτη περίοδο (1970-1985) στρέφεται προς την διενέργεια επαληθευτικών δοκιμασιών για την διαπίστωση σφαλμάτων.
- ο Στην έκτη και τελευταία περίοδο (1985-1990) αρχίζει η χρησιμοποίηση προσεγγίσεων που έχουν τη βάση το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου.

1.6 Κατηγορίες της Ελεγκτικής¹³

Μέσα από εκτενή βιβλιογραφική επισκόπηση προκύπτει ότι η επιστήμη της ελεγκτικής δύναται να ομαδοποιηθεί στις παρακάτω κύριες κατηγορίες:

- Εσωτερική Ελεγκτική, η οποία διενεργείται από τους «μέσα» (από τον ίδιο τον φορέα), από ειδικά εκπαιδευμένα άτομα, τους εσωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι συνδέονται με σχέση εξαρτημένης εργασίας με την οικονομική μονάδα.
- Εξωτερική Ελεγκτική, η οποία διενεργείται από τους εξωτερικούς ελεγκτές (Ορκωτοί Ελεγκτές και Ελεγκτές με βάση τον Νόμο 2190), οι οποίοι δεν έχουν καμία σχέση εξαρτημένης εργασίας με την οικονομική μονάδα.
- Κρατική Ελεγκτική, η οποία διενεργείται κυρίως από διάφορους κρατικούς ή ημικρατικούς φορείς. Οι σημαντικότεροι έλεγχοι αυτού του είδους είναι: ο φορολογικός έλεγχος που διενεργείται από την εφορία και αφορά στην αναζήτηση ή επαλήθευση του φορολογητέου εισοδήματος, ο έλεγχος από την τράπεζα της Ελλάδος που αφορά σε νομισματικά και πιστωτικά θέματα και τέλος ο έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο του κράτους που αφορά στους λογαριασμούς στον δημόσιο τομέα, στον ειδικό λογαριασμό εγγυήσεων γεωργικών προϊόντων και στις δαπάνες που πραγματοποιούνται με ενίσχυση από τους πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

---

¹³ Τσακλάγκανος Α., (2005). Ελεγκτική. Εκδόσεις Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη

Κεφάλαιο 2^ο

Εσωτερικός έλεγχος

2.1 Ορισμός και αναγκαιότητα

Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται σε πολλές εκφάνσεις της επιχείρησης: στις οικονομικές καταστάσεις (Λογιστικός Έλεγχος), στην τήρηση των κανόνων και των πολιτικών που έχει θεσπίσει η διοίκηση, στην αξιοποίηση των πόρων της εταιρείας, στα περιουσιακά της στοιχεία καθώς και στην εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας. Παράλληλα, μέσω αυτού του ελέγχου αξιολογείται η λειτουργία κάθε τμήματος και διαπιστώνονται πιθανές ελλείψεις (Τσακλάγκανος, 2005)¹⁴.

Η διοίκηση δεν έχει τη δυνατότητα να επιτηρεί άμεσα τις λειτουργίες της επιχείρησης, αφού με την αύξηση του μεγέθους της επιχείρησης αυξάνονται και οι οικονομικές της συναλλαγές, γι' αυτό το λόγο διαθέτει ένα σύστημα ελέγχου των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors / ΠΑ, 2004), ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, οργανωμένη και σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού. Συντελεί στην επίτευξη των στόχων του οργανισμού με την υιοθέτηση μιας συστηματικής και πειθαρχημένης προσέγγισης για την εκτίμηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας διαχείρισης κινδύνου, του ελέγχου και των διαδικασιών διακυβέρνησης.

---

¹⁴ Τσακλάγκανος Α., (2005). Ελεγκτική. Εκδόσεις Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη

Σύμφωνα με τον ορισμό του Ινστιτούτου των Αμερικάνων Ορκωτών Λογιστών (American Institute of Certified Public Accountants, AICPA, 2002), τον εσωτερικό έλεγχο αποτελούν το σχέδιο οργάνωσης και όλες οι συντονισμένες προσπάθειες, μέθοδοι και μέτρα που υιοθετούνται εντός της επιχείρησης, για τη διαφύλαξη και προστασία των περιουσιακών της στοιχείων, τον έλεγχο της ακρίβειας και αξιοπιστίας των λογιστικών στοιχείων, την προώθηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας και την ενθάρρυνση της διατήρησης της προδιαγραμμένης επιχειρηματικής πολιτικής.

Η διοίκηση των επιχειρήσεων σήμερα, με την τεράστια επέκταση και το γιγαντιαίο μέγεθος των επιχειρήσεων, γίνεται ολοένα και δυσκολότερη. Κάθε μεγάλη επιχείρηση αποτελείται από πολλές διευθύνσεις και τμήματα με αποτέλεσμα η επίβλεψη των χιλιάδων εργαζομένων στους διάφορους τομείς να μην είναι εύκολη, αν δεν έχουν εντοπισθεί και εφαρμοσθεί σύγχρονες μέθοδοι διοίκησης και αν δεν χρησιμοποιηθεί η ηλεκτρονική τεχνολογία. Έτσι, με τον τρόπο αυτό είναι δυνατή η συγκέντρωση των διαφόρων πληροφοριών, οικονομικών, τεχνικών και άλλων, σε αξίες και ποσότητες, με ταχείς ρυθμούς από την πλευρά των διευθυντών που παλιότερα δεν είχαν τη δυνατότητα να στηρίξουν αξιόπιστα την παρέμβασή τους και τις παρατηρήσεις για την αξιολόγηση των λειτουργικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης, ώστε να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες αυτές και να λαμβάνονται ορθολογικές αποφάσεις. Η αξιοπιστία όμως των οικονομικών και τεχνικών πληροφοριών και στοιχείων εξαρτάται από τις ακολουθούμενες διαδικασίες και τον συνεχή έλεγχο καθώς και από την αξιολόγηση αυτών. Για τους παραπάνω λόγους απαιτείται συνεχής εσωτερικός έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι στόχοι και οι στρατηγικές της επιχείρησης ακολουθούνται σωστά από

τα διάφορα επίπεδα του Management και τους εργαζόμενους (Τσακλάγκανος, 2005)¹⁵.

Επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος με τις αναβαθμισμένες υπηρεσίες που προσφέρει, ως σύμβουλος, γίνεται ολοένα και πιο αναγκαίος. Με την ανάλογη υποστήριξη από τη διοίκηση μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά στον εντοπισμό των διαχειριστικών αδυναμιών, την πρόληψη και την καταστολή των απρόβλεπτων γεγονότων, θετικά στοιχεία για την εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης (Παπαστάθης, 2003)¹⁶.

Το Management της επιχείρησης έχει επίσης την ευθύνη για την τήρηση των λογιστικών βιβλίων και στοιχείων και την κατάρτιση των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, που πρέπει να παρουσιάζουν την αληθινή εικόνα της επιχείρησης, η οποία πρέπει να είναι ακριβής, επαρκής και αξιόπιστη. Ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει τη βεβαιότητα ότι και η ευθύνη αυτή εκπληρώνεται με τρόπο κατάλληλο και υπεύθυνο (Παπαστάθης, 2003)¹⁷.

Γενικότερα, η ευρεία και καθολική έννοια του εσωτερικού ελέγχου αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα αν εξεταστεί σε σχέση με τη συνθετότητα και την πολυπλοκότητα των σημερινών μεγάλων βιομηχανικών και εμπορικών επιχειρήσεων, γιατί ο εσωτερικός έλεγχος παρουσιάζει σημαντικότερη σπουδαιότητα και εξέλιξη επειδή αποτελεί πλέον μια τεχνική μεγάλης σημασίας που μπορεί να επιτρέπει στις διοικήσεις των πολυσύνθετων αυτών οργανισμών να λειτουργούν αποδοτικά επιτυγχάνοντας υψηλή παραγωγικότητα.

---

¹⁵ Τσακλάγκανος Α., (2005). Ελεγκτική. Εκδόσεις Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη

¹⁶ Παπαστάθης Π., (2003). Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του. Εκδόσεις ΟΠΑΠ. Αθήνα.

¹⁷ Παπαστάθης Π., (2003). Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του. Εκδόσεις ΟΠΑΠ. Αθήνα.

Ο εσωτερικός έλεγχος έχει ακόμη σημαντική σπουδαιότητα και για τον εξωτερικό ανεξάρτητο Ορκωτό Λογιστή. Το σύστημα και η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου που χρησιμοποιείται από την επιχείρηση θα καθορίσει επίσης το πρότυπο και τη διαδικασία του εξωτερικού ελέγχου. Οι ανεξάρτητοι Ορκωτοί Λογιστές εξετάζουν και αξιολογούν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να πεισθούν για την αξιοπιστία των λογιστικών δεδομένων και να καθορίσουν το πρόγραμμα και το χρονοδιάγραμμα της ελεγκτικής διαδικασίας, που είναι απαραίτητα για την έκφραση γνώμης πάνω στην ειλικρίνεια και την αξιοπιστία των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων (Παπαστάθης, 2003)¹⁸.

Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου είναι προφανής από τις ατέλειες και τις αδυναμίες που διακρίνουν τον ίδιο τον άνθρωπο. Οι κλοπές, οι απάτες και οι ατασθαλίες ανάγονται στις ατέλειες της ανθρώπινης φύσης και της ηθικής. Επειδή είναι αδύνατον να εξαλειφθούν τελείως οι αδυναμίες αυτές, όσα μέσα και να επιστρατευθούν, το μόνο που απομένει είναι η καταπολέμηση τους από τον εσωτερικό έλεγχο, για να περιορισθούν όσο το δυνατόν περισσότερο.

---

¹⁸ Παπαστάθης Π., (2003). Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του. Εκδόσεις ΟΠΑΠ. Αθήνα.

2.2 Ιστορική αναδρομή εσωτερικού ελέγχου ¹⁹

Υπάρχουν σχετικές αναφορές ότι ο εσωτερικός έλεγχος υπήρχε και σε άλλους πολιτισμούς όπως στη Μεσοποταμία, στον Αιγυπτιακό, στον Ελληνικό, στον Περσικό, στον Ρωμαϊκό, στον Κινεζικό και στον Εβραϊκό. Μετά από την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, τα Ελεγκτικά συστήματα πολλά μάλλον από αυτά, έπαψαν να υπάρχουν και επανεμφανίστηκαν προς το τέλος του Μεσαίωνα.

Παρόλο που οι ρίζες του εσωτερικού ελέγχου προέρχονται από πολύ πριν, ο εσωτερικός έλεγχος αναγνωρίστηκε στις ΗΠΑ μόλις το 1930. Αιτία αποτέλεσαν η ίδρυση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (Securities and Exchange Commission) των ΗΠΑ το 1934 και η αλλαγή των στόχων και των τεχνικών των εξωτερικών ελεγκτών.

Σε αυτά τα πλαίσια, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς απαιτούσε από τις επιχειρήσεις που συντάσσουν οικονομικές καταστάσεις να πιστοποιούνται από ανεξάρτητους ελεγκτές (external auditors)

Μετά την εξάπλωση των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου και την αναγνώρισή του, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors) το οποίο ιδρύεται το 1941, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, στην κατανόηση της σπουδαιότητας του επαγγέλματος των εσωτερικών ελεγκτών. Ο θεσμοθετημένος φορέας το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών επέβλεπε τις επαγγελματικές δραστηριότητες των εσωτερικών ελεγκτών.

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων ήταν πολύ ισχυρή και οι διοικήσεις των επιχειρήσεων αναζητούσαν λύσεις από τα τμήματα του εσωτερικού ελέγχου στοχεύοντας τόσο στην αύξηση των μεριδίων αγοράς τους όσο και στη συγκράτηση των λειτουργικών τους εξόδων στα ίδια επίπεδα. Σε αυτά τα πλαίσια ο εσωτερικός έλεγχος αναγνωρίστηκε από το Νομοθετικό Σώμα των Η.Π.Α. το 1977, ώστε με τη ψηφοφορία του σχετικού

---

¹⁹ Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2008). Ανάκτηση από <http://hiia.gr/>

διατάγματος, όλες οι επιχειρήσεις υπόκεινται στη δικαιοδοσία της Αμερικάνικης Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (SEC SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION) είναι υποχρεωμένες να διαθέτουν ένα επαρκές σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Δέκα χρόνια αργότερα, το 1987, μία εξίσου σημαντική Επιτροπή των ΗΠΑ προτείνει ότι όλες οι ανώνυμες εταιρίες θα πρέπει να διαθέτουν εσωτερικούς ελέγχους, με σκοπό την πρόληψη απατηλών χρηματοοικονομικών εκθέσεων ή τον έγκαιρο εντοπισμό τους.

Ακολουθώντας την ίδια λογική, και η Ελληνική Κεφαλαιαγορά απαιτεί από τις επιχειρήσεις (κυρίως αυτές που αφορούν τη διεθνή αγορά) να διαθέτουν αποτελεσματικό εσωτερικό έλεγχο με σκοπό της αποτελεσματικής επίτευξης των στόχων και την προστασία συμφερόντων της αγοράς. Υπό αυτό το πρίσμα σήμερα, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια ανεξάρτητη υπηρεσία που προσθέτει αξία στην οικονομική μονάδα κυρίως στην αποτελεσματική διαχείριση των επιχειρησιακών κινδύνων και στην υιοθέτηση των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης.

2.3 Σκοπός εσωτερικού ελέγχου

Ο αντικειμενικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η παροχή εξειδικευμένου και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τη διοίκηση, μέσω της αξιολόγησης του ίδιου του συστήματός της, η προσφορά βοήθειας στα μέλη του οργανισμού γενικότερα, ώστε να ασκούν αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους, μέσω επιστημονικών αναλύσεων και αξιολογήσεων όπως και η παροχή σχετικών συμβουλών με το ελάχιστο δυνατό κόστος.

Ειδικότερα, στα πλαίσια του σκοπού αυτού, ο εσωτερικός έλεγχος, εξετάζει και αξιολογεί (Παπαστάθης, 2003)²⁰, (Ζαφειράκου Η., Ταχυνάκης, 2007)²¹:

- Την ύπαρξη συστήματος οργάνωσης και επάρκειάς του σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα. Επίσης, την ύπαρξη διαδικασιών και εξουσιοδοτήσεων που ρυθμίζουν τις σχέσεις συναλλαγών-συνεργασίας με τρίτους.
- Την αποτίμηση της απόδοσης της διοίκησης όλων των τμημάτων που εμπλέκονται στην παραγωγική διαδικασία.
- Τη συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση του επιχειρηματικού κινδύνου καθώς και την αποτελεσματική διαχείριση του.
- Τις επικερδείς και μη δραστηριότητες, μέσω αναλύσεων και εντοπισμού των σημείων εκείνων που επιδέχονται βελτίωση, επιφέροντας άμεσα θετικά αποτελέσματα.
- Την αξιολόγηση απόδοσης των επενδύσεων σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό αυτών.

---

²⁰ Παπαστάθης Π., (2003). Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις Οργανισμούς και

η Πρακτική Εφαρμογή του. Εκδόσεις ΟΠΑΠ. Αθήνα.

²¹ Ζαφειράκου Η., Ταχυνάκης Π., (2007). Ο εσωτερικός έλεγχος των ελληνικών επιχειρήσεων:

εμπειρική προσέγγιση . «ΣΠΟΥΔΑΙ», Τόμος 57

- Την αποφυγή, μέσω της παρουσίας του εσωτερικού ελέγχου, ατασθαλιών, καταχρήσεων, κλοπών, φθορών, απόκρυψη στοιχείων, προσπορισμό οικονομικών οφελών, καθώς και την αδιαφορία των ιθυνόντων.
- Τη διαπίστωση, το κατά πόσο οι υπηρεσίες - τμήματα έχουν σαφή αντίληψη της αποστολής και των αρμοδιοτήτων που τους έχουν εκχωρηθεί. Αν δηλαδή είναι κατάλληλα στελεχωμένες και αν αξιοποιείται κατά άριστο τρόπο το ανθρώπινο δυναμικό.
- Την ακρίβεια, την εξασφάλιση της πληρότητας και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και βιβλίων.
- Τα ευρήματα του ελέγχου τα οποία πρέπει να συζητά με τους ελεγχόμενους, κατά την διάρκεια του ελέγχου και πριν τη σύνταξη της συνοπτικής έκθεσης (εκτός των απορρήτων).
- Τον τρόπο επικοινωνίας και συνεργασίας των εργαζομένων τόσο σε επίπεδο τμήματος, όσο και μεταξύ των τμημάτων. Τις αδυναμίες και τα προβλήματα του προσωπικού (απώλεια ηθικού, συνεχείς αποχωρήσεις, δυσφορία για παραγωγή έργου κ.λπ.), τα οποία οδηγούν σε δυσάρεστα αποτελέσματα και για τα δύο μέρη .

Τέλος, συντάσσονται οι εκθέσεις οι οποίες και υποβάλλονται στον προϊστάμενο του τμήματος για συζήτηση και τελική έγκριση. Στη συνέχεια παρακολουθείται η εφαρμογή των αποφάσεων της διοίκησης που προέκυψαν από τη συζήτηση των εκθέσεων του τμήματος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην ελληνική καθώς και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές αγορές επικρατεί μια λανθασμένη αντίληψη που εξακολουθεί να θεωρεί ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης πρέπει να ασχολείται αποκλειστικά και μόνο με τους καθαρούς οικονομικούς ελέγχους. Οι σύγχρονες διοικήσεις των επιχειρήσεων κατανοούν, όμως, την εμβέλεια και τη νέα αντίληψη της χρησιμότητας του εσωτερικού ελέγχου και γνωρίζοντας ότι αυτός μπορεί να συμβάλλει

καθοριστικά στη διαχείριση των κινδύνων και των προκλήσεων σε όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων τους, εξασφαλίζοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση τη βιωσιμότητά τους. Η παγκοσμιοποίηση, οι αλλαγές στις κοινωνικές προτεραιότητες και η πρόσβαση στην πληροφόρηση σε πραγματικό χρόνο, αλλάζουν συνεχώς και εκ θεμελίων τον τρόπο του «επιχειρείν».

Σήμερα, οι μέτοχοι των επιχειρήσεων θα πρέπει να ενημερώνονται από τις αντίστοιχες διοικήσεις με σαφήνεια, διαφάνεια και υπευθυνότητα όχι μόνο για τις οικονομικές εταιρικές επιδόσεις, αλλά και για θέματα όπως (Χαλκιάπουλος, 2002)²²:

- η επιχειρησιακή περιβαλλοντική τακτική,
- η διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού,
- η ασφαλής διεκπεραίωση των διαδικασιών,
- η διασφάλιση της ποιότητας των προϊόντων,
- οι τεχνολογίες πληροφορικής.

Μια από τις πιο σημαντικές παραμέτρους που πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη από τη διοίκηση έτσι ώστε ένας εσωτερικός έλεγχος να χαρακτηριστεί επιτυχημένος και μάλιστα από τις πιο βασικές, είναι η "ανεξαρτησία" του εσωτερικού ελέγχου, που σημαίνει ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από τις δραστηριότητες που ελέγχουν. Να έχουν δηλαδή πλήρη, ελεύθερη και ανεμπόδιστη πρόσβαση σε όλες τις δραστηριότητες της επιχείρησης. Ο όρος ανεξαρτησία εμπεριέχει επίσης τη δυνατότητα που προσφέρεται προκειμένου οι ίδιοι να εκτελούν την εργασία τους ελεύθεροι και να είναι εντελώς απαλλαγμένοι από κάθε είδους παρεμβάσεις. Αυτό επιτυγχάνεται, όταν τους παρέχεται η ανάλογη υποστήριξη από το διοικητικό συμβούλιο.

---

²² Χαλκιάπουλος Χ. (2002). Καίριος ο ρόλος του ελεγκτή στη διοίκηση τεχνολογιών πληροφορικής. Ναυτεμπορική.

Επίσης, ανεξαρτησία σημαίνει στήριξη για την επάρκεια λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και απαίτηση για αναβαθμισμένες υπηρεσίες. Γενικά, ενδείκνυται η υπαγωγή του εσωτερικού ελέγχου σε ανώτατο ιεραρχικό επίπεδο όπως στο διευθύνοντα σύμβουλο ή την επιτροπή ελέγχου. Η ένταξη αυτή προσδίδει κύρος, αντικειμενικότητα και αποτελεσματικότητα στην όλη διαδικασία (Παπαστάθης, 2003)²³, (Nashwa, 2005)²⁴. Η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου αναφέρεται σε μια σειρά παραμέτρων που πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη από τη διοίκηση. Ως τέτοιες θεωρούνται (Παπαστάθης, 2003)²⁵:

α) Η ξεκάθαρη πολιτική και στρατηγική που θα πρέπει να έχει η διοίκηση για τον εσωτερικό έλεγχο.

β) Η ελευθερία δράσης και το περιβάλλον μέσα στο οποίο διεξάγεται η λειτουργία του ελέγχου (The control environment). Το κατά πόσο δηλαδή οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν την ελευθερία κινήσεων και το απρόσκοπτο της πρόσβασης στα αρχεία της εταιρείας, στο προσωπικό και στα περιουσιακά της στοιχεία.

γ) Η αναγκαιότητα. Το κατά πόσο δηλαδή η διοίκηση επιθυμεί ο εσωτερικός έλεγχος να λειτουργεί ως απαραίτητο εργαλείο και όχι ως μέσον πυρόσβεσης και αστυνόμευσης.

δ) Η ιδιαίτερη σημασία που δίνεται στην εκτίμηση κινδύνων, στην πληροφόρηση και επικοινωνία (Information and Communication) και στην επόπτευση (Monitoring).

---

²³ Παπαστάθης Π., (2003). Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις Οργανισμούς και

η Πρακτική Εφαρμογή του. Εκδόσεις ΟΠΑΠ. Αθήνα.

²⁴ Nashwa G., (2005). The Role of Audit Committees in the Public Sector. CPA Journal. Vol. 75

²⁵ Παπαστάθης Π., (2003). Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις Οργανισμούς και

η Πρακτική Εφαρμογή του. Εκδόσεις ΟΠΑΠ. Αθήνα.

2.4 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (Σ. Ε. Ε.)

2.4.1 Ορισμός Σ.Ε.Ε.

Ως Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Control System), νοείται ένα οργανωμένο και σωστά δομημένο πλέγμα λειτουργιών και διαδικασιών που καθιερώνει ο οργανισμός, με σκοπό την εφαρμογή και την τήρηση αρχών και πολιτικών προκειμένου να διασφαλιστούν τα συμφέροντα του. Είναι ένα οργανωτικό σχέδιο, σε όλες του τις προεκτάσεις.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι μια ζωντανή λειτουργία που μεταφέρει όλα τα μηνύματα, εντολές και αντιδράσεις προς τη διοίκηση, καθώς και προς όλα τα ιεραρχικά επίπεδα που ασκούν διοίκηση. Κατά τους Cook και Wincle (2001), το Σ.Ε.Ε. είναι κάτι σαν το νευρικό σύστημα του ανθρώπινου οργανισμού, που διακλαδώνεται μέσα στην επιχείρηση μεταφέροντας εντολές και αντιδράσεις από και προς τη διοίκηση. Συνδέεται άμεσα με την οργανωτική δομή και τους γενικούς κανόνες λειτουργίας της επιχείρησης (Δρογαλάς, Φωτιάδης, Σουμπενιώτης, 2005)²⁶.

Η αναγκαιότητα ύπαρξης ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου, η πληρότητα, το μέγεθος και η έκταση αυτού σε μια επιχείρηση, καθορίζεται από τις δραστηριότητες, την πολυπλοκότητα του αντικειμένου εκμετάλλευσης και των συναλλαγών, την εκπαίδευση και την εξειδίκευση του προσωπικού, καθώς και από μια σειρά άλλων παραγόντων. Η ύπαρξη ενός οργανωμένου Σ.Ε.Ε. παρέχει τα εχέγγυα στις διοικήσεις, μέσω των ασφαλιστικών δικλίδων που παρέχει, ως σύστημα, στο να συμβάλει

---

²⁶ Δρογαλάς Γ., Φωτιάδης Θ., Σουμπενιώτης Δ. (2005). Εννοιολογικό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου. Θεωρητική προσέγγιση και πραγματική μελέτη περίπτωσης. Διοικητική Ενημέρωση .

δηλαδή αποτελεσματικά για την εύρυθμη λειτουργία και την επίτευξη των επιχειρηματικών στόχων (Παπαστάθης, 2003)²⁷.

2.4.2 Σκοπός του Σ.Ε.Ε.

Ο αντικειμενικός σκοπός ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι (Ναυτεμπορική, 2002)²⁸:

α) Να αποτελεί το εργαλείο της διοίκησης για την υλοποίηση των επιλεγμένων στρατηγικών στόχων, όπως επίσης να παρέχει τη δυνατότητα εκτίμησης και μέτρησης του αποτελέσματος και τη σύγκριση αυτού με τους αρχικούς στόχους της.

β) Να παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης και σωστής διαχείρισης των διαθέσιμων οικονομικών πόρων, τη σωστή διαχείριση των παραγωγικών μέσων και του ανθρωπίνου δυναμικού, καθώς και τη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων. Παράλληλα αποβλέπει στην καλύτερη εξυπηρέτηση με τους συναλλασσόμενους.

γ) Να διέπεται από κανόνες επιχειρησιακής και επιχειρηματικής συμπεριφοράς που παρέχουν τα εχέγγυα και τις προϋποθέσεις εκείνες, ώστε ο επιχειρηματικός κίνδυνος να είναι διαχειρίσιμος κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, διασφαλίζοντας παράλληλα την ευρωστία και τη βιωσιμότητα του φορέα.

δ) Να κατανέμει τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις, με κατάλληλο τρόπο, μεταξύ των τμημάτων και των εργαζομένων σε αυτά. Επίσης, η

---

²⁷ Παπαστάθης Π., (2003). Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του. Εκδόσεις ΟΠΑΠ. Αθήνα.

²⁸ Belsom – Βασιλείου Joyce. (2002). Εσωτερικός Έλεγχος και σε θέματα περιβάλλοντος. Ναυτεμπορική.

μεταξύ τους ρύθμιση των σχέσεων να συμβάλει αποτελεσματικά στην καλή συνεργασία τους.

ε) Να γνωμοδοτεί αν οι κάθε είδους αποφάσεις ή εξουσιοδοτήσεις είναι γνωστές σε όλα τα στελέχη, κατανοητές και αν εφαρμόζονται από όλη την πυραμίδα της ιεραρχίας σύμφωνα με τις εντολές που έχουν θεσπιστεί από το φορέα.

στ) Τέλος, ως σύστημα, να αποβλέπει στη θέσπιση συγκεκριμένων δικλίδων ασφαλείας ελέγχου, στο ίδιο το σύστημα, προκειμένου να συνδράμει στον συντονισμό και την αρμονική συνύπαρξη μεταξύ των λειτουργιών του.

2.4.3 Το περιεχόμενο του Σ.Ε.Ε.

Ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει ένα σύνολο συστημάτων και υποσυστημάτων που είναι απαραίτητα για να λειτουργήσει αποτελεσματικά ένας οργανισμός. Ορισμένα από τα συστήματα αυτά είναι τα παρακάτω (Ναυτεμπορική, 2002)²⁹:

- Εγκεκριμένο οργανόγραμμα σε πλήρη ανάπτυξη και σε όλα τα επίπεδα τις ιεραρχίας όπως και διάκριση των λειτουργιών σε κύριες και δευτερεύουσες. Μέσα από το οργανόγραμμα πρέπει να προτείνεται με σαφήνεια και να προσδιορίζεται η περιοχή ευθύνης ανά τομέα και τμήμα.
- Οργανωτικό πλαίσιο περιγραφής καθηκόντων και διαδικασιών. Περιγραφή καθηκόντων ανά τμήμα και ανάπτυξη διαδικασιών που να καλύπτουν όλες τις δραστηριότητες των ιεραρχικών επιπέδων.
- Αποτύπωση των στρατηγικών σχεδιασμών και στόχων και πολιτική υλοποίησης αυτών βάσει συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος και τρόπου δράσης, ώστε να επιτυγχάνεται το επιθυμητό αποτέλεσμα.

---

²⁹ Belsom – Βασιλείου Joyce. (2002). Εσωτερικός Έλεγχος και σε θέματα περιβάλλοντος . Ναυτεμπορική .

- Μακροχρόνιος και βραχυχρόνιος προγραμματισμός, δράσης σε πλήρη ανάπτυξη, ανά δραστηριότητα, με αντίστοιχο απολογισμό και επισήμανση των αποκλίσεων, καθώς και αιτιολόγηση αυτών.
- Πλήρες και διαρκώς ενημερωμένο καταστατικό όπου θα προσδιορίζονται και θα αποτυπώνονται με σαφήνεια το αντικείμενο εκμετάλλευσης, εργασίας και οι κύριοι σκοποί του οικονομικού φορέα.
- Πολιτική αγορών και προμηθειών σε όλες τις κατηγορίες και τα επίπεδα.
- Πολιτική πωλήσεων και τιμολόγηση εσωτερικού - εξωτερικού για όλα τα επίπεδα των πελατών.
- Διαδικασίες εισπράξεων και διαχείριση αυτών. Επίσης, διαχείριση των ίδιων και ξένων κεφαλαίων.
- Διαχείριση χαρτοφυλακίου μετοχών και ομολόγων.
- Αξιόπιστο σύστημα « M .I .S» με ευρύτητα επιχειρησιακού πνεύματος που θα συμβάλλει στην αναβάθμιση των επιδιωκόμενων στόχων.
- Κανονισμό ολοκληρωμένου κύκλου παραγωγικής διαδικασίας προϊόντων, υπηρεσιών και διαδικασίες διαχείρισης των αποθεμάτων.
- Σύστημα εξουσιοδότησης και εκχώρηση συγκεκριμένων εξουσιοδοτήσεων σε στελέχη για την εσωτερική λειτουργία, καθώς και το χειρισμό θεμάτων εκπροσώπησης της εταιρείας, έναντι τρίτων.
- Διαδικασίες καθορισμού εξουσιοδοτημένων ορίων εγκρίσεως δαπανών.
- Κανόνες λειτουργίας του φορέα, αποκεντρωτικού χαρακτήρα, με την ανάθεση αρμοδιοτήτων σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχικής πυραμίδας που να διασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία.
- Αξιόπιστο μηχανογραφημένο σύστημα, σωστά οργανωμένο που να παρέχει την απαιτούμενη πληροφόρηση και να διασφαλίζει τα αρχεία.
- Στρατηγικές και πολιτικές επιλογές για τις επενδύσεις βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες με τις αναμενόμενες από αυτές αποδόσεις.

- Πολιτική λήψης δανείων για επενδύσεις και κεφάλαια κίνησης, όπως επίσης και αποπληρωμής αυτών.
- Διαδικασίες για φορολογική ενημέρωση, φορολογικές υποχρεώσεις, απόδοση φόρων και δικαιώματος φορολογικών απαλλαγών.
- Πολιτική πρόσληψης προσωπικού, μισθοδοσίας, κοινωνικών παροχών, αξιολόγησης, εκπαίδευσης και ανάπτυξης, αξιοποίησης και γενικότερα σωστής διαχείρισης του ανθρωπίνου δυναμικού.
- Διαχείριση μηχανολογικού εξοπλισμού και παγίων περιουσιακών στοιχείων, αλλά και λειτουργία και αποδοτικότητα αυτών.
- Ασφάλεια (Security) προσωπικού και περιουσιακών στοιχείων, όπου προσδιορίζονται με σαφήνεια τα μέσα και οι τρόποι προστασίας αυτών.
- Συστήματα I. S. O. δηλαδή ελέγχου διαδικασιών διασφάλισης της ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών.
- Σύστημα περιβαλλοντικής προστασίας E.M.A.S., προκειμένου να αποφευχθούν απρόβλεπτες συνέπειες στο εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης, σύμφωνα με τις περιβαλλοντολογικές προδιαγραφές, I. S. O. 14001.
- Εσωτερικό Έλεγχο (Internal Audit), που αποτελεί μέρος του Σ.Ε.Ε. που είναι αναγκαίος για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας, όπως επίσης και των επιμέρους συστημάτων και λειτουργιών αυτού.
- Λοιπές δραστηριότητες που αναπτύσσει ο οργανισμός και έχουν σαν στόχο να εξασφαλίσουν την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών και επιδιώξεων.

2.4.4 Οι βασικές αρχές του Σ.Ε.Ε.

Η αναφορά σε μια σειρά βασικών αρχών του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, η οποία παρατίθεται παρακάτω, δείχνει τη φιλοσοφία

και τη δομή των λειτουργιών του ίδιου του συστήματος που θα έπρεπε να ακολουθείται με συνέπεια ώστε οι εσωτερικοί ελεγκτές, να αποκτήσουν τις κατάλληλες εκείνες γνώσεις και ικανότητες, για την καλύτερη αξιολόγηση των λειτουργιών και των διαδικασιών αυτού.

Ως βασικές αρχές ενός Σ.Ε.Ε., ενδεικτικά, μπορούν να αναφερθούν (Ναυτεμπορική, 2002)³⁰:

A) Η κατάλληλη στελέχωση

Η σωστή στελέχωση από εξειδικευμένο στελεχιακό δυναμικό, και ο ανάλογος αριθμός αυτού πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα σε μια σύγχρονη επιχείρηση και ειδικά σε μια περίοδο με τάσεις διεθνοποιούμενης αγοράς που δεν επιδέχεται πειραματισμούς για κακές επιλογές στελεχιακού δυναμικού. Επίσης, ανάλογη προσοχή πρέπει να δίδεται στη σωστή αξιολόγηση και αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού από τα στελέχη μέχρι και τον απλό και ανειδίκευτο εργαζόμενο. Η σωστή λοιπόν αξιολόγηση και αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού είναι ένας από τους κύριους συντελεστές επιτυχίας κάθε κρατικού ή ιδιωτικού φορέα.

B) Η αποκέντρωση της διοίκησης

Λαμβάνοντας υπόψη το βαθμό της οργάνωσης και της σχετικής στελέχωσης, η διοίκηση, καθώς και κάθε τμήμα της επιχείρησης θα πρέπει ανάλογα να μεριμνούν, ώστε:

- Να λαμβάνονται μέτρα για την εκχώρηση όσο το δυνατόν περισσότερων αρμοδιοτήτων σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα.
- Το κάθε τμήμα στην περιοχή του να ασκεί, όσο το δυνατόν, περισσότερες εξουσίες και να έχει και μεγαλύτερες ευθύνες. Να είναι απολύτως

---

³⁰ Belsom – Βασιλείου Joyce. (2002). Εσωτερικός Έλεγχος και σε θέματα περιβάλλοντος. Ναυτεμπορική.

υπεύθυνο για τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων τόσο σε επίπεδο τμήματος όσο και σε επίπεδο ατόμων.

□ Να γίνεται αξιολόγηση των ενεργειών και μέτρηση του αποτελέσματος, τόσο των διοικητικών οργάνων, όσο και των αρμοδίων τμημάτων και αναλόγως να λαμβάνονται μέτρα.

Γ) Ο διαχωρισμός καθηκόντων και ευθυνών

Να υπάρχει σαφής διαχωρισμός καθηκόντων και ευθυνών, σε όλα τα επίπεδα της πυραμίδας. Ειδικά σε θέματα που σχετίζονται με τη ζωτικότητα της επιχείρησης, όπως τα περιουσιακά στοιχεία, τα διαθέσιμα, το χαρτοφυλάκιο, τα ζωτικής σημασίας τμήματα παραγωγής, τα καθήκοντα αλλά και οι ευθύνες πρέπει να είναι αυστηρά προσδιορισμένες.

Επίσης, κανένα τμήμα, παραγωγική μονάδα ή άτομο δεν επιτρέπεται να διαθέτει την αποκλειστικότητα της γνώσης και της εξουσίας για οποιαδήποτε σημαντική λειτουργία ή συναλλαγή. Οι σημαντικές αυτές εργασίες δεν είναι δυνατόν να ολοκληρώνονται από έναν και μόνο υπάλληλο, αλλά αντιθέτως η εργασία κάθε υπαλλήλου πρέπει να συμπληρώνεται, οπωσδήποτε, από την εργασία τουλάχιστον ενός άλλου και να ελέγχεται από κάποιον τρίτο.

Δ) Η επιτήρηση και επιθεώρηση της εργασίας

Η συστηματική επιτήρηση και επιθεώρηση της εργασίας των στελεχών και εργαζομένων, κατά το στάδιο εκτέλεσης αυτής, δίνει τη δυνατότητα για άμεση διορθωτική παρέμβαση, όπου απαιτείται, για τήρηση και κατανόηση των διαδικασιών που αφορούν την εξασφάλιση και διασφάλιση της ποιότητας των υπηρεσιών και των προϊόντων.

Ε) Η έγκαιρη και τακτική ενημέρωση

Πληροφοριακό υλικό, στοιχεία εκθέσεων, πορίσματα μελετών, συμπεράσματα συσκέψεων και συνεδρίων, που προέρχονται από το εξωτερικό και το ενδο-επιχειρησιακό περιβάλλον και που αποτελούν μέρος της βελτίωσης και αξιολόγησης της απόδοσης των δραστηριοτήτων, πρέπει να ετοιμάζονται οργανωμένα και κατάλληλα ώστε να διανέμονται έγκαιρα, τακτικά και προγραμματισμένα σ' όλα τα επίπεδα της διοίκησης, για ενημέρωση και λήψη διορθωτικών μέτρων.

ΣΤ) Η έκταση των ελέγχων ανάλογα με τον κίνδυνο

Ο σχεδιασμός του ελέγχου από τα ίδια τα τμήματα, καθώς και ο βαθμός έκτασης πρέπει να ανταποκρίνεται στο μέγεθος, τη φύση των δραστηριοτήτων του φορέα, την οργάνωση αυτού και ανάλογα με τον κίνδυνο, στον οποίο εκτίθεται το κάθε τμήμα. Κατά συνέπεια το κόστος του ελέγχου δεν πρέπει να είναι υπερβολικό. Ειδικά για το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου, κατά το σχεδιασμό των ελέγχων θα πρέπει να εκτιμάται, στο βαθμό που είναι εφικτό, το κόστος και η ωφέλεια που προκύπτει από κάθε έλεγχο.

2.5 Είδη Εσωτερικού Ελέγχου

2.5.1 Γενικά

Ύστερα από μια εκτεταμένη βιβλιογραφική έρευνα ο εσωτερικός έλεγχος διακρίνεται στις παρακάτω κατηγορίες (Καζαντζής, 2006)³¹:

---

³¹ Καζαντζής Χ., (2006). Ελεγκτική & εσωτερικός έλεγχος: μια συστηματική προσέγγιση εννοιών,

1. Έλεγχοι Παραγωγής (Production Audits).
2. Οικονομικοί & Λογιστικοί έλεγχοι (Financial Audits).
3. Διοικητικοί έλεγχοι (Management Audits).
4. Λειτουργικοί έλεγχοι (Operational Audits).

2.5.2 Λογιστικοί Έλεγχοι

Ο Λογιστικός ή οικονομικός έλεγχος πιστοποιεί την ορθότητα και την ακρίβεια των λογιστικών καταστάσεων. Με άλλα λόγια ο λογιστικός έλεγχος περιλαμβάνει τις δραστηριότητες εκείνες που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση της επιχείρησης, δηλαδή με τα κεφάλαια (ίδια και ξένα) που είναι απαραίτητα για την ομαλή λειτουργία της. Ο κίνδυνος χαμένων κεφαλαίων και ο πιστωτικός κίνδυνος προβάλλονται ως καθοριστικοί για την βιωσιμότητά της. Στα πλαίσια της μείωσης του κινδύνου και της σωστής κατάρτισης οικονομικών καταστάσεων, διενεργούνται:

- Έλεγχοι εξουσιοδοτήσεων και διαδικασιών, όπου διαπιστώνεται αν οι επενδύσεις είναι πάντα σύμφωνα με την εγκεκριμένη επενδυτική πολιτική.
- Έλεγχοι αξιολογήσεων και επιβεβαιώσεων, όπου κυρίως συγκρίνεται το κόστος των επενδύσεων με τις τρέχουσες αξίες και γίνεται συμφωνία των υπολοίπων βασικών λογαριασμών, δηλαδή του «ταμείου», των «καταθέσεων» και των «δανείων».
- Έλεγχοι διαθεσίμων, συμμετοχών, καταθέσεων σε τράπεζες και δανείων, όπου διαπιστώνεται η τακτική ενημέρωση αυτών και η επιβεβαίωση των υπολοίπων τους.

2.5.3 Διοικητικοί Έλεγχοι

Ο διοικητικός έλεγχος περιέχει κανόνες που θεσπίζει η διοίκηση, στοχεύοντας στην επιτυχία με την μεγιστοποίηση των κερδών της και τη σωστή λειτουργία της αποδοτικότητας υποβάλλοντας λογιστικές καταστάσεις και στοιχεία της πορείας της που ελέγχονται από τον εσωτερικό ελεγκτή. Στόχος τους είναι η σωστή διοίκηση των τμημάτων. Οι έλεγχοι αυτοί εξετάζουν την ευρύτητα των λειτουργιών και αξιολογούν την αποτελεσματικότητα για την επίτευξη των στόχων και γενικά όλες τις δραστηριότητες του φορέα ως προς την διοίκηση. Επίσης εξετάζουν τη συμμόρφωση των εργαζομένων προς τα σχέδια και αποφάσεις της πολιτικής διοίκησης της εταιρίας. Γενικότερα αξιολογούν και αξιοποιούν το ανθρώπινο δυναμικό προσπαθώντας να βελτιώσουν το εργασιακό περιβάλλον με σκοπό το ελάχιστο δυνατό κόστος και το μεγαλύτερο όφελος.

2.5.4 Λειτουργικοί Έλεγχοι

Οι Λειτουργικοί έλεγχοι (Operational Audits) αποβλέπουν στο αν λειτουργεί σωστά και αποτελεσματικά ένα τμήμα και αν εφαρμόζονται οι προβλεπόμενες διαδικασίες. Οι λειτουργικοί έλεγχοι που γίνονται διαπιστώνουν κατά πόσο οι διαδικασίες στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος διοίκησης, είναι αποτελεσματικές κατά την υλοποίηση των αποφάσεων.

2.5.5 Έλεγχοι Παραγωγής

Ο έλεγχος Παραγωγής αφορά την διαδικασία της παραγωγής στις βιομηχανικές μονάδες. Σε αυτά τα πλαίσια ο έλεγχος παραγωγής στοχεύει στη διερεύνηση του κατά πόσο τηρούνται οι παραγωγικές διαδικασίες. Πιο συγκεκριμένα ο έλεγχος παραγωγής εξετάζει τον σωστό ανεφοδιασμό των πρώτων υλών στη διαδικασία παραγωγής, τον έλεγχο της ποιότητάς τους, την τήρηση της διαδικασίας της συσκευασίας, παράδοσης – παραλαβής των προϊόντων και γενικότερα όλες τις απαραίτητες διαδικασίες που αφορούν την παραγωγή προϊόντων.

2.6 Χαρακτηριστικά Αποτελεσματικού Εσωτερικού Ελέγχου

2.6.1 Γενικά

Κάθε επιχείρηση έχει διαφορετικές ανάγκες, μορφή και μέγεθος. Σε αυτά τα πλαίσια δεν μπορεί να θεωρηθεί κανένα συγκεκριμένο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου το μυστικό της επιτυχίας καθώς το επιχειρηματικό περιβάλλον δραστηριοποίησης της κάθε επιχείρησης είναι διαφορετικό. Ανάλογα λοιπόν, με τα χαρακτηριστικά της κάθε οικονομικής μονάδας δημιουργείται το κατάλληλο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.

Εντούτοις ορισμένα χαρακτηριστικά μπορούν να θεωρηθούν σαν κρίσιμα για την επιτυχία ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Τέτοια λοιπόν χαρακτηριστικά είναι (Δρογαλάς, Φωτιάδης, Σουμπενιώτης, 2006)³²:

1. Ανεξαρτησία
2. Οργανωτικό Σχέδιο
3. Ικανοποιητικό Σύστημα Εξουσιοδότησης, Αρμοδιοτήτων και Ευθυνών
4. Λογιστική Διάρθρωση
5. Σύγχρονη Πολιτική Προσωπικού
6. Κατάλληλο και Λειτουργικό Προσωπικό Εσωτερικού Ελέγχου

Ανεξαρτησία

Ανεξαρτησία σημαίνει ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε όλες τις δραστηριότητες, αρχεία και διαδικασίες της οικονομικής

---

³² Δρογαλάς Γ., Φωτιάδης Θ., Σουμπενιώτης Δ. (2005). Εννοιολογικό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου. Θεωρητική προσέγγιση και πραγματική μελέτη περίπτωσης. Διοικητική Ενημέρωση .

μονάδας. Διεξάγουν τον έλεγχο τους απαλλαγμένοι από οποιεσδήποτε παρεμβάσεις έχοντας την δέσμευση της διοίκησης για ανεξαρτησία του έργου τους. Η ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου εξασφαλίζεται από το γεγονός ότι έλεγχος υπάγεται και αναφέρεται μόνο στο ανώτατο επίπεδο. Ο διευθυντής εσωτερικού ελέγχου αναφέρεται με εισηγήσεις και εκθέσεις στο διοικητικό Συμβούλιο. Η άμεση επικοινωνία του εσωτερικού ελέγχου με την διοίκηση φανερώνει την σπουδαιότητα του ελεγκτικού έργου και προσδίδει κύρος και αντικειμενικότητα στο έργο τους.

Οργανωτικό Σχέδιο

Οι ασχολίες κάθε επιχείρησης, το μέγεθος της, ο χώρος, η δομή αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τη δημιουργία ενός οργανωτικού σχεδίου. Η διοίκηση ενδιαφέρεται για ένα αποτελεσματικό και λειτουργικό σύστημα στο οποίο βασικές προϋποθέσεις είναι η αυτονομία του και η σωστή κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των μελών του Εσωτερικού Ελέγχου. Ένα οργανωτικό σχέδιο πρέπει να προστατεύει τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης και να ελέγχει τη σωστή καταγραφή των λογιστικών στοιχείων.

Έτσι κάθε τμήμα αναλαμβάνει τις αρμοδιότητες του χωρίς να επεμβαίνει στις αρμοδιότητες και στη λειτουργία των άλλων τμημάτων, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι θα λειτουργεί χωρίς τη συνεργασία με τα υπόλοιπα τμήματα.

Άλλωστε όλοι έχουν τους ίδιους στόχους και σκοπούς για την ομαλή λειτουργία της επιχείρησης με αποτέλεσμα να επιδιώκουν όλοι την προστασία των περιουσιακών στοιχείων της. Κάθε ένας μέσα σε ένα τμήμα διαθέτει συγκεκριμένες αρμοδιότητες, οι οποίες ορίζονται ακριβώς έτσι ώστε να αποφευχθούν λάθη ηθελημένα ή ακούσια. Σκοπός ενός οργανωτικού σχεδίου είναι να μην μπορεί ένα μόνο άτομο να εκτελεί ολόκληρες λειτουργίες, δηλαδή από την

αρχή ως το τέλος, αλλά να γίνεται σε περισσότερα στάδια. Θα πρέπει δηλαδή η συγκεκριμένη λειτουργία να εξουσιοδοτείται, να εγκρίνεται, να εκτελείται και να καταγράφεται.

Συστήματα εξουσιοδότησης, αρμοδιοτήτων και ευθυνών

Σε όλες τις επιχειρήσεις μεσαίου ή μεγάλου μεγέθους υπάρχει μια ιεραρχία κατανομής προσωπικού, εργασιών και ευθυνών η οποία μπορεί να ξεκινάει από τους απλούς εργαζόμενους και να στους διευθυντές. Η δημιουργία ενός Συστήματος Ελέγχου με τα χαρακτηριστικά ενός συστήματος εξουσιών, αρμοδιοτήτων και ευθυνών, αφορά την:

1. Πραγματοποίηση των συναλλαγών: κατά τη διάρκεια των συναλλαγών ο Εσωτερικός Έλεγχος θα πρέπει να ελέγχει αν έχουν τηρηθεί οι κατάλληλες διαδικασίες οι οποίες ορίζονται από αυτόν, και είναι σύμφωνες με την πολιτική της εταιρίας. Για αυτό οι συναλλαγές πρέπει να γίνονται από άτομα τα οποία έχει ορίσει η εταιρία.
2. Καταχώρηση των συναλλαγών: γίνεται από τα άτομα που έχουν εξουσιοδοτηθεί για αυτήν τη δραστηριότητα και τις τηρούν σύμφωνα με τις ημερομηνίες, τα ποσά και τις γενικά παραδεκτές αρχές της Λογιστικής.
3. Πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία: η πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία γίνεται ύστερα από έγκριση παραθέτοντας τα κατάλληλα δικαιολογητικά σύμφωνα πάντα με το είδος της επιχείρησης.
4. Σύγκριση των υπολοίπων των βιβλίων με την απογραφή: ανά μικρά. τακτά χρονικά διαστήματα θα πρέπει να γίνονται έλεγχοι στα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης π.χ. αποθέματα, εμπορεύματα, χρηματικά διαθέσιμα κ.α. Με αυτό τον τρόπο ελέγχεται η εγκυρότητα των βιβλίων και γίνεται σύγκριση αυτών με την απογραφή ώστε να διαπιστωθούν τυχόν απώλειες ή κλοπές των περιουσιακών στοιχείων.

2.6.2 Λογιστική Διάρθρωση

Για να είναι ικανοποιητικό ένα Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να μετράει την αποτελεσματικότητα των υπόλοιπων οργανωτικών μονάδων δημιουργώντας ένα λογιστικό σύστημα το οποίο θα πρέπει να διαθέτει:

1. Διάγραμμα λογαριασμών, σύμφωνα με το Ενιαίο Γενικό Λογιστικό Σχέδιο ή τα ΔΛΠ
2. Ένα εγχειρίδιο λογιστικών στόχων και διαδικασιών, για το οποίο πρέπει να ενημερωθούν όλοι όσοι έχουν τις ανάλογες αρμοδιότητες
3. Περιγραφή θέσεων, που παρουσιάζουν λεπτομερώς το ρόλο, τις ευθύνες και το σκοπό κάθε εργαζόμενου μέσα στην εταιρία
4. Χρησιμοποίηση πρωτοβάθμιων λογαριασμών ελέγχου που ανήκουν στο Γενικό Καθολικό, το οποίο πρέπει να ενημερώνεται κανονικά. Απαραίτητο είναι και το Αναλυτικό Καθολικό.
5. Χρησιμοποίηση αριθμημένων εσωτερικών εγγράφων, τα οποία είναι αριθμημένα κατά αύξοντα αριθμό, θεωρημένα και έτοιμα για έλεγχο.
6. Έλεγχο των εισερχόμενων στοιχείων, ταξινόμηση και αρχειοθέτησή τους. Όταν γίνεται μια συναλλαγή τα χαρτιά που έρχονται πρέπει να κατανεμηθούν σωστά για τυχόν επόμενη χρήση τους.

2.6.3 Σύγχρονη Πολιτική Προσωπικού

Κάθε Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου δημιουργεί ένα εξειδικευμένο σύστημα πρόσληψης προσωπικού, εκπαίδευσης και επίβλεψής του. Οι προσλήψεις γίνονται με την παρουσίαση βιογραφικού σημειώματος ή εγγυητικών επιστολών. Ακολουθεί συνέντευξη και σε ορισμένες περιπτώσεις

γίνονται εξετάσεις για τις ικανότητες των υπαλλήλων. Οι καινούριοι υπάλληλοι θα πρέπει να εκπαιδεύονται κατάλληλα για την αποφυγή λαθών. Η εκπαίδευση τους γίνεται ανάλογα με τη θέση την οποία καλούνται να καλύψουν και ανάλογα με τις γνώσεις και την προϋπηρεσία τους. Η εκπαίδευση τους είναι κυρίως πρακτική και μετακινείται σε πολλά τμήματα ελαχιστοποιώντας την πιθανότητα λαθών. Η επίβλεψη του προσωπικού πρέπει να γίνεται συνεχώς για να ελέγχεται η απόδοση τους και να γίνονται οι κατάλληλες διορθώσεις.

2.6.4 Κατάλληλο και Αποτελεσματικό Προσωπικό Εσωτερικού Ελέγχου

Το τμήμα του Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να απαρτίζεται από ικανά άτομα γιατί ευθύνεται εξ ολοκλήρου για την επιτυχία του. Ο ορκωτός λογιστής θα πρέπει να εξετάσει την απόδοση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Σημαντικός παράγοντας για την αποτελεσματικότητα του είναι η ανεξαρτησία του από τις άλλες λειτουργίες, καθώς δεν μπορεί να ελέγχεται από τη διεύθυνση την οποία ελέγχει το ίδιο το σύστημα. Για αυτό και το τμήμα παίρνει εντολές μόνο από το Διοικητικό Συμβούλιο.

2.6.5 Βασικές αρχές λειτουργίας της διεύθυνσης εσωτερικού ελέγχου

Το Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου για να λειτουργεί απρόσκοπτα μέσα σε ένα επιχειρησιακό χώρο, πρέπει να τυγχάνει ανάλογης αποδοχής, υποστήριξης και ανεξαρτησίας, στοιχεία διασφαλίζονται από την άσκηση της γενικότερης πολιτικής άσκησης της διοίκησης του φορέα και τα οποία θα πρέπει να αποτυπώνονται στον κανονισμό λειτουργίας της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου. Οι εσωτερικοί ελεγκτές, κατά την άσκηση των

καθηκόντων τους, είναι ανεξάρτητοι, δεν υπάγονται ιεραρχικά σε καμία άλλη υπηρεσιακή μονάδα της εταιρίας και εποπτεύονται από την Ελεγκτική Επιτροπή του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρίας. Η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου της εταιρίας αναφέρει τα αποτελέσματα των εργασιών της στην Ελεγκτική Επιτροπή και στο Διοικητικό Συμβούλιο. Η Διεύθυνση ορίζεται από την Ελεγκτική Επιτροπή της εταιρίας ενώ ο διευθυντής πρέπει να είναι πρόσωπο με επαρκή προσόντα και εμπειρία.

Η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου εξετάζει και αξιολογεί την επάρκεια και αποτελεσματικότητα της δομής των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, καθώς και την ποιότητα της απόδοσης των λοιπών μηχανισμών και συστημάτων για την επίτευξη των καθορισμένων στόχων της εταιρίας.

Ο εσωτερικός ελεγκτής εκτελεί τα καθήκοντά του σύμφωνα με τον κώδικα δεοντολογίας του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών, που σημαίνει ότι διέπεται από τις αρχές της ανεξαρτησίας, αντικειμενικότητας και εμπιστευτικότητας. Επιπλέον, δρα σε πλήρη εναρμόνιση με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Άσκηση του Εσωτερικού Ελέγχου (Standards for the Professional Practice of Internal Auditing), αλλά και με τις πολιτικές και τις διαδικασίες της εταιρίας. Η Διεύθυνση Εσωτερικού ελέγχου έχει και αυτή πλήρη πρόσβαση σε όλα τα αρχεία, τα δεδομένα και τις δραστηριότητες της εταιρίας.

Η διοίκηση παρέχει στη Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου κάθε πληροφορία και στοιχείο, απαραίτητο για την διεκπεραίωση της εργασίας της και συνεργάζεται μαζί της τόσο κατά τη διάρκεια της ελεγκτικής εργασίας όσο και κατά την περίοδο υλοποίησης των προτάσεων βελτίωσης που υποβάλλονται. Τέλος έχει την ευθύνη της απόλυτης διαφύλαξης του απόρρητου των στοιχείων και της εν γένει εχεμύθειας. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου συνεργάζονται μεταξύ τους και παρέχουν

πληροφορίες στους εσωτερικούς ελεγκτές διευκολύνοντας γενικά με κάθε τρόπο το έργο τους.

Οι πέντε κύριοι άξονες που επιδρούν στη λειτουργία των διευθύνσεων εσωτερικού ελέγχου είναι οι παρακάτω (Χριστοδούλου, Ψαθάς, 2005)³³:

1. Νομοθετικές ρυθμίσεις και κανονισμοί. Μία από τις πιο πρόσφατες αλλαγές στη νομοθεσία και συγκεκριμένα ο νόμος 3016/2002 επηρεάζει άμεσα τις εισηγμένες επιχειρήσεις, καθώς προβλέπει συγκεκριμένες υποχρεώσεις για την αναμόρφωση του συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης. Ο νόμος προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων και αυξημένες ευθύνες και αρμοδιότητες στη λειτουργία του. Στο πλαίσιο αυτό, οι νομοθέτες αναγνωρίζουν μεταξύ άλλων ότι ο εσωτερικός έλεγχος έχει πλήρη επίγνωση της στρατηγικής της επιχείρησης και των κύριων προκλήσεων που αυτή αντιμετωπίζει, ενώ το ελεγκτικό πλάνο και το εύρος των ελεγκτικών εργασιών είναι πλήρως εναρμονισμένα με τους κυριότερους επιχειρηματικούς κινδύνους που ενυπάρχουν στις λειτουργίες της.

2. Οι επιχειρήσεις σήμερα δίνουν ιδιαίτερη σημασία στο Σύστημα Εταιρικής Διακυβέρνησης και το σημαντικό ρόλο του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με αυτό. Οι επιχειρήσεις υιοθετούν νέες πρακτικές αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης, σύμφωνα με τις αλλαγές που επέφεραν οι νομοθετικές διατάξεις. Συγκεκριμένα, η ενότητα 404 της Πράξης Sarbanes Oxley λειτουργεί τώρα ως καταλυτικός παράγοντας για την ενίσχυση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, καθώς προσδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην αξιολόγηση των κινδύνων και των ελεγκτικών μηχανισμών σε συνεχή βάση και σε όλες τις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Η

---

³³ Χριστοδούλου Π., Ψαθάς Α. (2005). Αναπαοκρίνεται στις προκλήσεις ο Εσωτερικός Έλεγχος. Η Καθημερινή

εμπειρία στην αναγνώριση των κινδύνων και στην αξιολόγηση των ελεγκτικών μηχανισμών αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για τη συμμόρφωση με βάση τις απαιτήσεις του Νόμου. Ειδικότερα, η ενότητα 404 απαιτεί από τον οργανισμό να αναπτύξει, να αποτυπώσει εγγράφως και εν συνεχεία να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου και των διαδικασιών για την παροχή οικονομικής πληροφόρησης και τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών αναφορών. Η διαδικασία αυτή, μια υψηλής ποιότητας και απόδοσης λειτουργία

εσωτερικού ελέγχου παίζει σημαντικό ρόλο στην εγκαθίδρυση ενός επαρκούς και αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου και υποδομής αξιολόγησης των επιχειρηματικών κινδύνων. Πέρα από τις απαιτήσεις του Νόμου, στη σημερινή εποχή όλα τα παγκόσμια κλάση συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης δίνουν έμφαση στη διαδικασία αναγνώρισης των επιχειρηματικών κινδύνων, στην αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου και στην ανεξάρτητη εποπτεία και αξιολόγηση.

3. Το έντονο ανταγωνιστικό περιβάλλον ενισχύει τη σημασία της αξιολόγησης και επιβεβαίωσης της ορθής εταιρικής διακυβέρνησης, ουσιαστικής διαχείρισης των επιχειρηματικών κινδύνων και της διαρκούς αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ο έντονος ανταγωνισμός που επικρατεί στις μέρες μας έχει επιφέρει μειώσεις στα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων. Οι τελευταίες αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα ανάληψης μεγαλύτερου ρίσκου με σκοπό την επίτευξη υψηλότερων αποδόσεων. Έτσι, οι επιχειρήσεις μειώνουν το λειτουργικό κόστος, υιοθετούν τεχνολογικά προηγμένες μεθόδους και αυτοματισμούς ενώ αναθέτουν λειτουργίες σε εξωτερικούς συνεργάτες. Οι δραστικές αυτές αλλαγές επιφέρουν με τη σειρά τους νέους ή και υψηλότερους επιχειρηματικούς κινδύνους και κατά συνέπεια διαφοροποιούν συνεχώς την προσέγγιση με την οποία η Διοίκηση της επιχείρησης ασκεί

διακυβέρνηση και έλεγχο. Οι αυξανόμενοι κίνδυνοι και το συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για υψηλής ποιότητας λειτουργία της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου.

4. Η Διοίκηση παρακολουθεί στενά την προστιθέμενη αξία από τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με το κόστος. Οι επιχειρήσεις υιοθετούν αποδοτικότερες λειτουργικές διαδικασίες και συστήματα αξιολόγησης με αυστηρότερα πρότυπα και δείκτες επιμέτρησης της απόδοσης με απώτερο σκοπό τη βελτίωση και τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας. Η συνεχής παρακολούθηση και ο απολογισμός για κάθε έργο του εσωτερικού ελέγχου, η αναγνώριση ευκαιριών για μείωση του κόστους και η χρήση ερωτηματολογίου ικανοποίησης πελατών είναι μερικά παραδείγματα που χρησιμοποιούν οι διευθύνσεις εσωτερικού ελέγχου για τη βελτίωση και την επιμέτρηση της απόδοσης και της προστιθέμενης αξίας που προσφέρουν προς την επιχείρηση.

5. Οι μέτοχοι και οι λοιποί φορείς βλέπουν με σκεπτικισμό τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ειδικά μετά τα πρόσφατα οικονομικά σκάνδαλα. Τα οικονομικά σκάνδαλα που ήρθαν στο φως τα τελευταία χρόνια είχαν ως αποτέλεσμα οι μέτοχοι των επιχειρήσεων αλλά και το σύνολο των ενδιαφερομένων για τη λειτουργία τους να εγείρουν επιφυλάξεις αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Τα γεγονότα αυτά εκ των πραγμάτων οδήγησαν πολλές επιχειρήσεις να αναθεωρήσουν τις πολιτικές τους και να επαναξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών του εσωτερικού ελέγχου.

2.7 Εσωτερικός έλεγχος και εκτίμηση επιχειρηματικού κινδύνου

2.7.1 Εισαγωγή

Οι Π. Κιόχος, Γ. Παπανικολάου, Γ. Θάνος και Α. Κιόχος (2002) ορίζουν τον κίνδυνο ως «την κατάσταση κατά την οποία κάθε εναλλακτική μορφή δραστηριοποίησης μιας επιχείρησης οδηγεί σε ένα σύνολο συγκεκριμένων αποτελεσμάτων, καθένα από τα οποία είναι, με κάποια πιθανότητα, γνωστό στο λήπτη της απόφασης. Ο ορισμός αυτός συνδέει άμεσα το βαθμό κινδύνου με την πιθανότητα πραγματοποίησης ενός αποτελέσματος, την οποία είναι σε θέση να γνωρίζει η επιχείρηση».

Ο Π. Πετράκης (2002) γράφει ότι κίνδυνος είναι μια έννοια που ανατρέπει την κανονική ροή των πραγμάτων και οφείλεται σε πραγματικά γεγονότα. Ως την πιθανότητα πραγματοποίησης ζημιών ή κερδών μικρότερων των αναμενόμενων ορίζει τον κίνδυνο ο Ν. Παπασυριόπουλος (2000). Προσθέτει δε ότι ο κίνδυνος, σε στατιστικούς όρους, μετράται με την κατανομή των πιθανών αποτελεσμάτων γύρω από τον μέσο όρο.

Οι Hunger και Wheelen (2004) γράφουν ότι «ο κίνδυνος δεν προέρχεται μόνο από μια αναποτελεσματική στρατηγική αλλά και από την ποσότητα των περιουσιακών στοιχείων που η επιχείρηση πρέπει να καταλείψει σ' αυτήν την στρατηγική, καθώς και από το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα περιουσιακά στοιχεία δεν θα είναι διαθέσιμα για άλλες χρήσεις» (Κέφης, 1999).³⁴

Παλαιότερα οι Γ. Φιλιππάτος και Π. Αθανασόπουλος (1985) έγραψαν ότι «ο κίνδυνος ανεξαρτήτως της ονοματολογίας του ή του

---

³⁴ Κέφης Β. (1999), Ανάλυση και διαχείριση κινδύνου στις σύγχρονες επιχειρηματικές μονάδες.

Διοικητική ενημέρωση . εκδ. Κέδρος, Αθήνα

επιθετικού προσδιορισμού (επιχειρηματικός, χρηματοοικονομικός, κίνδυνος της αγοράς, του επιτοκίου, του πληθωρισμού) εκφράζει το ενδεχόμενο απώλειας ή την πιθανότητα αδυναμίας εκπλήρωσης των υποχρεώσεων μιας επιχείρησης, ακόμη και της χρεοκοπίας της, ή τουλάχιστον την πιθανότητα μη υλοποίησης συγκεκριμένων προσδοκιών». Ο Γ. Παπούλιας (1993) θεωρούσε ότι «κίνδυνος είναι η πιθανότητα να μη λάβει, αυτός που επενδύει, ότι προσδοκά. Το μέγεθος της πιθανότητας επηρεάζει και τη συνολική απόδοση της επένδυσης».

Επίσης, όπως αναφέρει ο P. L. Bernstein η λέξη ρίσκο (ή κίνδυνος) προέρχεται από την ιταλική λέξη *risicare* η οποία σημαίνει τολμώ. Υπό αυτή την έννοια το ρίσκο αποτελεί μια επιλογή παρά πεπρωμένο (Bernstein, 1996)³⁵. Οι περισσότεροι ορισμοί του ρίσκου λοιπόν υπονοούν την έκθεση στον κίνδυνο κατόπιν επιλογής. Ο κίνδυνος όμως μετράται σε όρους συνεπειών και πιθανότητας όπου η πιθανότητα αναφέρεται στην ποσοτική περιγραφή της δυνατότητας ή της συχνότητας και συνεπώς στην ουσία του κινδύνου η οποία εναπόκειται στην αβεβαιότητα της εκροής (είτε θετικής είτε αρνητικής).

Η διαχείριση επιχειρηματικού κινδύνου είναι μια δομημένη και συνεχής διαδικασία που διενεργείται σε όλη την επιχείρηση για να διαπιστωθούν τα αίτια προκειμένου να γίνει η διαχείριση όλων των ευκαιριών αλλά και των απειλών που επηρεάζουν την επίτευξη των στόχων της επιχείρησης. Επομένως, οι κίνδυνοι μπορεί να θεωρηθεί ότι ανακύπτουν με δύο τρόπους:

□ είτε ως άμεσες απειλές (καταστροφικά γεγονότα) οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν στην αποτυχία επίτευξης των στόχων ή

---

³⁵ Bernstein P.L., (1996). *Against the Gods: The Remarkable Story of Risk*. Willey & Sons.

□ είτε ως ευκαιρίες (εποικοδομητικά γεγονότα) οι οποίες μπορούν να προσφέρουν ένα βελτιωμένο τρόπο για την επίτευξη των στόχων.

Η διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων αποτελεί λοιπόν ένα από τα σημαντικότερα θέματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι επιχειρηματικές μονάδες καθώς όλες, είτε σε μεγαλύτερο είτε σε μικρότερο βαθμό, αναλαμβάνουν κινδύνους για την επίτευξη των στόχων τους. Το επίκεντρο του ενδιαφέροντος κάθε επιχείρησης εστιάζεται στην λογική και αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων ώστε να διασφαλίζεται αποτελεσματικά τόσο η διαχρονική και απρόσκοπτη ανάπτυξή της όσο και η ικανοποιητική απόδοσή της, ανάλογα με το εκάστοτε αναλαμβανόμενο επίπεδο κινδύνου (Καραμάνης, 2008)³⁶.

Οι σημαντικότεροι λόγοι οι οποίοι προσδίδουν μια αυξημένη σημαντικότητα στην έννοια του επιχειρηματικού κινδύνου μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα (Καραμάνης, 2008)³⁷:

1. Την αυξανόμενη ταχύτητα αλλαγών στο οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον.
2. Τον αυξανόμενο ανταγωνισμό και ανάγκη ικανοποίησης των πελατών.
3. Την διεθνοποίηση της οικονομίας και των επιχειρηματικών πρακτικών.

2.7.2 Εκτίμηση & διαχείριση κινδύνου

Η κατάρρευση στις απαρχές του 21ου αιώνα μια σειράς εταιρειών με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την Enron, δημιούργησε μια έντονη αμφισβήτηση για την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών του ελέγχου και πυροδότησε μια παγκόσμια αναμόρφωση των πλαισίων της εταιρικής

---

³⁶ Καραμάνης Κ. (2008). Σύγχρονη ελεγκτική : θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα. Εκδόσεις Ο.Π.Α. Αθήνα.

³⁷ Καραμάνης Κ. (2008). Σύγχρονη ελεγκτική : θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα. Εκδόσεις Ο.Π.Α. Αθήνα.

διακυβέρνησης. Παράλληλα, δημιουργήθηκε ένας έντονος προβληματισμός για το ρόλο που χρειάζεται να επιτελέσει ο εσωτερικός έλεγχος και η διαχείριση κινδύνων στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον. Στο πλέγμα αυτό της αμφισβήτησης και του προβληματισμού νέοι όροι, πρότυπα, πλαίσια και νομοθετικές ρυθμίσεις έκαναν την εμφάνιση τους, παραμένει όμως καίριο το ερώτημα αν η ύπαρξη τους αποτελεί πανάκεια στην αποτροπή της πτώσης των εταιρειών (Κέφης, 1999)³⁸.

Το τελικό συστατικό του συνδυασμένου κώδικα (Combined Code) ήταν η οδηγία για τους διευθυντές που υποβάλλουν έκθεση σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο, η οποία εκδόθηκε από την επιτροπή Turnbull το 1999. Οι απαιτήσεις της έκθεσης Turnbull επεκτείνονται πέρα από τα καθαρώς οικονομικά θέματα και αφορούν σε μια ευρεία σειρά επιχειρηματικών κινδύνων, η διαχείριση των οποίων συνδέεται πλέον ρητά με τον εσωτερικό έλεγχο. Οι πρόσφατες εξελίξεις στο λογιστικό έλεγχο έχουν ιδιοποιηθεί τη διαχείριση κινδύνου ως διαδικασία υπευθυνότητας. Η μεταβαλλόμενη έννοια του κινδύνου και η διαχείρισή του φέρουν αλλαγές στη φύση του εσωτερικού ελέγχου. Η ιστορική πρόοδος της έννοιας του κινδύνου και της διαχείρισής της μπορεί να επισημανθεί στη pre-modern εποχή όταν ο κίνδυνος αφορούσε τα φυσικά γεγονότα που ήταν πέρα από την ανθρώπινη παρέμβαση. Με την ανάπτυξη του δέκατου έβδομου αιώνα διατέθηκαν τεχνικές για την πρόβλεψη και την αποτίμηση του κινδύνου. Από τότε ο κίνδυνος ξεκινά να συνδέεται με τις απρόβλεπτες εκβάσεις της ανθρώπινης δράσης και δεν αποτελεί αποτέλεσμα της μοίρας ή " των πράξεων του Θεού" (Bernstein, 1996)³⁹.

---

³⁸ Κέφης Β. (1999), Ανάλυση και διαχείριση κινδύνου στις σύγχρονες επιχειρηματικές μονάδες.

Διοικητική ενημέρωση . Εκδ. Κέδρος, Αθήνα

³⁹ Bernstein P.L., (1996). Against the Gods: The Remarkable Story of Risk. Willey & Sons.

Μια σχετικά πρόσφατη έρευνα της PricewaterhouseCoopers δείχνει ότι οι κανονισμοί έχουν εκτρέψει πολύτιμους πόρους του εσωτερικού ελέγχου από δραστηριότητες όπως είναι η εκτίμηση κινδύνου σε διαβεβαιωτικές εργασίες. Η αποτυχία διευθέτησης σημαντικών στρατηγικών και λειτουργικών κινδύνων, όπως για παράδειγμα ο κίνδυνος συμμόρφωσης σε ένα ετήσιο ελεγκτικό πρόγραμμα, υπομονεύει την αποτελεσματικότητα των λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου. Η εκτίμηση του κινδύνου που αντιμετωπίζει ένας οργανισμός είναι μείζονος σημασίας για την επιτυχία των λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου και του οργανισμού. Οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν πρέπει απλά να είναι σε θέση να εκτιμούν τους κινδύνους, αλλά να προβαίνουν και σε ανάλυση του κινδύνου. Για να το επιτύχουν αυτό πρέπει να διαθέτουν αυξημένα επίπεδα ανάλυσης και λογικής (Bernstein, 1996)⁴⁰.

Τα διεθνή πρότυπα για επαγγελματικές πρακτικές του εσωτερικού ελέγχου απαιτούν την υιοθέτηση πλάνων βάσει κινδύνων για να καθορίσουν ότι οι προτεραιότητες λειτουργιών συμβαδίζουν με τους οργανωσιακούς στόχους. Για παράδειγμα, ο κίνδυνος μη συμμόρφωσης με τις κανονιστικές απαιτήσεις και με άλλους νόμους είναι ένας κίνδυνος για την εταιρεία που πρέπει να εκτιμηθεί όπως και οι άλλοι κίνδυνοι. Ο SOX⁴¹ απαιτεί η διοίκηση να αναπτύσσει και να παρακολουθεί τις διαδικασίες και τους ελέγχους για να διαπιστώσει την επάρκεια του εσωτερικού ελέγχου για τη χρηματοοικονομική αναφορά. Τα πρότυπα απαιτούν από τον εσωτερικό έλεγχο να εκτιμά και να συνεισφέρει στη βελτίωση της διαχείρισης του οργανωσιακού κινδύνου, του ελέγχου και των εταιρικών διαδικασιών δια μέσου συμβουλευτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων.

---

⁴⁰ Bernstein P.L., (1996). *Against the Gods: The Remarkable Story of Risk*. Willey & Sons.

⁴¹ Sarbanes-Oxley

Ήδη ένα χρόνο μετά την εφαρμογή του SOX οι επιχειρήσεις προσπάθησαν να περιορίσουν τις απώλειες από το αυξημένο κόστος συμμόρφωσης. Έτσι, εκφράζονται ανησυχίες για περιορισμό της αντικειμενικότητας και της ανεξαρτησίας των εσωτερικών ελεγκτών.

Συμπερασματικά, οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι σε θέση να διενεργούν ανεξάρτητους και αντικειμενικούς ελέγχους όταν εργάζονται ανεξάρτητα και οργανώνουν τον ελεγκτικό σχεδιασμό με τρόπο που να εστιάζει σε μια εκτίμηση κινδύνου, συνδυασμένη με τη κατάλληλη συζήτηση με σημαντικούς μετόχους.

Τα ελεγκτικά πρότυπα που εκδόθηκαν από το ΙΑ⁴² (2002) ενσωματώνουν την εκτίμηση του κινδύνου στο σχεδιασμό του εσωτερικού ελέγχου σε 2 επίπεδα (Bernstein, 1996):

1. στο σχεδιασμό των ετησίων προγραμμάτων ελέγχου (εκτίμηση του κινδύνου σε μακροσκοπικό επίπεδο).
2. στο σχεδιασμό κάθε αναλαμβανόμενου ελέγχου (εκτίμηση του κινδύνου σε μικροσκοπικό επίπεδο).

Πρέπει να σημειωθεί ωστόσο ότι οι οργανισμοί δε βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο εφαρμογής της διαχείρισης κινδύνων. Το ακόλουθο πλαίσιο απεικονίζει το εύρος σταδίων ωριμότητας στη διαχείριση των κινδύνων και την προσέγγιση του εσωτερικού ελέγχου που μπορεί να υιοθετηθεί σε κάθε στάδιο.

2.7.3 Ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή στη διαχείριση κινδύνου

Σύμφωνα με το ΙΑ (2002), δύο είναι οι σαφείς ρόλοι ενός εσωτερικού ελεγκτή: α) παροχέας υπηρεσιών πιστοποίησης και β) παροχέας

---

⁴² Institute of Internal Auditors

συμβουλευτικών υπηρεσιών. Απαραίτητα στοιχεία για την επίτευξη των δύο αυτών ρόλων είναι η ανεξαρτησία και η αντικειμενικότητα των εσωτερικών ελεγκτών. Σημειώνεται ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές δε θα πρέπει να “κρύβονται πίσω” από την ανεξαρτησία που τους χαρακτηρίζει αλλά να γνωρίζουν το ρόλο που διαδραματίζουν οποιαδήποτε χρονική στιγμή.

Βέβαια, όσον αφορά στο ρόλο των εσωτερικών ελεγκτών στην διαδικασία διαχείρισης του επιχειρησιακού κινδύνου, αυτός δεν είναι ιδιαίτερα σαφής για τους ελεγκτές, εξαιτίας της αυξανόμενης έμφασης που δίνεται από τις επιχειρήσεις στον τομέα αυτό. Υπογραμμίζεται ότι ο συγκεκριμένος ρόλος δε μπορεί και δεν πρέπει να καθορίζεται, δεδομένου ότι ενδέχεται ο ρόλος αυτός να υπόκειται σε αλλαγές στα πλαίσια μιας επιχείρησης ή να είναι διαφορετικός από επιχείρηση σε επιχείρηση.

Η αρχική ευθύνη για τη διαχείριση του επιχειρησιακού κινδύνου εκχωρείται στα διοικητικά στελέχη. Ειδικότερα, το Διοικητικό Συμβούλιο ευθύνεται για τον καθορισμό της στρατηγικής που ακολουθείται κατά τη διαχείριση κινδύνου και τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη ευθύνονται για την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής. Ωστόσο, προκειμένου να προστεθεί αξία στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, είναι συχνά ευεργετικό να δίνονται δυναμικές συμβουλές από τους εσωτερικούς ελεγκτές ή να εκπαιδεύεται η διοίκηση όσον αφορά στην ενσωμάτωση των διαδικασιών κινδύνου στις επιχειρησιακές δραστηριότητες. Παρ' όλο που ο προσδιορισμός των κινδύνων της επιχείρησης δεν περιλαμβάνεται στους ρόλους του εσωτερικού ελεγκτή, σε περίπτωση κατά την οποία ο σχετικός ελεγκτής προσδιορίζει πρόσθετους κινδύνους κατά τη διάρκεια της εργασίας του, θα πρέπει να τους ανατροφοδοτεί στα μέλη της διοίκησης ως τμήμα της κανονικής διαδικασίας ελέγχου.

Το 2002 το ΠΑ προτείνει τους ακόλουθους τρόπους ανάμειξης των εσωτερικών ελεγκτών στη διαχείριση κινδύνου, χωρίς συμβιβασμό από αυτούς για ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα:

α) Οι εσωτερικοί ελεγκτές να ενεργούν ως βοηθοί, ενδυναμώνοντας και καθοδηγώντας τους διευθυντές και το προσωπικό κατά τη διαδικασία διαχείρισης κινδύνου, συνήθως ως τμήμα άσκησης αξιολόγησης, με την οργάνωση και την καθοδήγηση συζητήσεων, χωρίς να απαιτείται η άμεση ανάμιξή τους στη διαδικασία,

β) Να λειτουργούν ως μέλη ομάδων τα οποία αποτελούν μέρος των ευρύτερων κεντρικών ομάδων, ενοποιώντας συχνά το προσωπικό που γνωρίζει τα διοικητικά ζητήματα πρώτης γραμμής καθώς επίσης και τους υπαλλήλους που έχουν συγκεκριμένη τεχνική πείρα. Μέσω αυτού του σεναρίου, παρέχεται η πείρα του εσωτερικού ελέγχου σε διάφορες ομάδες ειδικοτήτων.,

γ) Να ενεργούν ως αναλυτές κινδύνου και ελέγχου έτσι ώστε να παρέχουν στους διευθυντές τη συμβουλή ειδικού για τον προσδιορισμό και την αξιολόγηση των επιχειρησιακών κινδύνων και για τη σχεδίαση και κατασκευή των στρατηγικών ελέγχου και μετριασμού,

δ) Να καθιστούν διαθέσιμα τα εργαλεία και τις τεχνικές διοίκησης που χρησιμοποιούν για την ανάλυση των κινδύνων και ελέγχων κατά τη λειτουργία του εσωτερικού λογιστικού ελέγχου,

ε) Να γίνουν το κέντρο της πραγματογνωμοσύνης στον τομέα διαχείρισης του κινδύνου.

Συμπερασματικά, σε περίπτωση κατά την οποία ο εσωτερικός ελεγκτής απομακρύνεται από τον “παραδοσιακό” του ρόλο, πρέπει να καθίσταται σαφές ότι η λειτουργία του ελέγχου προσδιορίζεται από συμβουλευτική και όχι από εκτελεστική ικανότητα του ελεγκτή σε θέματα διαχείρισης κινδύνου.

Παράλληλα, κατά τον έλεγχο διαχείρισης κινδύνου, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη : α) τον βαθμό στον οποίο οι στόχοι έχουν τεθεί και έχουν διαβιβαστεί σε όλα τα επίπεδα μέσα στην οργάνωση, και υποστηρίζονται από τις συνεπείς επιχειρησιακές στρατηγικές, τα σχέδια και τους προϋπολογισμούς, β) την επάρκεια των μηχανισμών για τον προσδιορισμό, την ανάλυση και το μετριασμό των επιχειρησιακών κινδύνων που προέρχονται από εξωτερικές και εσωτερικές πηγές, γ) η ύπαρξη των μηχανισμών για τον προσδιορισμό και την αντιμετώπιση των στερεότυπων και άλλων δραματικών αλλαγών που θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις στη δυνατότητα της οργάνωσης να επιτύχει τους στόχους της.

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να επισημανθεί ότι ένα οργανωτικό διοικητικό πλαίσιο κινδύνου πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- α) σαφή και συνεπή στρατηγική κινδύνου , πολιτικές και πρότυπα,
- β) forums για συζητήσεις κινδύνου και άλλες επικοινωνίες,
- γ) καθορισμό και εκχώρηση της ευθύνης για επιχειρησιακό κίνδυνο και της εξουσιοδότησης για τη διαχείρισή αυτού του κινδύνου από το κύριο προσωπικό,
- δ) αποτελεσματική και διπλής κατεύθυνσης ενδοεπιχειρησιακή επικοινωνία έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι πολιτικές γίνονται κατανοητές ευρέως και ότι η πραγματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται η επιχείρηση υποβάλλεται σε αναφορές με στόχο να διαπιστωθεί ο βαθμός αποτελεσματικότητας αυτών των πολιτικών,
- ε) κατάλληλα οργανωσιακά προγράμματα και διαδικασίες κινδύνου
- στ) ρυθμίσεις για τον έλεγχο και την αναθεώρηση της διαχείρισης του κινδύνου, συμπεριλαμβανομένης της συνεχούς εκ μάθησης από την εμπειρία.

Οι Beasley, Clune και Hermanson (2006) σε μελέτη που πραγματοποίησαν σε 122 οργανισμούς σε διάφορες χώρες διερευνώντας την επίδραση της διαχείρισης επιχειρηματικών κινδύνων (Enterprise Risk Management, E.R.M.) στις δραστηριότητες της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η διαχείριση επιχειρηματικών κινδύνων έχει μεγαλύτερη επίδραση στις δραστηριότητες ελέγχου όταν:

1. η διαδικασία διαχείρισης επιχειρηματικών κινδύνων είναι περισσότερο πλήρως οργανωμένη
2. ο διευθύνων σύμβουλος και η επιτροπή ελέγχου αναζητούν μεγαλύτερη δραστηριότητα του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με την διαχείριση επιχειρηματικών κινδύνων
3. όσο μεγαλύτερη είναι η θητεία του διευθύνοντος του ελέγχου (Chief Auditing Executive, C.A.E.)
4. ο οργανισμός ανήκει στον τραπεζικό ή τον εκπαιδευτικό τομέα
5. η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου ηγείται της διαχείρισης επιχειρηματικών κινδύνων.

Επιπλέον, οι Gramling και Mayers (2006)⁴³ σε δική τους έρευνα για το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στην διαχείριση επιχειρηματικών κινδύνων διαπίστωσαν ότι η ανάμειξη του εσωτερικού ελέγχου σε περιοχές που το ΠΑ θεωρεί «κεντρικές» δραστηριότητες εσωτερικού ελέγχου είναι μέτρια, η ανάμειξη σε περιοχές που το ΠΑ θεωρεί «νόμιμη με τα μέτρα διαφύλαξης» είναι μέτρια/περιορισμένη και τέλος η ανάμειξη σε περιοχές που το ΠΑ κρίνει «ακατάλληλες» είναι περιορισμένη. Συνολικά, οι δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου που σχετίζονται με την διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων φαίνονται να είναι σε πλήρη συνέπεια με τις οδηγίες του ΠΑ.

---

⁴³ Gramling A.A., Myers M.P. (2006). Internal Auditing's role in E.R.M., Internal Auditor.

Οι Sarens και Beedle (2006) πραγματοποίησαν μια συγκριτική ανάλυση της διαχείρισης κινδύνου μεταξύ Η.Π.Α. και Βελγίου. Η ανάλυση έδειξε ότι στο Βέλγιο οι εσωτερικοί ελεγκτές εστιάζουν στις αδυναμίες του συστήματος διαχείρισης κινδύνου, όπου και δημιουργούνται ευκαιρίες για αναγνώριση της αξία τους. Δηλαδή, υιοθετείται ένα πιο αυτοματοποιημένο σύστημα διαχείρισης κινδύνου. Στις Η.Π.Α. στην προσπάθεια ικανοποίησης των απαιτήσεων διαφάνειας του νέου νόμου SOX καθίστανται απαραίτητες οι αντικειμενικές εκτιμήσεις και απόψεις. Στο Βέλγιο ο εσωτερικός έλεγχος βρίσκεται σε «μεταβατικό στάδιο», καθώς οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εκτιμήσουν τα επίπεδα διοίκησης και τις ευθύνες του καθενός στη διαχείριση του κινδύνου. Έτσι, θα είναι σε θέση να εστιάσουν στις κύριες δραστηριότητες τους.

Ο εσωτερικός έλεγχος με βάση τον κίνδυνο (Risk Based Internal Auditing, R.B.I.A.) αποτελεί τη μεθοδολογία που παρέχει τη διαβεβαίωση ότι το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων λειτουργεί όπως απαιτείται από το διοικητικό συμβούλιο. Η R.B.I.A. δεν περιλαμβάνει μόνο την προτεραιότητα των κινδύνων στο ετήσιο πρόγραμμα ελέγχου αλλά επίσης και την προτεραιότητα των τεστ στους εξατομικευμένους ελέγχους, από τη στιγμή που η προσπάθεια των δοκιμασιών (τεστ) μπορεί να επικεντρωθεί στη διαχείριση των κινδύνων με ένα υψηλό αποτέλεσμα ελέγχου (αποτέλεσμα εγγενούς κινδύνου μείον το αποτέλεσμα του υπολειπόμενου κινδύνου). Εφόσον λοιπόν η R.B.I.A. αποσκοπεί στην παροχή διαβεβαίωσης αναφορικά με τις διαδικασίες διαχείρισης των κινδύνων οι οποίες καλύπτουν όλους τους σημαντικούς κινδύνους που απειλούν τους στόχους του οργανισμού, ο Griffiths (2006) επισημαίνει ότι υπάρχουν τέσσερα στοιχεία τα οποία οι επικεφαλές του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να εξετάσουν:

1. Το βαθμό στον οποίο το διοικητικό συμβούλιο και η διεύθυνση καθορίζουν, αξιολογούν, διαχειρίζονται και παρακολουθούν τους κινδύνους.
2. Την ύπαρξη ενός καταλόγου κινδύνων (προφίλ κινδύνου), ο οποίος περιλαμβάνει όλους τους σημαντικούς κινδύνους, και το βαθμό στον οποίο ο σχεδιασμός του ελέγχου μπορεί να βασιστεί πάνω του.
3. Τη σύνθεση ενός περιβάλλοντος ελέγχου (audit universe), το οποίο περιλαμβάνει εκείνους τους ελέγχους που αποσκοπούν στην παροχή της διαβεβαίωσης ότι όλοι οι εγγενείς κίνδυνοι επάνω από το αποδεκτό ποσό κινδύνου διαχειρίζονται καταλλήλως.
4. Τη διεξαγωγή μεμονωμένων ελέγχων, οι οποίοι καταλήγουν στο συμπέρασμα εάν οι εγγενείς κίνδυνοι, οι οποίοι είναι μεγαλύτεροι από τα αποδεκτά ποσά κινδύνου, ελέγχονται για την μείωση τους στα αποδεκτά ποσά.

Οι Selim & Mc Namee (1999)⁴⁴ κατόπιν μιας μεγάλης έρευνας που πραγματοποίησαν σε 29 οργανισμούς παγκοσμίως κατέληξαν στην παραγωγή ενός νέου μοντέλου για την βελτίωση των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου. Το μοντέλο αυτό:

- ο Συνδέει την διαχείριση κινδύνων και τον εσωτερικό έλεγχο με τις απαιτήσεις της εταιρικής διακυβέρνησης.
- ο Σχετίζει τους κινδύνους, τα σχέδια και τα προγράμματα ελέγχου σε στρατηγικό και λειτουργικό επίπεδο.
- ο Δίνει έμφαση στους συνδέσμους μεταξύ των επιχειρηματικών σχεδίων και των σχεδιασμών ελέγχου σε στρατηγικό επίπεδο και σε επίπεδο ετήσιου σχεδιασμού.
- ο Καταδεικνύει την μεταβολή της εσωτερικής ελεγκτικής από την βάση των ελέγχων στην βάση των επιχειρηματικών κινδύνων.

---

⁴⁴ Selim G, McNamee. (1999). The risk management and internal auditing relationship: Developing and validating a model. International Journal of Auditing. Vol. 3

Η θετική συνεισφορά των εσωτερικών ελεγκτών στις στρατηγικές συγχωνεύσεων και εξαγορών έγκειται στη συνεργασία του εσωτερικού ελέγχου με τις άλλες λειτουργίες της επιχείρησης, όπως είναι τα χρηματοοικονομικά, η διαχείριση των ανθρώπινων πόρων και του κινδύνου, τα πληροφοριακά συστήματα και η συμβουλευτική δραστηριότητα της εκάστοτε επιχείρησης. Συμπεραίνεται ότι αυτή η συνεισφορά είναι επιτεύξιμη εάν οι εσωτερικοί ελεγκτές παίζουν σημαντικότερο ρόλο στο στρατηγικό σχεδιασμό, στο σαφή προγραμματισμό των εξαγορών, στις διαπραγματεύσεις καθώς και στον έλεγχο κινδύνου που διεξάγεται προτού ολοκληρωθούν οι συγχωνεύσεις. Υπογραμμίζεται ότι βασικό κριτήριο για τη συμμετοχή των εσωτερικών ελεγκτών σε αυτές τις διαδικασίες αποτελεί η εμπιστοσύνη και η υποστήριξη που θα πρέπει να παρέχεται σε αυτούς από τα ανώτερα διοικητικά στελέχη σχετικά με την εμπλοκή τους σε προβλεπόμενες επιχειρησιακές ευκαιρίες (π.χ. εξαγορές ή συγχωνεύσεις επιχειρήσεων).

Συμπερασματικά, ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή στη διαδικασία διαχείρισης του επιχειρηματικού κινδύνου χαρακτηρίζεται ενεργός και σημαντικός, ωστόσο ο ρόλος αυτός πρέπει να προσαρμόζεται στους στόχους, τις πρακτικές, τους μηχανισμούς και την κουλτούρα της εκάστοτε επιχείρησης καθώς και στη σύνθεση του περιβάλλοντος ελέγχου, για να μπορεί να είναι ταυτόχρονα και αποδοτικός.

2.7.4 Εσωτερικός ελεγκτής και έλεγχος απάτης

Οι εσωτερικοί ελεγκτές καλούνται όλο και πιο συχνά να καλύψουν μια ευρύτερη σειρά κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την απάτη, όπως: τα μεγάλα επενδυτικά έργα, η σύναψη συμβάσεων και η βελτίωση της επιχειρηματικής απόδοσης. Ως απάτη γενικά ορίζεται κάθε συμπεριφορά με την οποία ένα άτομο προσδοκά να κερδίσει ένα μη σύννομο πλεονέκτημα σε βάρος κάποιου άλλου ατόμου. Βέβαια κατά περιόδους έχουν δοθεί και άλλοι ορισμοί στη λέξη απάτη και μέσα από όλες αυτές τις προσεγγίσεις έχει δημιουργηθεί μια θεωρητική εξίσωση που προσεγγίζει τον ορισμό της απάτης η οποία είναι (Moeller, 2007)⁴⁵:

Fraud (Απάτη) = Motive (Κίνητρο) + Means (Μέσα) + Opportunity (Ευκαιρία)

Η απάτη μπορεί να συμβεί για πολλούς και διαφόρους λόγους. Σύμφωνα με την παραπάνω εξίσωση προκύπτει ότι αν ένα άτομο που αντιμετωπίζει οικονομικό πρόβλημα, διαθέτει τις απαιτούμενες γνώσεις, έχει την ευκαιρία και τη συνεργασία κάποιου άλλου ατόμου που θα αποκρύψει την πράξη του, τότε υπάρχει πολύ μεγάλη πιθανότητα να διαπράξει ένα τέτοιο αδίκημα. Βέβαια πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι παίζει πολύ σημαντικό ρόλο η προσωπικότητα του ατόμου, ο χαρακτήρας και η ψυχολογία του.

Ο εσωτερικός ελεγκτής στην προκειμένη περίπτωση έχει την ευθύνη για την αποτροπή της απάτης. Έτσι ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να ελέγχει αν υπάρχουν ρεαλιστικοί στόχοι της επιχείρησης, αν υπάρχουν γραπτοί περιορισμοί που να περιγράφουν περιορισμένες

---

⁴⁵ Moeller R.R. (2007). COSO Enterprise Risk Management: Understanding the New Integrated ERM Framework. Willey & Sons.

δραστηριότητες και αν υπάρχουν πολιτικές και πρακτικές για την παρακολούθηση δραστηριοτήτων και τη διασφάλιση περιουσιακών στοιχείων .

Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός στην εξακρίβωση της απάτης και θα πρέπει να έχει τα κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία. Πρέπει επίσης να είναι ικανός να προσδιορίσει τις μεθόδους και τις μορφές απάτης . Τέλος πρέπει να κάνει μελέτη και διερεύνηση της πιθανής απάτης και να μπορεί να εντοπίσει με τη βοήθεια ειδικών τον ή τους υπαίτιους για την απάτη.

Ιδιαίτερη δυσκολία όμως σύμφωνα με διεθνή έρευνα της Ernst & Young, παρατηρείται στην εύρεση και πρόσληψη στελεχών με εξειδίκευση στους τομείς ελέγχου πληροφοριακών συστημάτων, απάτης και επιχειρηματικού και λειτουργικού κινδύνου.

Τα κύρια συμπεράσματα της παγκόσμιας έρευνας, η οποία διενεργήθηκε σε 138 υπευθύνους εσωτερικού ελέγχου σε μεγάλες επιχειρήσεις από 24 χώρες, έδειξαν ότι από τη μια πλευρά, η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης κατέχει δεσπόζουσα θέση στο επάγγελμα των εσωτερικών ελεγκτών τα τελευταία χρόνια, ενώ ταυτόχρονα οι εσωτερικοί ελεγκτές καλούνται όλο και πιο συχνά να καλύψουν μια ευρύτερη σειρά κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την απάτη. Η έρευνα έδειξε ότι περισσότερο από το 30% των στελεχών που συμμετείχαν στην έρευνα δεν διαθέτουν εκπαιδευμένο προσωπικό στην πρόληψη και την ανίχνευση της απάτης.

Επίσης χρειάζεται σημαντική αναδιοργάνωση στις ομάδες εσωτερικού ελέγχου προκειμένου: α) να ενδυναμώσουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες τους όσον αφορά τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, β) να αποκτήσουν επάρκεια γνώσεων διαχείρισης και αντιμετώπισης συνολικά των επιχειρηματικών και λειτουργικών κινδύνων και γ) να ανταποκριθούν στις ολοένα αυξανόμενες

προσδοκίες των εκάστοτε εμπλεκομένων (μέτοχοι, διοίκηση, πιστωτές, πελάτες κλπ.) έχοντας εμπιστοσύνη στον εσωτερικό έλεγχο για το λόγο ότι αυτός είναι που προσθέτει αξία και κύρος στον κάθε οικονομικό οργανισμό.

Κεφάλαιο 3^ο

Εξωτερικός έλεγχος

3.1 Εννοιολογικό Πλαίσιο του Εξωτερικού Ελέγχου

Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται στο λογιστικό σύστημα μιας μονάδας, αλλά και σε άλλα επιμέρους οργανωτικά συστήματα, τα οποία μπορούν εμμέσως να επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος, με την χρήση ελεγκτικών standards αλλά και άλλων μεθόδων τις οποίες θα κρίνει κατά περίπτωση αναγκαίες ο ελεγκτής. Ο εξωτερικός έλεγχος επιβάλλεται από τη νομοθεσία και επικεντρώνεται στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων ενός οργανισμού, με σκοπό τη διατύπωση γνώμης, προς τους μετόχους του οργανισμού, κατά πόσο οι καταστάσεις αυτές παρουσιάζουν αληθινή και δίκαιη εικόνα της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων του οργανισμού, και ότι συνάδουν με τη σχετική νομοθεσία και τα διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (Παπαδάτου, 2005).⁴⁶

---

⁴⁶ Παπαδάτου Θεοδώρα, Εσωτερικός και Εξωτερικός έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών, Σάκκουλα 2005.

3.2 Θεσμικό πλαίσιο εξωτερικού ελέγχου

Στον εξωτερικό έλεγχο, οι ορκωτοί ελεγκτές, διενεργούν τον έλεγχο κυρίως στο λογιστικό σύστημα της οικονομικής μονάδας, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που είναι διεθνώς αναγνωρισμένο.

Σύμφωνα με το εν λόγω πλαίσιο (Παπαδάτου, 2005)⁴⁷:

I. Πιστοποίηση της ορθότητας: αντικειμενικός σκοπός του ελέγχου είναι κυρίως η πιστοποίηση της ορθότητας της παρουσίασης της οικονομικής μονάδας στις λογιστικές καταστάσεις αυτής, βάση των γενικών αποδεικτικών λογιστικών αρχών.

II. Έκθεση του ελεγκτή: η πιστοποίηση αυτή αναγράφεται στην έκθεση του ελεγκτή, η οποία αποτελεί το προϊόν επαγγελματικής και προσεκτικής εφαρμογής των ελεγκτικών, καθώς και κάθε άλλων μέσων και μεθόδων που είναι αναγκαία.

III. Σχετική έγγραφη εντολή: όλοι οι έλεγχοι αναλαμβάνονται μαζί με την σχετική έγγραφη εντολή, αλλά και χωρίς ικανή εξουσιοδότηση, στην οποία αναφέρεται το είδος ή ο σκοπός του ζητούμενου ελέγχου.

IV. Ελεγκτικό προσωπικό: κατά την διάρκεια του ελέγχου, το ελεγκτικό προσωπικό θα πρέπει να διατηρεί αμεροληψία, αντικειμενικότητα, ανεξαρτησία, αξιοπρέπεια και επαγγελματική ευθύνη, έναντι το ελεγχόμενου.

V. Εξειδικευμένα άτομα: κάθε έλεγχος και κάθε εργασία σχετική με αυτόν, θα πρέπει να αναλαμβάνεται από εξειδικευμένα άτομα, κατάλληλα προς την τεχνική εκπαίδευση και ικανότητα ως ελεγκτές. Ο ελεγκτής που την αναλαμβάνει φέρει την τελική ευθύνη για τον έλεγχο. Δικαίωμα υπογραφής έχουν μόνο αυτοί που κατέχουν την άδεια ορκωτού λογιστή όπου για να την αποκτήσουν περνούν από εξετάσεις γραπτές. Επίσης και η εμπειρία

---

⁴⁷ Παπαδάτου Θεοδώρα, Εσωτερικός και Εξωτερικός έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών, Σάκκουλα 2005.

καθορισμένης χρονικής διάρκειας, παίζει ρόλο στη διεξαγωγή ελέγχου υπό την εποπτεία ελεγκτή με άδεια.

VI. Επαγγελματική βελτίωση: ο ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να είναι σωστός, υπεύθυνος και ικανός. Θα πρέπει να προσπαθεί συνέχεια να βελτιώνει την επαγγελματική και επιστημονική του κατάρτιση και ποιότητα των υπηρεσιών του. Θα πρέπει να είναι αντικειμενικός δίκαιος και ικανός να εξυπηρετήσει τους ελεγχόμενους πελάτες του, στα πλαίσια των δυνατοτήτων του και σύμφωνα με τις ευθύνες του προς την κοινωνία και το θεσμό του ανεξάρτητου ελεγκτή. Ως προς τους συναδέλφους του θα πρέπει να φέρεται σωστά και να εργάζεται με τρόπο ώστε να προάγει καλές σχέσεις και συνεργασία μεταξύ των μελών του επαγγέλματος.

3.3 Πλαίσιο Εργασίας του Εξωτερικού Ελέγχου

Γενικότερα ο εξωτερικός ελεγκτής έχει μεγάλη ευθύνη ως προς τους γύρω του. Στα πλαίσια της εν λόγω ευθύνης, ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να συμπεριφέρεται άψογα, με τρόπο που να υπηρετήσει την κοινωνία. Επιπρόσθετα, ο εξωτερικός ελεγκτής Πρέπει να είναι οργανωτικός και πάντα να κάνει προκαθορισμένες κινήσεις εφαρμόζοντας το διεθνώς αναγνωρισμένο πλαίσιο.

Σύμφωνα με το διεθνώς αναγνωρισμένο πλαίσιο θα πρέπει να ακολουθούνται τα παρακάτω στάδια (Παπαδάτου, 2001)⁴⁸:

1. Σχεδιασμός του ελέγχου. Ο υπεύθυνος ελεγκτής θα πρέπει να προγραμματίσει, σε συνεννόηση με τον ελεγχόμενο, τόσο τον χρόνο έναρξης του ελέγχου όσο και την κατάλληλη κατανομή εκείνων των φάσεων αυτού, ώστε ο έλεγχος τελικά να μην αποβεί σε βάρος, ούτε των ελεγκτών αλλά ούτε

---

⁴⁸ Παπαδάτου, Θ. (2001). Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιριών, εκδόσεις Σακκουλά, Θεσσαλονίκη.

των ελεγχόμενων. Υπάρχουν στάδια και μεγέθη των λογιστικών καταστάσεων, των οποίων ο έλεγχος μπορεί να αρχίσει, έτσι ώστε να μειωθεί ο φόρτος εργασίας κατά την τελική φάση, που ακολουθεί του κλεισίματος των λογιστικών βιβλίων και της σύνταξης λογιστικών καταστάσεων από την ελεγχόμενη μονάδα. Η ανάθεση τμημάτων, ο προϋπολογισμός και ο επιμερισμός του συνολικού ελέγχου αυτού στο κατάλληλο ελεγκτικό προσωπικό γίνεται με τη βοήθεια ειδικών, για κάθε κλάδο επιχειρήσεων, ελεγκτικών οδηγιών και προγραμμάτων. Γι' αυτό ο έμπειρος ελεγκτής χρησιμοποιεί τα φύλλα εργασίας προηγούμενων ελέγχων, αν έχουν εγκριθεί από την ίδια ελεγκτική εταιρεία ή και προκαταρκτικές επαφές και συνεντεύξεις με το κατάλληλο προσωπικό της ελεγχόμενης μονάδας για ενημέρωση τουλάχιστον του φακέλου με τα γενικά στοιχεία της μονάδας.

2. Αξιολόγηση εσωτερικής οργάνωσης και ελέγχου. Γενικά, η μελέτη και αξιολόγηση της εσωτερικής οργάνωσης της ελεγχόμενης μονάδας, αλλά και εκείνων των τμημάτων της, ειδικότερα του λογιστηρίου, της μηχανογράφησης και των αποθηκών, που άπτονται περισσότερο του διενεργούμενου ελέγχου, είναι το δεύτερο στάδιο μετά τον βασικό σχεδιασμό. Η εσωτερική οργάνωση περιλαμβάνει: το οργανόγραμμα της μονάδας, τις περιγραφές θέσεων εργασίας των διαφόρων τμημάτων, τα εγχειρίδια διαδικασιών και οδηγιών δράσεως, καθώς κάθε τεχνική ή μεθοδολογία και πολιτική προς την επίτευξη των στόχων της μονάδας γενικά ή και επιμέρους τμημάτων αυτής. Τον ελεγκτή περισσότερο ενδιαφέρει η εσωτερική οργάνωση του λογιστηρίου και ο τρόπος λειτουργίας αυτού (ειδικότερα η λειτουργία του συγκεκριμένου λογιστικού συστήματος).

3. Ανασκόπηση και επίβλεψη του ελέγχου. Για κάθε φάση και κάθε τομέα του ελέγχου, ο υπεύθυνος του ελέγχου θα πρέπει να προϋπολογίσει ικανό χρόνο για επίβλεψη και έλεγχο της εργασίας των υφισταμένων σε κάθε επίπεδο. Και στα τρία στάδια εξέχουσα σημασία διαδραματίζουν τόσο τα φύλλα εργασίας

όσο και τα ικανά τεκμήρια. Ειδικότερα, από την μία πλευρά, το γεγονός του ελέγχου, καθώς και ο τρόπος διεξαγωγής αυτού αλλά και των λεπτομερειών επί των οποίων ο ελεγκτής στήριξε την εκφρασθείσα απ' αυτόν γνώμη, πρέπει να προκύπτει μέσα από τα φύλλα εργασίας. Τα φύλλα εργασίας αποτελούν, επίσης, και ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία σε περίπτωση που θα αμφισβητηθεί το πόρισμα του ελεγκτή ή τμήματα αυτού. Από την άλλη πλευρά, τα τεκμήρια που θα συλλέγουν από επιθεώρηση, παρατήρηση, ερωτήσεις, επιβεβαιώσεις και υπολογισμούς, θα πρέπει να είναι ικανά για να στηρίξουν τη γνώμη του ελεγκτή. Η διαδικασία αυτή συντελείται σε δύο στάδια, το πρώτο έγκειται στην συλλογή των τεκμηρίων και το δεύτερο στην αξιολόγηση αυτών.

3.4 Είδη Εξωτερικών Ελέγχων

3.4.1 Γενικά

Με βάση το στοιχείο που επιλέγει κάθε ελεγκτής να δώσει έμφαση οι έλεγχοι διακρίνονται σε (Παπαδάτου, 2005)⁴⁹:

- ο Χρηματοοικονομικοί έλεγχοι
- ο Λειτουργικοί έλεγχοι
- ο Έλεγχοι αποδοτικότητας
- ο Έλεγχοι συμμόρφωσης
- ο Ειδικοί έλεγχοι

---

⁴⁹ Παπαδάτου Θεοδώρα, Εσωτερικός και Εξωτερικός έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών, Σάκκουλα 2005.

3.4.2 Χρηματοοικονομικός Έλεγχος

Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος είναι ο έλεγχος για την διαπίστωση της ορθής παρουσίασης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των οικονομικών μεγεθών που αφορούν στην χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα της δράσεως των οικονομικών μονάδων. Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος ελέγχει βασικά την αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος της ελεγχόμενης μονάδας στην μέτρηση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών μεγεθών και των αποτελεσμάτων της.

3.4.3 Λειτουργικός Έλεγχος

Κατά τον λειτουργικό έλεγχο επιδιώκεται να αξιολογηθεί κατά πόσο μια λειτουργία, συνολική ή αποσπασματική και όχι απαραίτητα χρηματοοικονομικής φύσεως, εκτελείται σύμφωνα με κάποια δεοντολογικά ή επιστημονικά κριτήρια και αρχές του συγκεκριμένου κλάδου, αλλά και σύμφωνα με τις γενικότερες επιχειρησιακές και διοικητικές αρχές (κανονισμούς, εγχειρίδια διαδικασιών, ελέγχους πληροφόρηση, κ.λπ.).

3.4.4 Έλεγχος Αποδοτικότητας

Ο έλεγχος αποδοτικότητας κυρίως απασχολεί τους εσωτερικούς ελεγκτές και ενδιαφέρεται για το αν μια διαδικασία ή λειτουργία σε έναν οργανισμό φέρνει θετικά αποτελέσματα σ' αυτόν.

3.4.5 Έλεγχος Συμμόρφωσης

Ο έλεγχος συμμόρφωσης σκοπό έχει την διαπίστωση της συμμόρφωσης με κάποιους προσυμφωνημένους όρους ή προδιαγεγραμμένες διαδικασίες των εμπλεκόμενων μερών (π.χ. συμμόρφωση προς τους όρους δανειακών συμβολαίων, συμβολαίων συνεργασίας ή χρήσης δικαιωμάτων ευρεσιτεχνιών, επιχορηγήσεων, προδιαγραφών έργων, κ.λπ.).

3.4.6 Ειδικοί Έλεγχοι

Ειδικός έλεγχος μπορεί να είναι κάθε έλεγχος ο οποίος δεν εμπίπτει σε μια από τις παραπάνω συγκεκριμένες κατηγορίες, αρκεί να έχει την ικανότητα ο ελεγκτής να τον διεκπεραιώσει. Σ' αυτούς ανήκει και ο δικαστικός έλεγχος του άρθρου 634 του Κώδικα Πολιτικής δικονομίας, που πραγματοποιούν εμπειρογνώμονες εξωτερικοί ελεγκτές.

3.5 Ο Ρόλος και η δράση του Εξωτερικού Ελεγκτή

Ενώ ο εσωτερικός ελεγκτής σταθμίζει τα εσωτερικά ζητήματα μίας οικονομικής μονάδας, ο εξωτερικός ελεγκτής προσφέρει τις υπηρεσίες του χωρίς να συσχετισθεί με τα άτομα και τους παράγοντες που προσδιορίζουν τις δυνατότητες και τις αδυναμίες μιας επιχείρησης. Η έλλειψη κάθε είδους δεσμών με τους διοικούντες την οικονομική μονάδα και την αυτοτέλεια της δράσης το απέναντι στις επιδράσεις τους αποτελούν το καλύτερο πιστοποιητικό του κύρους και της ευρύτατης χρησιμότητας και ορθότητας των πορισμάτων του.

Στις περισσότερες οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες σήμερα ο εξωτερικός ελεγκτής δεν θεωρείται επάγγελμα αλλά λειτούργημα. Όσο αυξάνεται η πολυπλοκότητα των οικονομικών σχέσεων τόσο περισσότερο γίνεται αναγκαία η οργάνωση και η συγκρότηση του εξωτερικού ελέγχου σε ανεξάρτητο λειτούργημα, με επαρκή και σαφώς οριοθετημένο πλαίσιο δράσης. Σήμερα αποτελεί καθολικό αίτημα η διαύγεια στις οικονομικές συναλλαγές για το σύνολο του παραγωγικού και διοικητικού δυναμικού των επιχειρήσεων, καθώς και των ευρύτερων στρωμάτων του κοινωνικού συνόλου. Η εξασφάλιση αυτή ανεβάζει την στάθμη των προσδοκιών και των απαιτήσεων των πελατών των εξωτερικών ελεγκτών (Παπαδάτου, 2001)⁵⁰.

Οι ικανότητες των ελεγκτών για να διεκπεραιώσουν το έργο τους πρέπει να αντανakλούν τόσο στη δόμηση του χαρακτήρα και της προσωπικότητάς τους, όσο και τη σφυρηλάτηση της επαγγελματικής τους οντότητας. Άλλα απαραίτητα προσόντα που πρέπει να κατέχει ο ελεγκτής είναι τα ακόλουθα (Παπαδάτου, 2005)⁵¹:

1. Υψηλό επίπεδο εξειδικευμένων γνώσεων, οι οποίες θα πρέπει να ανανεώνονται και να προσαρμόζονται σύμφωνα με τις δυναμικές εξελίξεις της οικονομικής επιστήμης.
2. Απόκτηση πείρας μέσα από την μακροχρόνια ενασχόληση τους με το αντικείμενο του ελέγχου. Θα πρέπει τα θέματα που ασχολούνται να έχουν έναν αυξητικό βαθμό δυσκολίας έτσι ώστε η πείρα που θα αποκτάται να είναι πλήρως αξιοποιήσιμη για τα νέα δεδομένα που θα προκύπτουν.
3. Αναπτυγμένη κριτική ικανότητα και αντιληπτικότητα, χωρίς ενδοιασμούς και χρονοτριβές. Η κρίση του είναι από τα βασικά προσόντα που πρέπει να

---

⁵⁰ Παπαδάτου, Θ. (2001). Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιριών, εκδόσεις Σακκουλά, Θεσσαλονίκη.

⁵¹ Παπαδάτου Θεοδώρα, Εσωτερικός και Εξωτερικός έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών, Σάκκουλα 2005.

διαθέτει ένας ελεγκτής για να κατανοεί και να ιεραρχεί τη σπουδαιότητα των μεγεθών της Ελεγκτικής.

4. Ευστροφία πνεύματος και έφεση να αυτοσχεδιάζει και να επινοεί διαρκώς νέες μεθόδους και διαδικασίες, προκειμένου να μπορεί να απλοποιεί σύνθετες καταστάσεις.
5. Σιγουριά και αυτοπεποίθηση για την ορθότητα του έργου του και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει, για να μην γίνεται έρμαιο αντιφατικών στοιχείων και μεγεθών που επιδέχονται πολλές ερμηνείες.
6. Λεπτότητα, διπλωματικότητα και διακριτικότητα στις επαφές του και στη εκτέλεση των καθηκόντων του, καθώς δεν είναι απλό ο έλεγχος του κύκλου των εργασιών και των άλλων προσώπων.
7. Ευχέρεια τόσο στον προφορικό όσο και στο γραπτό λόγο. Καθώς και καλλιέργεια της ικανότητας να πείθει για την ορθότητα των απόψεων του και την αναγκαιότητα των πράξεών του.
8. Προθυμία για συνεργασία με τους ελεγχόμενους και την καλλιέργεια σχέσεων αμοιβαίας κατανόησης και αλληλοενημέρωσης.
9. Εργατικότητα, εμμονή και επιμέλεια στο έργο του, το οποίο είναι ιδιαίτερα λεπτό, αποκλεισμός συμβιβαστικών λύσεων που θα μπορούσαν να αλλοιώσουν την εικόνα της ελεγχόμενης μονάδας για χάρη των διοικούντων και σε βάρος του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

3.6 Οφέλη από τη χρήση του εξωτερικού ελέγχου

Οι επιχειρήσεις ωφελούνται πολλαπλώς από τη χρησιμοποίηση των ορκωτών λογιστών. Τα οφέλη αυτά που αποκομίζει μια επιχείρηση δικαιολογούν απόλυτα το σημαντικό κόστος αυτής της επιλογής του. Επιπρόσθετα όλων των ήδη προαναφερθέντων πλεονεκτημάτων που δημιουργεί για τις επιχειρήσεις η χρησιμοποίηση των εξωτερικών ελεγκτών, όπως είναι νομιμότητα και η εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων, η συνεχής βελτίωση του λογιστικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου αποτελούν βασικά οφέλη. Οι ανώνυμες εταιρίες που προσλαμβάνουν ελεγκτές απολαύουν κάποια πλεονεκτήματα τα οποία είναι τα εξής (Παπαδάτου, 2001)⁵²:

1. Ο διατασσόμενος έλεγχος διαχειρίσεως των ανωνύμων εταιριών ανατίθεται υποχρεωτικός σε ορκωτό ελεγκτή εφόσον η ελεγχόμενη εταιρία έχει τακτικό ελεγκτή εκ του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών.

2. Για τις επιχειρήσεις οι οποίες υποχρεωτικός ή προαιρετικός χρησιμοποιούν ορκωτό ελεγκτή, το μετά τον έλεγχο δυνάμενο να εκδοθεί ειδικό πιστοποιητικό που αναφέρεται στο ποσό των καταβληθέντων μισθών και ημερομισθίων και στις αποδοχές εν γένει του απασχοληθέντος προσωπικού απαλλάσσει τις επιχειρήσεις οιοδήποτε επανέλεγχου επί του σημείου τούτου εκ μέρους ασφαλιστικού οργανισμού.

3. Ο προϊστάμενος της αρμόδιας Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών, προκειμένου να καθορίσει την φορολογική υποχρέωση των ανωνύμων εταιριών, μπορεί να περιορισθεί και να λάβει υπόψη του αποκλειστικός το παρά του ορκωτού ελεγκτή εκδιδόμενο πιστοποιητικό ελέγχου περί του φορολογητέου εισοδήματος της επιχείσεως, εφόσον στον εν λόγω πιστοποιητικό να μην γίνεται ρητή μνεία ότι εκδίδεται για φορολογικούς

---

⁵² Παπαδάτου, Θ. (2001). Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιριών, εκδόσεις Σακκουλά, Θεσσαλονίκη.

σκοπούς και ότι κατά τον έλεγχο των οικονομικών αποτελεσμάτων ελήφθησαν υπόψη οι διατάξεις των νόμων περί φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, καθώς και οποιασδήποτε άλλη διάταξη σχετικού νόμου. Στην περίπτωση αυτή ο ελεγκτής οφείλει να παράσχει στο προϊστάμενο της εκάστοτε Δ.Ο.Υ. κάθε πληροφορία ή εξήγηση την οποία ο προϊστάμενος ήθελε να ζητήσει σε σχέση με τον τρόπο τήρησης των βιβλίων και στοιχείων, τις εγγραφές που έγιναν σ' αυτά και γενικώς κάθε αναγκαίο στοιχείο ή διευκρίνιση ,για τον προσδιορισμό της φορολογικής ύλης.

3.7 Σύγκριση εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή

3.7.1 Ομοιότητες εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου

Οι βασικότερες ομοιότητες μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου δύναται να κατηγοριοποιηθούν στις παρακάτω ομάδες:

1. Το επάγγελμα τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού ελέγχου οριοθετείται μέσα από ένα σύνολο διεθνών ελεγκτικών προτύπων. Σε αυτά τα πλαίσια τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός έλεγχος διενεργούν την ελεγκτική διαδικασία με βάση τα ελεγκτικά πρότυπα και τον Κώδικα Δεοντολογίας
2. Ο επιχειρησιακός κίνδυνος αποτελεί σημαντικό στοιχείο που επηρεάζει τόσο τους εσωτερικούς όσο και τους εξωτερικούς ελεγκτές (Sawyer, 2003)⁵³.
3. Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου της οικονομικής μονάδας ενδιαφέρει τόσο τους εσωτερικούς όσο και τους εξωτερικούς ελεγκτές.
4. Η ανεξαρτησία του ελεγκτή είναι σημαντική εξίσου και για τους δύο.
5. Και οι δύο λειτουργίες, τα αποτελέσματα της δραστηριότητάς τους τα παρουσιάζουν μέσω των εκθέσεων των ελεγκτών.

---

⁵³ Sawyer, B. Lawrence (2003). Sawyer's Internal Auditing. The practise of Modern Internal Auditing, The Institute of Internal Auditors, 5th ed.

3.7.2 Διαφορές Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου

- 1. Στόχοι.** Οι στόχοι των εσωτερικών ελεγκτών είναι καθορισμένοι από τα επαγγελματικά πρότυπα και το Διοικητικό Συμβούλιο. Αντίθετα, οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν είναι μέρος της οργάνωσης, αλλά δεσμεύονται από αυτή. Οι στόχοι τους τίθενται με βάση τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.
- 2. Ισχύς λογιστικού ελέγχου.** Ο εσωτερικός έλεγχος καλύπτει όλες τις συναλλαγές της επιχείρησης. Αντίθετα, ο εξωτερικός έλεγχος καλύπτει μόνο εκείνες τις διαδικασίες που συμβάλλουν στα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα και τις χρηματοοικονομικές επιδόσεις της επιχείρησης
- 3. Πεδίο εργασίας.** Το πεδίο εργασίας του εσωτερικού ελεγκτή, περιλαμβάνει την οργάνωση, τους στόχους, τη βελτίωση των διαδικασιών, τη διαχείριση των κινδύνων και τις διαδικασίες της εταιρικής διακυβέρνησης. Υπό αυτό το πρίσμα, ο εσωτερικός έλεγχος εστιάζει σε μελλοντικά γεγονότα. Κατά συνέπεια, ο εξωτερικός έλεγχος παράσχει μια αντικειμενική άποψη για τα οικονομικά θέματα της οικονομικής μονάδας εστιάζοντας σε ιστορικά δεδομένα (πραγματικά).
- 4. Διαφορετική προσέγγιση στο Σύστημα Εσωτερικό Ελέγχου.** Οι εσωτερικοί ελεγκτές βλέπουν όλες τις πτυχές που αφορούν το οργανωτικό κομμάτι του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Αντίθετα οι εξωτερικοί ελεγκτές αξιολογούν το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, το οποίο σχετίζεται αποκλειστικά με τον λογιστικό – χρηματοοικονομικό τομέα.
- 5. Συχνότητα του ελέγχου.** Από την μία πλευρά, ο εσωτερικός έλεγχος εφαρμόζεται σε ολόκληρη την χρονική περίοδο, αφού έχει συγκεκριμένες αποστολές το οποίο θεσπίζεται σύμφωνα με το επίπεδο επικινδυνότητας κάθε δραστηριότητας. Από την άλλη πλευρά, ο εξωτερικός έλεγχος εφαρμόζεται με ετήσια συχνότητα.

6. **Ο κίνδυνος.** Ο κίνδυνος που αντιμετωπίζει ο εσωτερικός έλεγχος για τον προγραμματισμό της δραστηριότητάς του είναι πολύ υψηλός. Αντίθετα, ο εξωτερικός έλεγχος χρησιμοποιεί τις πληροφορίες των κινδύνων για τον προσδιορισμό της φύσης τους, την χρονική περίοδο, τον έλεγχο και τις διαδικασίες που πρέπει να γίνουν σε περιοχές της χρηματοοικονομικής πλευράς.

7. **Αξιολόγηση παραγόντων κινδύνου.** Ο εσωτερικός έλεγχος λαμβάνει υπόψη τους επόμενους παράγοντες κινδύνου: (Colbert, 1995)⁵⁴:

1. Κλίμα ηθικής και πίεση στη διοίκηση για επίτευξη των στόχων.
2. Ικανότητα, επάρκεια, και ακεραιότητα από το προσωπικό.
3. Μέγεθος, ρευστότητα και αύξηση του όγκου των συναλλαγών.
4. Οικονομικές καταστάσεις.
5. Ημερομηνία και αποτέλεσμα των προηγούμενων λογιστικών ελέγχων.
6. Βαθμός μηχανοργάνωσης.
7. Γεωγραφική διασπορά των διαδικασιών.
8. Επάρκεια και αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
9. Οργανωτικές, λειτουργικές, τεχνολογικές, ή οικονομικές αλλαγές
10. Αποδοχή των διαπιστώσεων λογιστικού ελέγχου και μέτρα που λαμβάνονται διορθωτικά.

Αντίθετα ο εξωτερικός έλεγχος λαμβάνει υπόψη μόνο τους παράγοντες που σχετίζονται ή δύναται να επηρεάσουν το «αντικείμενο» της ελεγκτικής διαδικασίας, τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

---

⁵⁴ Colbert J., Alderman W. (1995). A risk-driven approach to the internal audit. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 10/ 2

3.7.3 Ανασκόπηση Ερευνών Αναφορικά με την Αλληλεξάρτηση Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου

Στο υποκεφάλαιο αυτό, αναλύονται οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί σχετικά με τον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο.

Η εμπιστοσύνη και η στήριξη των εξωτερικών ελεγκτών από τους εσωτερικούς δύναται και πρέπει να αυξηθεί με την πάροδο των χρόνων (Ward and Robinson, 1980)⁵⁵. Για να ληφθούν οι αποφάσεις για την έκταση της εμπιστοσύνης στην εργασία των εσωτερικών ελεγκτών, οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να κρίνουν και να αξιολογήσουν την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου.

Τρία χρόνια αργότερα, ο Brown (1983)⁵⁶ εξέτασε το ίδιο θέμα. Στην εν λόγω έρευνα συμμετείχαν εκατόν ένα (101) εξωτερικοί ελεγκτές των οκτώ (8) μεγαλύτερων εταιριών των Η.Π.Α. Για τους σκοπούς της έρευνας δημιουργήθηκαν σαράντα οκτώ (48) διαφορετικά σενάρια χαρακτηριστικών του εσωτερικού ελέγχου.

Ένα χρόνο αργότερα, ο Wallace (1984)⁵⁷ δημοσίευσε την έρευνα του για την επίδραση με την πάροδο του χρόνου των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου στις αμοιβές του εξωτερικού ελέγχου. Το δείγμα του βασίστηκε σε απαντήσεις για την χρονική περίοδο από το 1975 έως και το 1981. Τα βασικά συμπεράσματα της εν λόγω έρευνας ήταν ότι οι πρακτικές εσωτερικού ελέγχου είχαν γίνει τυποποιημένες με την πάροδο του χρόνου, ενώ ταυτόχρονα η εξωτερικοί ελεγκτές διεύρυναν την εμπιστοσύνη τους για τους εσωτερικούς ελεγκτές.

---

⁵⁵ Ward, D. D. and Robinson, J.C. (1980). "Reliance on internal auditors", *Journal of Accountancy*

⁵⁶ Brown R.P. (1983). "Independent auditor judgment in the evaluation of internal audit functions", *Journal of Accounting Research*, 2

⁵⁷ Wallace W. (1984). *Time Series Analysis of the Effect of Internal Audit Services on External Audit Fees*, IIA Inc., Altamonte Springs FL.

Την ίδια χρονική περίοδο, ο Berry (1984)⁵⁸ παρουσίασε μια ενδιαφέρουσα μελέτη, όπου εξέτασε τις προσπάθειες συντονισμού μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών. Συνολικά δεκατέσσερις (14) μεγάλες επιχειρήσεις επιλέχθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή των συμπερασμάτων. Βασικό συμπέρασμα της έρευνας αποτέλεσε η συνεργασία μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών.

Στα ίδια πλαίσια και ο Mautz (1984)⁵⁹ εξέτασε την αλληλεπίδραση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Βασικό συμπέρασμα της έρευνας ήταν ότι η σχέση του εσωτερικού ελέγχου με τον εξωτερικό έλεγχο είναι μόνο φαινομενικά επαρκής. Μέχρι τότε δεν είχε παρατηρηθεί σε αντίστοιχες έρευνες όμοιες αρνητικές αντιδράσεις από τους εσωτερικούς ελεγκτές, σχετικά με την συνεργασία τους με τους εξωτερικούς ελεγκτές.

Μια ακόμη σημαντική έρευνα η οποία εξέτασε τη σχέση εξωτερικού και εσωτερικού ελέγχου διενεργήσαν οι Reinstein et al. (1994)⁶⁰. Η μελέτη διαιρέθηκε σε τέσσερις ομάδες: Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου ελεγκτής, Διευθυντής οικονομικών, Επιτροπή Ελέγχου και εξωτερικός ελεγκτής. Η εν λόγω έρευνα θέσπισε νέους κανόνες για τους εξωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι χρησιμοποιώντας αποδοτικότερα το αποτέλεσμα της δραστηριότητας του εσωτερικού ελέγχου, δύναται να καταλάβουν καλύτερα τον αποτελεσματικότερο τρόπο προσαρμογής των εργασιακών διαδικασιών τους στον τομέα εργασίας του εσωτερικού ελεγκτή. Επίσης, η έρευνα εξέτασε την ικανότητα να αξιολογηθεί η αντικειμενικότητα στην εργασία του εσωτερικού ελεγκτή. Σε στενή σχέση με την παραπάνω προσέγγιση οι εξωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να συμβιβάσουν με

---

⁵⁸ Berry, L. (1984). Coordinating Total Audit Coverage: Trends and Practices, IIA Inc., Altamonte Springs, Florida.

⁵⁹ Mautz, R. (1984). "Internal and external auditors: how do they relate?," Corporate Accounting, 3(4)

⁶⁰ Reinstein, A., Lander, G. H. and Gavin, T.A. (1994). "The External Auditor's Consideration of the Internal Audit Function", Managerial Auditing Journal, 9

τον ρόλο του εσωτερικού ελεγκτή, του οποίου πρέπει να δεχτούν την ανεξαρτησία και τον σημαντικό του ρόλο για την οικονομική μονάδα.

Την ίδια περίοδο, ο Schneider (1984)⁶¹ κατέληξε μέσω της μελέτης του στην εξέταση τριών κυρίων παραγόντων του εσωτερικού ελέγχου στην σχέση τους με τους εξωτερικούς ελεγκτές. Βασικό συμπέρασμα της έρευνας ήταν η μεγάλη επιρροή της που διαδραματίζουν η ικανότητα των εσωτερικών ελεγκτών, η αντικειμενικότητα και η ποιότητας της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών στο θέμα της εμπιστοσύνης του εξωτερικού ελέγχου στον εσωτερικό έλεγχο. Από τους τρεις παραπάνω παράγοντες, η έρευνα κατέληξε ότι ο σημαντικότερος παράγοντας είναι η ποιότητα της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών.

Η δυνατότητα αντικατάστασης του εσωτερικού ελέγχου από τον εξωτερικό έλεγχο ερευνήθηκε από τους Ettredge et al. (2000)⁶². Για τους σκοπούς της έρευνας ζητήθηκαν στοιχεία από διακόσιες έξι (206) επιχειρήσεις, από τις οποίες εκατόν είκοσι επτά (127) ανταποκρίθηκαν. Από την έρευνα εξήχθη ως βασικό συμπέρασμα, ότι η αντικατάσταση του εσωτερικού ελέγχου από τον εξωτερικό δεν υφίσταται. Επιμέρους συμπεράσματα της έρευνας ήταν οι απόψεις ότι, αφενός η αλληλεπίδραση των δύο ειδών ελέγχου είναι ένα πολύ ενδιαφέρον ερευνητικό θέμα, αφετέρου η μελλοντική τους συνεργασία τους δύναται να είναι ακόμη εντονότερη.

Η συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου στη διενέργεια αποτελεσματικότερου εξωτερικού ελέγχου διερευνήθηκε από τους Felix et al. (2001)⁶³. Για τους σκοπούς της έρευνας απεστάλησαν δύο ερωτηματολόγια σε κάθε μία από τις εξακόσιες τρεις (603) επιλεγμένες επιχειρήσεις του

---

⁶¹ Schneider, A. (1984). "Modelling external auditors' evaluations of internal auditing", *Journal of Accounting Research*, 22(2)

⁶² Ettredge, M., Reed, M. and Stone, M. (2000). "An examination of substitution among monitoring devices: the case of internal and external audit expenditures", *Review of Quantitative Finance and Accounting*

⁶³ Felix, W., Gramling, A. and Maletta, M. (2001). "The Contribution of Internal Audit as a Determinant of External Audit Fees and Factors Influencing This Contribution", *Journal of Accounting Research*

Χρηματιστηρίου Αξιών της Αμερικής, από τα οποία επιστράφηκαν απαντημένα εβδομήντα έξι (76). Βασικό συμπέρασμα της έρευνας αποτέλεσε η επίδραση της συνεισφοράς του εσωτερικού ελέγχου στο κόστος του εξωτερικού ελέγχου. Επιμέρους συμπέρασμα της έρευνας ήταν η άποψη, ότι η συνεισφορά του εξωτερικού ελέγχου επηρεάζεται από την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου. Τέλος, εξήχθη ως συμπέρασμα ότι η εντονότερη σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου και η αμεσότερη διαθεσιμότητα των στοιχείων από την πλευρά της Διοίκησης μπορεί να βοηθήσει στη μείωση του κόστους του εξωτερικού ελέγχου.

Η πιο πρόσφατη εργασία αναφορικά με την σχέση του εσωτερικού με τον εξωτερικό έλεγχο ήταν των Goodwin and Kent (2006)⁶⁴. Τα αποτελέσματα της έρευνας υπογράμμισαν την αναγκαιότητα για αυξημένη ποιότητα εξωτερικών ελέγχων τόσο από την πλευρά της Επιτροπής Ελέγχου όσο και από την πλευρά των οικονομικών μονάδων με σκοπό την καθοριστική χρήση των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου.

Από όλες τις παραπάνω έρευνες καθίσταται εμφανές ότι η αλληλεξάρτηση εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου αποτελεί πραγματικότητα, η οποία μπορεί να συνδράμει στην ενδυνάμωση του εσωτερικού ελέγχου, του εξωτερικού ελέγχου και της οικονομικής μονάδας.

---

⁶⁴ Goodwin, J. and Kent, P. (2006). "Relation Between External Audit Fees, Audit Committee Characteristics and Internal Audit", Accounting and Finance

Κεφάλαιο 4^ο

Το επάγγελμα του ορκωτού ελεγκτή

4.1 Αρμοδιότητες του επαγγέλματος του Ο.Ε.⁶⁵

Οι Ορκωτοί Ελεγκτές έχουν πλήρη τα δικαιώματα και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις του έλους του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών και ασκούν ελεύθερα και υπό ίδια ευθύνη τις ελεγκτικές εργασίες. Οι Επίκουροι, δόκιμοι και Ασκούμενοι Ορκωτοί Ελεγκτές βοηθούν τους Ορκωτούς Ελεγκτές στην εκτέλεση του έργου τους, ενεργώντας πάντα επ' ονόματι, για λογαριασμό και υπ' ευθύνη του Ορκωτού Ελεγκτή.

Οι Ορκωτοί Ελεγκτές είναι αποκλειστικώς αρμόδιοι για την άσκηση του τακτικού ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης και των οικονομικών καταστάσεων των ΝΠΔΔ (πλην των δήμων και κοινοτήτων), των ΝΠΙΔ που εξυπηρετούν δη όσιο ή κοινωφελή σκοπό και επιχορηγούνται από το κράτος, των τραπεζών, των ασφαλιστικών εταιρειών, των Α.Ε., των Ε.Π.Ε., των εταιρειών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, των Α.Ε. των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, των Α.Ε. των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο εν όλω ή εν μέρει έχει αναληφθεί με δημόσια εγγραφή και τέλος των εταιρειών ή οργανισμών ή και δραστηριοτήτων γενικά που με βάση διατάξεων νόμου υπάγονται στον υποχρεωτικό έλεγχο ορκωτών ελεγκτών.

---

⁶⁵ Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών

Οι Ορκωτοί Ελεγκτές είναι επίσης αποκλειστικώς αρμόδιοι για την διενέργεια πραγματογνωμοσύνης πάνω σε θέματα οικονομικής διαχείρισης ή καταστάσεως οποιαδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, κοινοπραξίας, ειδικού λογαριασμού που απαιτεί λογιστικές γνώσεις. Η πραγματογνωμοσύνη αυτή διατάσσεται σύμφωνα με τις διατάξεις του κώδικα πολιτικής δικονομίας περί πραγματογνωμοσύνης, είτε με δικαστική πράξη κατά την διάρκεια δίκης, είτε με δικαστική απόφαση μετά από αίτηση οποιασδήποτε διοικητικής αρχής ή υπηρεσίας του κράτους που έχει αρμοδιότητα προς τούτο και εφόσον επικαλείται και αποδεικνύει ότι συντρέχει λόγος δημοσίου συμφέροντος.

Η εντολή προς τον ελεγκτή για την διεξαγωγή του ελέγχου είναι πρωταρχικά δικαίωμα των μετόχων-ιδιοκτητών της οικονομικής μονάδας, ή της εποπτεύουσας αρχής, όταν δεν πρόκειται για ιδιωτικούς οργανισμούς και σ' αυτούς πρωτίστως αναφέρεται ο ελεγκτής. Δεδομένης, όμως, και της θεωρίας ότι η καλύτερη κυκλοφορία αξιόπιστων οικονομικών πληροφοριών σε μια κοινωνία συμβάλλει στην ορθολογικότερη κατανομή των οικονομικών πόρων της, η Ελεγκτική, όπως και άλλοι κοινωνικοί θεσμοί, επιβάλλεται και διέπεται από συγκεκριμένους νόμους για την διασφάλιση της ποιότητας του κοινωνικού αγαθού των οικονομικών πληροφοριών, τις οποίες δημοσιεύουν μονάδες που διαχειρίζονται σημαντικού μεγέθους οικονομικούς πόρους.

4.2 Το νομικό πλαίσιο του επαγγέλματος του Ο.Ε.⁶⁶

Ο εξωτερικός έλεγχος είναι ο λογιστικό-διαχειριστικός έλεγχος που διενεργείται από επαγγελματίες και ειδικά εκπαιδευμένους γι' αυτό λογιστές-ελεγκτές, οι οποίοι πρέπει να είναι ανεπίληπτου ήθους και ακέραιου χαρακτήρα, άρτιας επιστημονικής κατάρτισης και εξειδικευμένης πείρας, που ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα και η αξιοπιστία των πορισμάτων των διενεργούμενων ελέγχων σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα ελεγκτικά πρότυπα και τους όρους που τίθενται από την εσωτερική και κοινοτική νομοθεσία. Δεν θα πρέπει να έχουν καμία υπαλληλική σχέση με την ελεγχόμενη επιχείρηση ή άλλη εξάρτηση από αυτήν και έτσι είναι κατοχυρωμένη η ανεξαρτησία της επαγγελματικής τους γνώμης, όπως προβλέπουν οι κανόνες των διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων και οι κείμενες διατάξεις. Πρόκειται για τον θεσμό των εξωτερικών ελεγκτών, των γνωστών Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών που συγκροτούν το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Το ΣΟΕΛ λειτουργεί με την μορφή Νομικού Προσώπου δημοσίου δικαίου και αποβλέπει στην άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης των πάσης φύσεως δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων. Διοικείται από επταμελές εποπτικό συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται από την Γενική Συνέλευση αυτού.

Το ΣΟΕΛ, του οποίου η λειτουργία άρχισε την 19/11/1956, αποτελείται από Ορκωτούς Ελεγκτές, από Επίκουρους Ορκωτούς Ελεγκτές, από δόκιμους Ορκωτούς Ελεγκτές και τους Ασκούμενους Ορκωτούς Ελεγκτές. Εισαγωγικός βυθός είναι η βαθμίδα του Ασκούμενου Ορκωτού Ελεγκτή, στην οποία διορίζεται ο έχων ανεπίληπτο ήθος και αναμφισβήτητη αρετή και εφόσον είναι κάτοχος

---

⁶⁶ ΣΟΛ, Νομοθεσία Σώματος Ορκωτών Λογιστών

πτυχίου οικονομικής πανεπιστημιακής σχολής. Η προαγωγή στις επόμενες βαθμίδες γίνεται μετά από επιτυχείς επαγγελματικές εξετάσεις.

4.3 Είδη γνώμης ορκωτών ελεγκτών⁶⁷

Ο ορκωτός ελεγκτής συντάσσει την έκθεση ελέγχου στην οποία εκφράζει μια οριστική άποψη για την κανονικότητα και ειλικρίνεια των οικονομικών καταστάσεων. Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τέσσερις τύπους γνώμης :

- Μια πρώτη μορφή έκφρασης είναι η χωρίς επιφύλαξη πιστοποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Στην γνώμη αυτή καταλήγει, όταν κατά την διάρκεια των εργασιών του ελέγχου δεν συνάντησε ανωμαλίες, εμπόδια, παραλείψεις, ασάφεια που θα μπορούσαν να έχουν αξιοσημείωτα αποτελέσματα πάνω στους λογαριασμούς. Οι ελεγκτές μπορούν να προσθέσουν στην ανεπιφύλακτη γνώμη έκθεση μια παράγραφο όπου να παρουσιάζεται κάποιο μεταγενέστερο γεγονός, χωρίς απαραίτητα η γνώμη τους να είναι ανεπιφύλακτη και ως προς αυτό.

- Οι ελεγκτές έχουν υποχρέωση, όταν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης-πελάτη είναι αντικανονικές και δεν παρουσιάζουν την πραγματική κατάσταση, καθώς και όταν δεν μπορούν να εκφράσουν επιφύλαξη γνώμης, να αντιδράσουν με γνώμη αντίθετη. Η αντίθετη γνώμη είναι ακριβώς αντίθετη της ανεπιφύλακτης και, για να εκφραστεί αντίθετη γνώμη από τους ελεγκτές πρέπει να γίνει λεπτομερής και σχολαστικός έλεγχος για την ανεύρεση των αποδεικτικών στοιχείων, εκείνων που οδηγούν στην δικαιολογημένη αντίθετη γνώμη των ελεγκτών. Είναι σπάνιο φαινόμενο η ύπαρξη αντίθετης γνώμης από την στιγμή που οι επιχειρήσεις ακολουθούν τις υποδείξεις των λογιστών για σωστή παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

- Μια συνηθέστερη μορφή γνώμης είναι η πιστοποίηση με επιφυλάξεις των οικονομικών καταστάσεων. Οι επιφυλάξεις αυτές έχουν την έννοια ότι η παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων δεν συμφωνεί με τις γενικά αποδεκτές αρχές ή υπάρχουν αδυναμίες και ασάφειες στην αποκάλυψη

---

⁶⁷ Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών

σημαντικών στοιχείων και πληροφοριών, ή οι επεξηγήσεις που αναφέρονται δεν είναι επαρκής. Μερικές φορές η επιφυλακτική γνώμη είναι διατυπωμένη με τόσο προσεκτικό τρόπο ώστε μοιάζει λιγότερο με γνώμη επιφύλαξης και περισσότερο με ανεπιφύλακτη γνώμη κάτι που δείχνει φόβο ελεύθερης και ανεξάρτητης γνώμης και καλό είναι να αποφεύγεται.

Αποφασιστικός παράγοντας για την εκδήλωση επιφυλακτικής γνώμης είναι η διατύπωση της σημαντικότητας του σφάλματος που παρατηρείται και αυτό είναι καθαρά προϊόν της επαγγελματικής κρίσης των ελεγκτών. Πάντα πρέπει να γίνεται αναφορά στον λόγο έκφρασης επιφυλακτικής γνώμης, με κατάλληλες φράσεις επιφύλαξης και αποδεικτικά στοιχεία διαφώτισης.

- Η άρνηση πιστοποίησης των οικονομικών καταστάσεων, είναι μια άλλη μορφή έκφρασης γνώμης, που δύσκολα συναντάται. Υπάρχει δε όταν κατά την διάρκεια του ελέγχου συναντήθηκαν σοβαρές ανωμαλίες, όσον αφορά το ύψος τους και τη φύση τους ή ακόμα και την συχνότητά τους. Το γεγονός αυτό δίνει το δικαίωμα στον ελεγκτή να πιστεύει ότι η διεύθυνση της επιχείρησης παρουσιάζει στην Γενική Συνέλευση λογαριασμούς που δεν είναι ειλικρινείς και κανονικοί. Η ίδια γνώμη θα εκφραστεί και στην περίπτωση που ο ελεγκτής δεν μπόρεσε να κάνει κανονικά τον έλεγχό του γιατί η επιχείρηση δεν τον διευκόλυνε. Σε κάθε περίπτωση ο ελεγκτής θα πρέπει να μπορεί να αιτιολογήσει την άρνησή του.

Μετά από την διαμόρφωση της γνώμης του, ο ελεγκτής, σαν τελευταία του εργασία, συντάσσει την έκθεσή του, την οποία υποβάλλει στην Τακτική Γενική Συνέλευση, σύμφωνα με το άρθρο 37 του Ν.2190 περί Α.Ε. Από την έκθεσή του αυτή πρέπει να προκύπτει με σαφήνεια ότι οι οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν την πραγματική οικονομική κατάσταση της επιχείρησης κατά την ημερομηνία λήξης της ελεγχόμενης χρήσης. Ειδικότερα η έκθεση πρέπει να αναφέρει:

α) Αν του δόθηκαν όλες οι πληροφορίες που είχε ανάγκη.

β) Αν έλαβε γνώση των λογαριασμών υποκαταστημάτων αν υπάρχουν.

γ) Αν, προκειμένου περί βιομηχανικής επιχείρησης, τηρείται κανονικά ο λογαριασμός κόστους παραγωγής.

δ) Αν επήλθε τροποποίηση στις μεθόδους απογραφής σε σχέση με την προηγούμενη χρήση.

Οι ελεγκτές οφείλουν επίσης να παραβρίσκονται στην Γενική Συνέλευση και να δίνουν κάθε σχετική πληροφορία στους μετόχους για τον έλεγχο που πραγματοποίησαν.

4.4 Οι υποχρεώσεις του επαγγέλματος του Ο.Ε.⁶⁸

4.4.1 Ευθύνη Ο.Ε.

Οι ήδη εμφανείς εξελίξεις στους χώρους όπου διαμορφώνεται και ολοκληρώνεται η διαδικασία λήψεως χρηματοοικονομικών αποφάσεων θα αυξήσουν από τη μια μεριά την ευθύνη αυτών που συμμετέχουν στη διαδικασία αυτή ως παραγωγοί οικονομικών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που έχουν την ευθύνη του ελέγχου της ποιότητας τούτων, και από την άλλη την αντίληψη του κοινού για την ευθύνη αυτή και συνεπώς και την επιδίωξη αποζημίωσης για τυχόν απώλειες που θα συνδέονται με την πλημμελή εξάντληση αυτής της ευθύνης εκ μέρους των φορέων της.

Από την ίδια αντίληψη της πιθανότητας να αυξηθούν οι περιπτώσεις αντιδικίας αλλά και ο αριθμός και η ιδιότητα των εμπλεκόμενων μερών κινείται και ο νέος νόμος περί ορκωτών ελεγκτών που προβλέπει την ασφάλιση των ορκωτών ελεγκτών έναντι απαιτήσεων αποζημίωσης που θα προκύψουν από σκόπιμη ενέργεια ή παράλειψη του ορκωτού κατά τον έλεγχο και την έκδοση του πιστοποιητικού ελέγχου, εφόσον αυτή οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια του ασκούντος τον έλεγχο. Στο ίδιο άρθρο καθορίζονται και τα ελάχιστα ποσά αποζημίωσης που θα καλύπτει η ασφάλιση και τα οποία όχι μόνον δεν μπορεί να είναι τελικά, αλλά θα πρέπει να αναπροσαρμόζονται κατά καιρούς. Για το λόγο αυτό συνιστάται η διατήρηση από κάθε ορκωτό ελεγκτή ικανής και κατάλληλης δικηγορικής υποστήριξης πέραν από την ασφάλιση.

---

⁶⁸ ΣΟΛ, Νομοθεσία Σώματος Ορκωτών Λογιστών

Η γενική αστική ευθύνη των ορκωτών ελεγκτών μπορεί να προσδιοριστεί στην υποχρέωση που έχει ο κάθε επαγγελματίας να επιδεικνύει την απαραίτητη προσοχή και επιμέλεια που αναμένεται από αυτόν ως συγκεκριμένο επαγγελματία που τούτος παρουσιάζεται κατά την άσκηση του επαγγέλματος του και την προσφορά των υπηρεσιών του προς το κοινό.

Στην περίπτωση του ορκωτού ελεγκτή-λογιστή, τούτος παρουσιάζεται ως ο ειδικός που έχει την δυνατότητα να διαπιστώσει κατά πόσον οι ελεγχόμενες χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα χρήσεως της ελεγχόμενης μονάδας. Επειδή όμως κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να είναι βέβαιος ότι θα μπορέσει- ή δεν θα μπορέσει στις περισσότερες περιπτώσεις- να φέρει σε πέρας ένα αναλαμβανόμενο έργο πλήρως επιτυχώς και χωρίς λάθη ή κάποιες παραλείψεις, δεν είναι πρακτικά σωστό να τον καθιστά κανείς υπεύθυνο για το αλάθητο αλλά για αμέλεια, ασυνέπεια και απάτη προς κάθε έχοντα άμεσο ή έμμεσο συμφέρον στα πλαίσια του έργου του ορκωτού ελεγκτή. Η αστική ευθύνη ισχύει και για την διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας.

Η ευθύνη διαφαίνεται και στο νέο νόμο στη φράση του άρθρου 19, Ν. 226/92, «Ο ορκωτός ελεγκτής ευθύνεται για κάθε ζημία εκ θετικής ενέργειας ή παραλείψεως κατά τον έλεγχο και την έκδοση του πιστοποιητικού ελέγχου εφόσον αυτή οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια του ασκούντος τον έλεγχο και αποδεδειγμένα προκλήθηκε από τη χρήση του πιστοποιητικού ελέγχου», από τη διατύπωση της οποίας διαφαίνονται και οι διάφορες πιθανές αιτίες οι οποίες είναι δυνατόν να προκαλέσουν ή να εγείρουν την δικαστική δίωξη και επίρριψη ευθύνης για αποζημίωση στον εμπλεκόμενο ορκωτό ελεγκτή.

Σύμφωνα με τους βασικότερους νόμους μιας κοινωνίας περί εκτέλεσης συμβολαίων, ο ορκωτός ελεγκτής που αναλαμβάνει τον έλεγχο μιας επιχείρησης, επωμίζεται την συμβατική υποχρέωση προς τον πελάτη/επιχείρηση, καθώς και την

αντίστοιχη ευθύνη, να εκτελέσει το συμφωνηθέν συμβόλαιο κατά τρόπο που αρμόζει στην επαγγελματική του ιδιότητα που αυτός επικαλείται.

Ένας ορκωτός ελεγκτής-λογιστής είναι δυνατόν να θεωρηθεί υπεύθυνος έναντι των πελατών του για οποιοδήποτε από τα παρακάτω:

1.Απάτη. Ο ορκωτός ελεγκτής ο οποίος, εν γνώσει του και με πρόθεση, δεν αποκάλυψε απάτη η οποία διαπιστώθηκε κατά τον έλεγχο, ή συνέργησε σε κάποια πράξη σκόπιμης απάτης εις βάρος του πελάτη του, μπορεί να κατηγορηθεί για απάτη. Ένας ορκωτός ελεγκτής μπορεί, επίσης, να κατηγορηθεί για απάτη ακόμα και όταν κάνει λάθος από άγνοια, εάν ψευδώς παρουσιάστηκε ότι κατέχει την επαγγελματική ιδιότητα του ορκωτού ελεγκτή και τις απαιτούμενες γι' αυτήν γνώσεις και εξειδίκευση.

Στην περίπτωση εκούσιας απάτης έχει εφαρμογή και το άρθρο 57, παρ. β, γ, ε, του Ν.2190 επισύροντα αστική και ποινική ευθύνη, σε όποιον «εν γνώσει συνέταξεν ή ενέκρινε ισολογισμό εναντίον των διατάξεων του παρόντος νόμου ή του καταστατικού», ενώ στην περίπτωση της ψευδούς παρουσίασης της ιδιότητας και ικανότητας του ορκωτού, εφαρμογή μπορεί να έχει το άρθρο 63γ. του ίδιου νόμου «...τιμωρείται πας ελεγκτής όστις δεν εδήλωσεν κώλυμα ασκήσεως ελέγχου...»

2.Αμέλεια. Κατά την διεξαγωγή του ελέγχου, ο ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να επιδείξει την επιμέλεια και προσοχή που αναμένεται από ένα μέσο επαγγελματία ορκωτό ελεγκτή. Διαφορετικά, αυτός μπορεί να κατηγορηθεί για αμέλεια ή αδιαφορία. Στην περίπτωση αυτή δεν είναι απαραίτητη η γνώση ή η συνεργασία σε απάτη ή λάθος, αλλά αρκεί η αδιαφορία ή η αμέλεια εκ μέρους του ελεγκτή.

Στις περιπτώσεις απάτης και αμέλειας, ειδικά, ο πελάτης θα πρέπει για να απαιτήσει αποζημίωση να αποδείξει ότι στηρίχθηκε στον έλεγχο του συγκεκριμένου ορκωτού ελεγκτή για να κάνει ή να μην κάνει κάποια συγκεκριμένη ενέργεια ή ότι η ζημία προκλήθηκε από την αδυναμία του ορκωτού να ανακαλύψει την απάτη ή το λάθος.

3.Αθέτηση συμφωνίας. Μια επιχείρηση-πελάτης μπορεί να διεκδικήσει αποζημίωση για αθέτηση συμφωνίας εκ μέρους του ορκωτού ελεγκτή, αν αυτός εκτέλεσε πλημμελώς τον έλεγχο και αυτό είχε ως συνέπεια την πρόκληση ζημίας στην ελεγχόμενη επιχείρηση ή ακόμα και τη μικρότερη από την αναμενόμενη ωφέλεια. Πλημμελή εκτέλεση ελέγχου έχουμε, για παράδειγμα, όταν ο ορκωτός ελεγκτής περιορίζει την έκταση του ελέγχου σε μικρότερη από έναν κανονικό έλεγχο, σύμφωνα με τα γενικώς παραδεκτά ελεγκτικά πρότυπα.

Στην περίπτωση που ο περιορισμός επιτρέπεται από την συμφωνία, αλλά παρ' όλα αυτά μπορεί να γίνει αιτία ζημιών σε κάποιους, ο ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να αναφέρει στο πιστοποιητικό του την έκταση και τους περιορισμούς του ελέγχου που διενήργησε.

4.Εχεμύθεια.Αν και η περίπτωση πρόκλησης ζημίας από την εκούσια ή ακούσια διαρροή σε τρίτους πληροφοριών, που απέκτησε ο ορκωτός ελεγκτής κατά την διενέργεια του ελέγχου σε μια επιχείρηση, καλύπτεται γενικά στο άρθρο 19 του Ν.Δ.226/1992 για την εχεμύθεια, την οποία πρέπει να διατηρεί ο ελεγκτής σχετικά με κρίσιμες πληροφορίες του πελάτη του, γίνεται σαφής μνεία αυτής και στο άρθρο 63γ του Ν.2190, όπου αναφέρεται ότι «τιμωρείται δια φυλακίσεως έχρι τριών μηνών πας ελεγκτής ανώνυμων εταιρειών, ο οποίος δεν ήθελε να τηρήσει απόλυτη εχεμύθεια σχετικά με αυτά που παρατήρησε στην λειτουργία της εταιρείας». Εννοείται ότι στην υποχρέωση εχεμύθειας υπάγονται και όλα εκείνα τα στοιχεία που δεν επιβάλλεται εκ του νόμου να δημοσιεύονται κατά οποιαδήποτε μορφής δημοσίευσης, σε εφημερίδες, Χρηματιστήριο, νομαρχία, εφορία κ.τ.λ.

Για την άσκηση του πειθαρχικού ελέγχου στα έλη του Σ.Ο.Ε.Λ. συγκροτείται τριμελές Πειθαρχικό συμβούλιο. Αποτελείται από τον πρόεδρο του που είναι εν ενεργεία ή πρώην δικαστικός λειτουργός, από ένα μέλος του Εποπτικού συμβουλίου και από ένα Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή, εκλεγόμενο από την Γενική Συνέλευση του σώματος. Στο πειθαρχικό συμβούλιο παραπέμπεται με

απόφαση του Εποπτικού συμβουλίου, ο Ορκωτός ελεγκτής λογιστής ή Επίκουρος ή δόκιμος ή Ασκούμενος Ορκωτός ελεγκτής λογιστής για :

1. Πλημμελή άσκηση των καθηκόντων του.
2. Ανάρμοστη συμπεριφορά, στην οποία περιλαμβάνεται και η διαπραγμάτευση της αμοιβής του υποχρεωτικού ελέγχου.
3. Οποιαδήποτε παράβαση του νόμου ή κανονιστικής διάταξης ή των δεοντολογικών κανόνων που αναφέρονται στην επαγγελματική του κατάσταση και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή.

Σε περίπτωση κατά τη οποία το Εποπτικό συμβούλιο κρίνει ότι το αποδιδόμενο στο έλος του Σώματος παράπτωμα είναι ελαφρύ και δεν οφείλεται σε δόλο ή αμέλεια αυτού, δύναται αντί της παραπομπής στο Πειθαρχικό συμβούλιο, να προβεί σε αυστηρές συστάσεις. Σε περίπτωση όμως υποτροπής, η παραπομπή είναι υποχρεωτική.

Το Πειθαρχικό συμβούλιο αφότου λάβει την πράξη παραπομπής, ερευνά την υπόθεση με ανακρίσεις, με κλήση του παραπεμπομένου σε απολογία και η υπόθεση αποπερατώνεται με την έκδοση της απόφασής του. Εφόσον διαπιστώσει την ενοχή του εγκαλούμενου, επιβάλλει τις ακόλουθες ποινές :

- Οριστική παύση.
- Προσωρινή παύση μέχρι 6 μηνών,
- Πρόστιμο μέχρι 3.000 €
- Επίπληξη.

Τέλος, κατά της καταδικαστικής απόφασης χωρεί αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

4.4.2 Υποχρεώσεις Ο.Ε.

Ο Ορκωτός Ελεγκτής τεκμηριώνει τις παρατηρήσεις και το πόρισμα του με τα φύλλα εργασίας τα οποία υποχρεούται να διαφυλάσσει επί μία πενταετία από την ημερομηνία εκδόσεως του πιστοποιητικού ελέγχου. Η γνώμη του διενεργήσαντος τον έλεγχο Ορκωτού Ελεγκτή διατυπώνεται στο συντασσόμενο από αυτόν «πιστοποιητικό» ή «έκθεση» ελέγχου.

1.Ο Ορκωτός Ελεγκτής υποχρεώνεται να υποβάλλει στη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή των εταίρων, από την οποία ανατέθηκε σε αυτόν η διενέργεια του ελέγχου, το πιστοποιητικό ελέγχου .

2. Ο Ορκωτός Ελεγκτής που διενέργησε τον έλεγχο της διαχειρίσεως οργανισμών ή επιχειρήσεων, το κεφάλαιο των οποίων ανήκει κατά πλειοψηφία στο δημόσιο, υποβάλει στο διοικητικό συμβούλιο του οργανισμού ή της επιχείρησης και στο αρμόδιο σε κάθε περίπτωση υπουργό, έκθεση με τα πορίσματα του ελέγχου και τις αναγκαίες υποδείξεις. Αν πρόκειται περί νομικού προσώπου δη οσίου δικαίου, η ανωτέρω έκθεση υποβάλλεται στην εποπτεύουσα αρχή.

3.Αντίγραφο του πιστοποιητικού ή εκθέσεως ελέγχου υποβάλλεται και στο Εποπτικό Συμβούλιο.

Ο Ορκωτός Ελεγκτής καθορίζει την έκταση του ελέγχου του σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 37 του Κ. Ν. 2190/1920, των επαγγελματικών κανόνων και Ελεγκτικών προτύπων. Ο έλεγχος πρέπει να καλύπτει επαρκώς όλες τις πτυχές της ελεγχόμενης μονάδας που σχετίζονται με τις ελεγχόμενες οικονομικές καταστάσεις. Για να διαμορφώσει το πόρισμα του επί των οικονομικών καταστάσεων, ο Ορκωτός ελεγκτής πρέπει να διαπιστώσει την επάρκεια και την αξιοπιστία των λογιστικών βιβλίων και στοιχείων καθώς και των άλλων πηγών πληροφοριών στις οποίες βασίζεται η σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων. Κατά τη διαμόρφωση του πορίσματος του, ο ορκωτός ελεγκτής πρέπει ακόμα να

κρίνει αν τα δεδομένα της διαχείρισεως απεικονίζονται ακριβοδίκαια στις οικονομικές καταστάσεις.

4.4.2.1 Ασυμβίβαστα – Απαγορεύσεις

Προκειμένου να διασφαλιστεί μια ποιοτική διαδικασία ελέγχου και συμπερασμάτων εφαρμόζονται δικλίδες ασφαλείας στα εξής επίπεδα:

1. Διασφάλιση Ανεξαρτησίας του ελεγκτή από την ελεγχόμενη επιχείρηση.
2. Ύπαρξη ευθύνης και πειθαρχικού ελέγχου για τον ελεγκτή.
3. Ύπαρξη στοιχείων που φυλάττει ο ελεγκτής και αποδεικνύουν το πόρισμά του.
4. Έκδοση αντικειμενικής γνώμης, που στηρίζεται στην εφαρμογή των κοινώς παραδεκτών λογιστικών και ελεγκτικών αρχών.

Το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή είναι ασυμβίβαστο προς :

- α) Την ιδιότητα του εμπόρου.
- β) Την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου, υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., δικηγόρου, συμβολαιογράφου.
- γ) Οποιαδήποτε έμμισθη υπηρεσία σε ιδιωτική επιχείρηση ή Ν.Π.Ι.Δ. ή οργανισμό ή την ιδιότητα του διοικητικού συμβούλου Α.Ε. ή διαχειριστή Ε.Π.Ε.
- δ) Την τήρηση λογιστικών βιβλίων.
- ε) Κάθε άλλη περίπτωση όπου υφίσταται ασυμβίβαστο από την κείμενη νομοθεσία. Η ιδιότητα του συνδίκου πτώχευσης ή του εκκαθαριστή ή του προσωρινού επιτρόπου δεν είναι ασυμβίβαστη προς το επάγγελμα του ορκωτού ελεγκτή λογιστή. Επίσης, δεν είναι ασυμβίβαστη προς την ιδιότητα του έλους του Σ.Ο.Ε.Λ η διδασκαλία θεμάτων λογιστικής και ελεγκτικής, εφόσον δεν ασκείται κατ' επάγγελμα και εφόσον παρέχεται γι' αυτό άδεια από το εποπτικό συμβούλιο. Στον ορκωτό ελεγκτή λογιστή απαγορεύεται η απόκτηση με οποιοδήποτε τρόπο μετοχών της ελεγχόμενης από αυτόν εταιρείας, ο προς αυτήν δανεισμός και

αντίστροφα, καθώς και η παροχή εγγύησης προς τρίτους από αυτήν υπέρ του ελέγχοντος και αντιστρόφως. Τέλος, δεν επιτρέπεται σε ελεγκτική εταιρεία στην οποία ανήκει ο ορκωτός ελεγκτής που διενεργεί τον έλεγχο σε επιχειρήσεις με μετοχές εισηγμένες στο Χ.Α.Α. ή σε θυγατρικές τους εταιρείες, η παροχή οποιασδήποτε υπηρεσίας ή η δημιουργία οποιασδήποτε σχέσης από την οποία προξενείται αμοιβαιότητα συμφερόντων όπως: εκπροσώπηση της επιχείρησης προς τρίτους, συμμετοχή στη διοίκηση της εταιρείας, εκπροσώπηση προς φορολογικές ή διοικητικές αρχές, εκπόνηση μελετών, υπηρεσίες διαμεσολάβησης, υπηρεσίες συμβούλου επενδύσεων ή εκκαθαριστή, προώθηση προϊόντων της επιχείρησης, τήρηση λογιστικών βιβλίων κ.τ.λ.

Συμπεράσματα

Είναι σχεδόν αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι οι εξελίξεις που παρατηρούνται στις σύγχρονες οικονομίες είναι συνεχείς. Πιο συγκεκριμένα, η αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων και των οικονομικών οργανισμών, η ανάπτυξη και παγκοσμιοποίηση των αγορών και των κεφαλαίων, ο συνεχώς διευρυμένος θεμιτός και αθέμιτος ανταγωνισμός και η ολοένα και περισσότερο αύξηση του αριθμού των εξαγορών και συγχωνεύσεων των επιχειρήσεων είναι μερικές από τις σύγχρονες οικονομικές εξελίξεις. Μέσα στην πολύπλοκη και ραγδαίως εξελισσόμενη σημερινή οικονομική πραγματικότητα, ο ρόλος της Ελεγκτικής αποκτά σημαντικό χαρακτήρα τόσο για τον ιδιωτικό όσο και για τον δημόσιο τομέα, τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σε αυτά τα πλαίσια ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί την ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, η οποία είναι σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού. Υπό αυτό το πρίσμα, ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά τον οργανισμό να επιτύχει τους στόχους του, προσφέροντας μια συστηματική επιστημονική προσέγγιση για την αποτίμηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης των κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και των διαδικασιών. Επιπλέον, με την επιβολή μιας συστηματικής και πειθαρχημένης μεθόδου αποτίμησης και βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών της διοίκησης και του ελέγχου, συμβάλλει στην επίτευξη των αντικειμενικών στόχων της ελεγχόμενης επιχείρησης.

Ταυτόχρονα, η ανάγκη για ύπαρξη διαφάνειας στις συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων, ακρίβειας στις πληροφορίες που δημοσιεύονται από κάθε επιχείρηση, εμπιστοσύνης στην εταιρική διακυβέρνηση των επιχειρήσεων και στη συμμόρφωσή τους με τους ισχύοντες νόμους και κανόνες κάθε Πολιτείας, επιβάλλει την διενέργεια του ελέγχου στις οικονομικές μονάδες σύμφωνα πάντα με τα ισχύοντα Ελεγκτικά Πρότυπα. Υπό αυτό το πρίσμα, ο εξωτερικός έλεγχος συνίσταται στον έλεγχο των προς δημοσίευση οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης, για την εξακρίβωση της αξιοπιστίας, της αντικειμενικότητας και της εγκυρότητας τους. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η εμπιστοσύνη των επενδυτών αλλά και των υπόλοιπων ενδιαφερόμενων για την επιβίωση και την περαιτέρω ανάπτυξη μιας επιχείρησης.

Από όλες τις παραπάνω προσεγγίσεις καθίσταται προφανές ότι τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός έλεγχος έχουν εξέχουσα σημασία για την επιβίωση των οικονομικών οργανισμών. Από την εκτενή ανάλυση της σχέσης των δύο ελέγχων συμπεραίνεται ότι τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι απαραίτητοι για την επιχείρηση και έχουν το δικό τους ξεχωριστό ρόλο μέσα σε αυτή.

Η εργασία των εσωτερικών ελεγκτών δεν μπορεί να παραληφθεί και να αντικατασταθεί από αυτή των εξωτερικών, αλλά ούτε το αντίθετο. Μπορούμε να πούμε πως είναι συμπληρωματικές αφού και οι δύο ασχολούνται με τον έλεγχο, χρησιμοποιούν ελεγκτικές αρχές και διαδικασίες και κατέχονται από ελεγκτική κουλτούρα. Υπό αυτό το πρίσμα, οι εσωτερικοί ελεγκτές όσο και οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να τηρούν στάση συνεργασίας μεταξύ τους. Τα ελεγκτικά έργα τους πρέπει κατά το δυνατόν να συντονίζονται, ώστε να εξασφαλίζεται η επαρκής κάλυψη του ελεγκτικού πεδίου και να ελαχιστοποιείται η επικάλυψη των ενεργειών και του κόστους.

Στην παρούσα πτυχιακή αναλύθηκε η έννοια και η σημασία του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου. Μέσα από την πλήρη ανάλυση της έννοιας, των

κατηγοριών και των διακρίσεων αυτών των δύο ειδών ελέγχου προβάλλεται η αναγκαιότητά τους.

Περιορισμός της παρούσας έρευνας αποτελεί η μειωμένη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη. Για αυτό το λόγο, η εν λόγω επιστημονική έρευνα μπορεί να διατελέσει πηγή πληροφοριών για μεταγενέστερες έρευνες πάνω στο τομέα του ελέγχου και διενέργεια ερευνών οι οποίες να συνδέουν περισσότερο την θεωρία με την πράξη.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνική βιβλιογραφία

- Belsom – Βασιλείου Joyce. (2002). Εσωτερικός Έλεγχος και σε θέματα περιβάλλοντος. Ναυτεμπορική
- Δρογαλάς Γ., Φωτιάδης Θ., Σουμπενιώτης Δ. (2005). Εννοιολογικό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου. Θεωρητική προσέγγιση και πραγματική μελέτη περίπτωσης. Διοικητική Ενημέρωση
- Ζαφειράκου Η., Ταχυνάκης Π., (2007). Ο εσωτερικός έλεγχος των ελληνικών επιχειρήσεων: εμπειρική προσέγγιση . «ΣΠΟΥΔΑΙ», Τόμος 57
- Καζαντζής, Ι.Χ. (2006). Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, εκδόσεις Business Plus Α.Ε., Πειραιάς.
- Καραμανής, Κ. (2008). Σύγχρονη Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, εκδόσεις Μέμφις ΑΕ, Αθήνα.
- Κέφης Β. (1999), Ανάλυση και διαχείριση κινδύνου στις σύγχρονες επιχειρηματικές μονάδες. Διοικητική ενημέρωση . Εκδ. Κέδρος, Αθήνα
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). Λεξικό της ελληνικής γλώσσας. 2^η Έκδοση, Αθήνα.
- Παπαδάτου, Θ. (2001). Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιριών, εκδόσεις Σακκουλά, Θεσσαλονίκη.
- Παπαδάτου, Θ. (2005). Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανωνύμων εταιρειών, Β., εκδόσεις Σακούλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη
- Παπαστάθης Π., (2003). Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του. Εκδόσεις ΟΠΑΠ . Αθήνα.

Τσακλάγκανος, Α. (2005). Ελεγκτική, εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη ΑΕ, Θεσσαλονίκη

Φλιτούρης, Α. (2007). Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος, Θεσσαλονίκη.

Χαλκιάδης Χ. (2002). Καίριος ο ρόλος του ελεγκτή στη διοίκηση τεχνολογιών πληροφορικής . Ναυτεμπορική .

Χριστοδούλου Π., Ψαθάς Α. (2005). Ανταποκρίνεται στις προκλήσεις ο Εσωτερικός Έλεγχος. Η Καθημερινή

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Bernstein P.L., (1996). Against the Gods: The Remarkable Story of Risk. Willey & Sons.

Berry, L. (1984). Coordinating Total Audit Coverage: Trends and Practices, IIA Inc., Altamonte Springs, Florida.

Brown R.P. (1983). "Independent auditor judgment in the evaluation of internal audit functions", Journal of Accounting Research, 2

Colbert J., Alderman W. (1995). A risk-driven approach to the internal audit. Managerial Auditing Journal, Vol. 10/ 2

Ettredge, M., Reed, M. and Stone, M. (2000). "An examination of substitution among monitoring devices: the case of internal and external audit expenditures", Review of Quantitative Finance and Accounting

Felix, W., Gramling, A. and Maletta, M. (2001). "The Contribution of Internal Audit as a Determinant of External Audit Fees and Factors Influencing This Contribution", Journal of Accounting Research

Gramling A.A., Myers M.P. (2006). Internal Auditing's role in E.R.M., Internal Auditor.

Goodwin, J. and Kent, P. (2006). "Relation Between External Audit Fees, Audit Committee Characteristics and Internal Audit", Accounting and Finance

Mautz, R. (1984). "Internal and external auditors: how do they relate?,"

Corporate Accounting, 3(4)

Moeller R.R. (2007). COSO Enterprise Risk Management: Understanding the New Integrated ERM Framework . Willey & Sons.

Nashwa G., (2005). The Role of Audit Committees in the Public Sector. CPA Journal. Vol. 75

Pantelidis, P. (2009). “Conceptual framework of auditing. Tax audit approach”, International Journal of Management Research and Technology, 3(2), Serials Publications

Reinstein, A., Lander, G. H. and Gavin, T.A. (1994). “The External Auditor’s Consideration of the Internal Audit Function”, Managerial Auditing Journal, 9

Sawyer, B. Lawrence (2003). Sawyer’s Internal Auditing. The practise of Modern Internal Auditing, The Institute of Internal Auditors, 5th ed.

Selim G, McNamee. (1999). The risk management and internal auditing relationship: Developing and validating a mode l. International Journal of Auditing. Vol. 3

Schneider, A. (1984). “Modelling external auditors’ evaluations of internal auditing”, Journal of Accounting Research, 22(2)

Ward, D. D. and Robinson, J.C. (1980). “Reliance on internal auditors”, Journal of Accountancy

Wallace W. (1984). Time Series Analysis of the Effect of Internal Audit Services on External Audit Fees, IIA Inc., Altamonte Springs FL.

Ηλεκτρονικές πηγές

Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2008). Ανάκτηση από <http://hiia.gr/>

Άλλο

ΣΟΛ, Νομοθεσία Σώματος Ορκωτών Λογιστών

Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών